

Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja 38 obcí okresu Topoľčany na roky 2022 - 2030

SPOLOČNÝ PROGRAM HOSPODÁRSKEHO ROZVOJA A SOCIÁLNEHO ROZVOJA 38 OBCÍ OKRESU TOPOĽČANY NA ROKY 2022 - 2030	
<i>schválený obecnými zastupiteľstvami jednotlivých obcí v mesiacoch máj – jún 2023</i>	
Plánovacie obdobie	2022-2030
Schvaľovací orgán	obecné zastupiteľstvá 38 obcí v okrese Topoľčany
Identifikácia územnej samosprávy, pre ktoré sa dokument spracováva	Obec Ardanovce, Obec Blesovce, Obec Čel'adince, Obec Čermany, Obec Horné Chlebany, Obec Horné Obdokovce, Obec Horné Štitáre, Obec Hrušovany, Obec Chrabrany, Obec Jacovce, Obec Koniarovce, Obec Kovarce, Obec Krnča, Obec Krušovce, Obec Kuzmice, Obec Lipovník, Obec Ludanice, Obec Lužany, Obec Malé Ripňany, Obec Nemčice, Obec Nitrianska Blatnica, Obec Nitrianska Streda, Obec Norovce, Obec Oponice, Obec Prašice, Obec Práznovce, Obec Presel'any, Obec Radošina, Obec Rajčany, Obec Solčany, Obec Šalgovce, Obec Tesáre, Obec Tovarníky, Obec Tvrdomestice, Obec Urmince, Obec Veľké Dvorany, Obec Velušovce, Obec Závada (ďalej len „38 obcí v okrese Topoľčany“)
Dátum schvaľovania	máj – jún 2023
Gestor tvorby PHRSR a jeho kontaktné údaje	Maroš Barta, starosta obce Ardanovce starosta.ardanovce@wircom.sk 038/5398277 Jozef Chochula, starosta obce Blesovce oublesovce@wircom.sk 038/5373108 Daniel Hučko, starosta obce Čel'adince obec@celadince.sk 038/5310135 Radovan Bobula, starosta obce Čermany starosta@cermany.sk 038/5318092 Ing. Jozef Ladický, starosta obce Horné Chlebany starosta@hornechlebany.sk 038/5300234 Marián Beneš, starosta obce Horné Obdokovce starosta@horneobdokovce.eu 038/5318121 Mgr. Martin Fulka, starosta obce Horné Štitáre starosta@honestitare.sk 038/5388117

	Ing. Jozef Benca, starosta obce Hrušovany starosta@hrusovany.sk 038/5314078 Ing. Jana Šupová, starostka obce Chrabrany starostka@chrabrany.dcom.sk 038/5313056 Jaroslav Božík, starosta obce Jacovce starostaobce@obecjacovce.sk 038/5368431 Mgr. Miroslav Konštiak, starosta obce Koniarovce starosta@obeckoniarovce.sk 038/5314140 Ing. Andrej Čopík, starosta obce Kovarce starosta@obeckovarce.sk 038/5316125 Ing. Ľuboš Meluš, starosta obce Krnča obeckrnca@gmail.com 038/5302228 PaedDr. Martin Zdychavský, starosta obce Krušovce starosta@krusovce.sk 038/5311530 Peter Mojžiš, starosta obce Kuzmice starosta@kuzmice.sk 038/5377170 Dušan Turčan, starosta obce Lipovník obeclipovnik@wircom.sk 038/5373306 Matúš Dočkalík, starosta obce Ludanice starosta@obecludanice.sk 038/5319140 Ing. Juraj Halás, starosta obce Lužany starosta@obec-luzany.sk 038/5392295 Mgr. Pavol Gubáň, starosta obce Malé Ripňany mripnany@gmail.com 038/5387279
--	--

	Jozef Mokoš, starosta obce Nemčice starosta@nemcice.sk 038/5312127 Ing. Igor Slávik, starosta obce Nitrianska Blatnica starosta@nitrianskablatnica.sk 038/5399114 Juraj Remeň, starosta obce Nitrianska Streda obecns@gmail.com 038/5310124 Peter Doval, starosta obce Norovce starosta@obecnorovce.sk 038/5300100 Mgr. Milan Gál, starosta obce Oponice starosta@oponice.sk 038/5317125 Mgr. Karin Šimková, starostka obce Prašice obec@prasice.sk 038/5391421 PhDr. Dušan Macho, starosta obce Práznovce podatelna@praznovce.sk 038/5325335 Mgr. Daniel Šiška, starosta obce Presel'any starosta@obecpreselany.sk 038/5315225 Ing. Bohuš Bartošek, starosta obce Radošina starosta@radosina.sk 038/5399104 Mária Švecová, starostka obce Rajčany podatelna@rajcany.sk 038/5300336 Ing. Juraj Soboňa, starosta obce Solčany starosta@obecsolcany.sk 038/5383521 Tibor Púček, starosta obce Šalgovce ousalgovce@wircom.sk 038/5395124
--	---

	Ing. Zuzana Ozimý, starostka obce Tesáre starostka@tesare.sk 038/5378235 Miroslav Ďurák, starosta obce Tovarníky starosta@tovarniky.eu 038/5326285 Jozef Beňo, starosta obce Tvrdomestice obectvrdomestice42@gmail.com 038/5389123 JUDr. Matúš Hubinský, starosta obce Urmince obec@urmince.sk 038/5386123 Ing. Tibor Zachar, starosta obce Veľké Dvorany ouv.dvorany@centrum.sk 038/5373724 Ing. Rastislav Zemánik, starosta obce Velušovce starosta@velusovce.sk 038/5390395 Peter Zigo, starosta obce Závada starosta@obeczavada.eu 038/5390322
Koordinátor tvorby PHRSR a jeho kontaktné údaje	Mgr. Jana Bieliková, riaditeľka Regionálnej rozvojovej agentúry Topoľčiansko Stummerova 1941/6, 955 01 Topoľčany info@rrato.eu
Adresa zverejnenia PHRSR na webovom sídle zadávateľa tvorby stratégie	www.ardanovce.sk www.blesovce.sk www.celadince.sk www.cermany.sk www.hornechlebany.sk www.hobdokovce.sk www.hornestitare.sk www.hrusovany.sk www.obecchrabrany.sk www.obecjacovce.sk www.obeckoniarovce.sk www.obeckovarce.sk www.krnca.sk www.krusovce.sk www.kuzmice.sk www.lipovnik.eu www.obecludanice.sk www.obec-luzany.sk www.maleripnany.ocu.sk

		www.nemcice.sk www.nitrianskablatnica.sk www.nitrianskastreda.sk www.obecnorovce.sk www.ophonice.sk www.prasice.sk www.praznovce.sk www.obecpreselany.sk www.radosina.sk www.rajcany.sk www.obecsolcany.sk www.salgovce.estranky.sk www.tesare.sk www.tovarniky.eu www.obec-tvrdomestice.sk www.urmince.sk www.velkedvorany.sk www.velusovce.sk www.obeczavada.eu
1. ÚVOD - Základné východiská procesu tvorby a obsahu		
1.1. Inštitucionálne východiská (legislatíva, kompetencie, partneri a inštitucionalizované štruktúry partnerstiev)		
1.1.1. Legislatíva upravujúca tvorbu a implementáciu PHRSR		➤ Zákon č. 539/2008 Z. z o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov ➤ Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného SMART (inteligentného, rozumného) rozvoja ➤ Metodika a inštitucionálny rámec tvorby verejných stratégií schváleného uznesením vlády SR č. 197/2017 z 26. apríla 2017 a nadradené dokumenty
1.1.2. Rozhodovacie kompetencie v oblasti tvorby a implementácie PHRSR		obecné zastupiteľstvá 38 obcí v okrese Topoľčany
1.1.3. Partneri	Dotknutá verejnosť	➤ občania 38 obcí v okrese Topoľčany
	Hlavní aktéri rozvoja	➤ 38 obcí v okrese Topoľčany ➤ obecné úrady 38 obcí v okrese Topoľčany ➤ obcami zriadené a založené organizácie
	Hlavní sociálno-ekonomickí partneri	➤ podnikateľské subjekty na území 38 obcí v okrese Topoľčany ➤ subjekty regionálneho rozvoja ➤ sociálne, školské a kultúrne inštitúcie ➤ športové kluby ➤ občianske združenia ➤ štátne inštitúcie a úrady ➤ zariadenia a združenia pre seniorov ➤ iné subjekty a spoločnosti

1.2 Obsahové východiská		
1.1.4. Zdôvodnenie potreby spracovania PHRSR		V súvislosti s novým programovým obdobím Európskej únie na roky 2021-2027 a v súlade so zákonom č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja je nevyhnutné aktualizovať základné strategické a programové dokumenty, prostredníctvom ktorých je možné čerpať finančné prostriedky nielen z Európskych štrukturálnych a investičných fondov na podporu rozvojových projektov a aktivít. V súlade so zákonom o podpore regionálneho rozvoja sú obce povinné aktualizovať alebo zostavovať Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce a pripraviť ho v súlade s ustanoveniami novelizovaného zákona platného od 26. apríla 2017. Hlavným cieľom je vychádzať z aktuálnej situácie v území a zostaviť strategickú a implementačnú časť tak, aby sa stala východiskom pre realizáciu budúcich projektov. Na základe toho, že 38 obcí v okrese Topoľčany disponujú strategickými dokumentami, ktorým platnosť končí v roku 2022 alebo 2023, je viac než potrebné vytvoriť nový strategický dokument. Rozhodli sa teda na základe spolupráce vytvoriť spoločný dokument. Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja 38 obcí v okrese Topoľčany na roky 2022-2030 je strednodobý strategický dokument, ktorý na základe analýzy hospodárskeho a sociálneho potenciálu obcí stanovuje strategické ciele a priority ich rozvoja. Je prostriedkom na napĺňanie vízie ďalšieho smerovania rozvoja obcí, je to program cielených opatrení, navrhnutý pre oživenie sociálneho, ekonomického a kultúrneho rozvoja. Cieľom dokumentu je navrhnuť funkčnú stratégiu, ktorá bude zameraná najmä na hospodársky a sociálny rozvoj 38 obcí v okrese Topoľčany. Určuje hlavné póly rozvoja, zostavuje strategické ciele a ustanovuje úlohy a potreby pre rozvoj spomínaných oblastí. Ciele sú stanovené tak, aby priniesli mnohostranný rozvoj. Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja 38 obcí v okrese Topoľčany na roky 2022-2030 je možné priebežne aktualizovať, najmä jeho akčné plány za jednotlivé obce. Hodnota a využitie tohto dokumentu je v tom, že bol sformulovaný na základe terénneho výskumu a za podpory miestnych samospráv a vychádza z konkrétnych problémov a potrieb jednotlivých obcí.
1.1.5. Definícia územia pre spracovanie PHRSR a územnej štruktúry PHRSR		kataster Ardanovce, Blesovce, Čel'adince, Čermany, Horné Chlebany, Horné Obdokovce, Obsolovce, Horné Štitáre, Hrušovany, Chrabrany, Jacovce, Koniarovce, Kovarce, Krňa, Krušovce, Dolné Chlebany, Kuzmice, Lipovník, Ludanice, Mýtna Nová Ves, Lužany, Malé Ripňany, Nemčice, Nitrianska Blatnica, Nitrianska Streda, Norovce, Oponice, Prašice, Práznovce, Preseľany, Radošina, Rajčany, Solčany, Šalgovce, Tesáre, Tovarníky, Tvrdomestice, Urmince, Veľké Dvorany, Velušovce, Závada

1.1.6. Relevantné z nadradených programových strategických dokumentov	vstupy a Strategické dokumenty na národnej úrovni ➤ Partnerská dohoda Slovenskej republiky na roky 2021 – 2027 ➤ Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 ➤ Stratégia digitálnej transformácie Slovenska 2030 ➤ Agenda 2030 ➤ Zelenšie Slovensko – Stratégia environmentálnej politiky SR do roku 2030 (Envirostratégia 2030) ➤ Národná stratégia trvalo udržateľného rozvoja Slovenskej republiky ➤ Program Slovensko 2021 - 2027 ➤ Východiskový návrh priorít SR pre politiku súdržnosti na programové obdobie 2021 – 2027 ➤ Východisková pozícia Slovenskej republiky k politike súdržnosti Európskej únie po roku 2020 ➤ Národné priority rozvoja sociálnych služieb na roky 2021-2030 ➤ Národná stratégia regionálneho a územného rozvoja Slovenskej republiky do roku 2030 ➤ Národný investičný plán Slovenskej republiky na roky 2018 – 2030 ➤ Národná stratégia rozvoja cyklistickej dopravy a cykloturistiky v Slovenskej republike ➤ Národná stratégia Slovenskej republiky pre bezpečnosť cestnej premávky na roky 2021 – 2030 Strategické dokumenty Nitrianskeho samosprávneho kraja ➤ Konceptia rozvoja sociálnych služieb v regióne Nitrianskeho samosprávneho kraja na roky 2012 – 2017 ➤ SMART konceptia regionálneho rozvoja NSK do roku 2027 ➤ Regionálna inovačná stratégia NSK na roky 2021-2027 ➤ Stratégia rozvoja vidieka NSK 2016-2022 ➤ Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja ➤ Regionálna inovačná stratégia 2021-2027 ➤ Regionálny plán udržateľnej mobility NSK ➤ Stratégia rozvoja cyklotrás v NSK na roky 2021 – 2027 ➤ Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja do roku 2030 ➤ Konceptia rozvoja kultúry v Nitrianskom samosprávnom kraji na roky 2021-2027 (s výhľadom do roku 2030) ➤ Konceptia rozvoja cestovného ruchu (2021-2027) Strategické dokumenty 38 obcí v okrese Topoľčany ➤ územné plány obcí ➤ programy rozvoja bývania obcí ➤ komunitné plány sociálnych služieb obcí ➤ programy odpadového hospodárstva obcí ➤ koncepcie rozvoja športu obcí ➤ pasport verejnej zelene ➤ koncepcie práce s mládežou obcí
---	---

1.1.7. Informácia o procese participatívnej PHRSR tvorby	Na tvorbe a pripomienkovaní PHRSR sa podieľali starostovia, poslanci a pracovníci obecných úradov 38 obcí v okrese Topoľčany. PHRSR spracovala <i>Regionálna rozvojová agentúra Topoľčiansko</i>, ktorá celý proces spracovania dokumentu komunikovala s vedením obcí a odbornými pracovníkmi obecných úradov.
1.2.5 Charakteristika a štruktúra dokumentu	Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja 38 obcí v okrese Topoľčany je strednodobý rozvojový dokument, ktorý je vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými v národnej stratégii a zohľadňuje ciele a priority ustanovené v programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja vyššieho územného celku, na území ktorého sa obce nachádzajú, a je vypracovaný aj podľa záväzných častí jednotlivých územných plánov obcí. Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja 38 obcí v okrese Topoľčany vytvorený v rámci partnerstva pozostáva z: a) analytickej časti, ktorá obsahuje komplexné hodnotenie a analýzu východiskovej situácie obcí s väzbami na širšie územie a odhad ich budúceho vývoja s dôrazom na možné riziká a ohrozenia vo väzbe na existujúce relevantné stratégie a koncepcie a využívanie vnútorného potenciálu územia, jeho limitov a rozvoja, definovanie podmienok udržateľného rozvoja obcí, b) strategickej časti, ktorá obsahuje stratégiu rozvoja obcí pri zohľadnení ich vnútorných špecifik a určuje hlavné smery, priority a ciele rozvoja rešpektovaním princípov regionálnej politiky s cieľom dosiahnutia vyváženého udržateľného rozvoja územia, c) programovej časti, ktorá obsahuje najmä zoznam opatrení a aktivít na zabezpečenie realizácie PHRSR obcí, d) realizačnej časti, ktorá je zameraná na popis postupov inštitucionálneho zabezpečenia formou partnerstva a organizačné zabezpečenie realizácie PHRSR, systém monitorovania a hodnotenia plnenia PHRSR 38 obcí v okrese Topoľčany s ustanovením merateľných ukazovateľov, vecný a časový harmonogram realizácie formou akčných plánov a e) finančnej časti, ktorá obsahuje finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnej a organizačnej stránky realizácie PHRSR obcí. Tieto časti sú rozdelené do príslušajúcich kapitol. Vypracovanie PHRSR 38 obcí v okrese Topoľčany zabezpečujú jednotlivé obce pri uplatnení participatívneho prístupu a na báze partnerstva. Aktualizácia PHRSR 38 obcí v okrese Topoľčany sa vypracúva podľa potreby. PHRSR ako aj jeho aktualizáciu schvaľujú obecné zastupiteľstvá. Tvorba PHRSR je optimálnym nástrojom a jedinečnou možnosťou na strategický pohľad do samosprávy vôbec. Základom PHRSR 38 obcí v okrese Topoľčany je teda občan.

2. ANALYTICKÉ VÝCHODISKÁ

2.1 Vyhodnotenie predchádzajúceho programového obdobia 2014-2020

Obce každoročne k 31.5. vypracovávajú Správu o plnení PHRSR podľa Zákona č. 539/2008 Z.z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov § 12 písm. b, ktorú odovzdávajú na Nitriansky samosprávny kraj. Táto správa informuje o tom, ktoré plánované projekty boli zrealizované, z akých zdrojov bolo čerpané a koľko vlastných prostriedkov bolo vynaložených na ich implementáciu.

2.2 Výstupy SWOT analýzy

Analytická časť Spoločného PHRSR 38 obcí okresu Topoľčany poskytuje pohľad na súčasný stav prírodného, socioekonomického a environmentálneho stavu obcí daného územia. Vyhodnotenie jeho súčasného stavu podľa viacerých hľadísk - silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození umožňuje SWOT – analýza (tabuľka 1).

Usporiadanie silných a slabých stránok, príležitostí a ohrození umiestnených do štyroch kvadrantov dobre vyhovuje charakteru úvah potrebných pri formulovaní stratégií a ich implementácie počas celého programového obdobia. Pomáha tiež pružne reagovať na meniaci sa vývoj územia prostredníctvom spätných korekcií jednotlivých identifikovaných javov vrátane ich preradovania do iných kvadrantov. Je východiskom pre formulovanie stratégie, ktorá vznikne ako súlad medzi internými schopnosťami územia a jeho vonkajším prostredím. Silné a slabé stránky sú v SWOT analýze definované ako interné faktory a kapacity, ktoré sú prínosom, alebo naopak, predstavujú nedostatky súčasného stavu. Zároveň načrtáva možné alternatívy budúceho vývoja, možnosti na ich využitie, prípadne ich riešenie.

Príležitosti a ohrozenia predstavujú na druhej strane externé faktory a podmienky prostredia, určujú možnosti rozvoja a riziká, s ktorými treba rátať v budúcnosti.

V území, ktoré je tvorené s viacerých obcí (38) silné stránky v jednej obci sa môžu prejavovať ako slabé stránky v druhej obci alebo príležitosťou rozvoja jednej obci, môžu sa prejavovať ako ohrozenie v inej obci.

Rozdelenie položiek medzi silné stránky a príležitosti definuje, na ktorých faktoroch môžu obce stavať, aktívne ich využívať a rozvíjať. Predstavuje faktory, ktoré sú pre obce priaznivé, avšak stratégia obcí nebola na ne smerovaná a vytvárajú príležitosti ďalšieho pozitívneho rozvoja. Členenie položiek na slabé stránky a ohrozenia určujú faktory, ktoré majú obce odstrániť, resp. eliminovať - slabé stránky smerujú k ohrozeniam, ktorým budú obce musieť čeliť v rámci ďalšieho rozvoja.

Tabuľka 1 SWOT analýza Spoločného PHRSR 38 obcí okresu Topoľčany na roky 2022-2030

SILNÉ STRÁNKY	SLABÉ STRÁNKY
Prírodné podmienky a poloha	Prírodné podmienky a poloha
blízkosť pohorí, nížina	možnosť záplav
vhodný reliéf pre rozvoj	veterná erózia
vodné nádrže	znečistené vodné plochy
vhodná poloha – blízkosť miest – Trnava, Nitra, Piešťany, Hlohovec, Bánovce nad Bebravou, Nové mesto nad Váhom, Trenčín, Partizánske	
Hospodárstvo	Hospodárstvo
vhodné prírodné podmienky pre rozvoj poľnohospodárstva a CR	slabo rozvinutá dopravná a technická infraštruktúra, nedobudované komunikácie, chodníky, mosty

vysoký podiel poľnohospodárskej pôdy a vysoký stupeň zornenia	vysoká nákladovosť údržby existujúcich komunikácií, chodníkov a parkovísk
vysoký produkčný potenciál	nedostatočná bezpečnosť na cestách
plynifikácia, elektrifikácia obcí	nedostatočný počet autobusových zastávok
vhodný prírodný potenciál pre rozvoj CR - vodné plochy, lesy, pestrá fauna a flóra	nedostatočne rozvinutá cyklodoprava, cyklotrasy s nerozvinutou cykloinfraštruktúrou
rozvinuté vinohradníctvo a vinárstvo	nižšia úroveň podnikateľského prostredia
zachované kultúrne dedičstvo v podobe zvykov a obyčají pre rozvoj kultúry a cestovného ruchu	nízky počet pracovných miest vo vidieckych obciach
vznik obecných a sociálnych podnikov	nízka diverzifikácia poľnohospodárskej výroby
bohatý kultúrno-historický fond	nevyužitý poľnohospodársky priestor - vznik skanzenov
	pokles poľnohospodárstva a pokles pracovných príležitostí v poľnohospodárstve
	nevysporiadané obecné pozemky
	nedostatočná a nesystematická podpora cestovného ruchu na národnej a regionálnej úrovni
	nedostatočne využitý a označený potenciál prírodných, kultúrnych a historických pamiatok pre CR
	absencia náučných, tematických trás a cyklotrás s vybudovanou infraštruktúrou
	nevyužitý podmienky pre rôzne typy cykloturistiky
	nedostatok investičného kapitálu z vlastných/cudzích zdrojov na investície do rozvoja a infraštruktúry
	nedostatok finančných prostriedkov na rozvojové projekty obce
	nedostatočné využitie SMART prvkov pri poskytovaní verejných služieb a rozvoji
	energetická kríza
Ludské zdroje	Ludské zdroje
dobrá vzdelanostná úroveň obyvateľstva	stacionárno-regresívny typ populácie
dostupná kvalifikovaná pracovná sila	starnutie obyvateľstva
nízka miera nezamestnanosti	nízka životná úroveň staršieho obyvateľstva
záujem obcí a subjektov o rozvojové projekty	nezáujem časti obyvateľstva o dianie v obci
existencia rôznych komunít, združení a organizácií	nedostatočná úroveň partnerstiev na sektorovej úrovni
potenciál komunít, organizácií pre participáciu a úzku spoluprácu	
Občianska vybavenosť a služby	Občianska vybavenosť a služby
množstvo kultúrnych a kultúrno-historických pamiatok, tradícií,	potreba rekonštrukcie, modernizácie a údržby verejných komunitných priestorov
organizácia rôznych kultúrnych a športových podujatí	potreba rekonštrukcie a modernizácie obecných budov a verejných priestorov (napr. budovy obecných úradov, požiarne zbrojnice, cintoríny, domovy smútku, komunitné priestory atď).

aktivity obecných úradov v oblasti hospodárskeho, spoločenského a kultúrneho života	nedostatočná kapacita a materiálno-technická vybavenosť jasli, materských škôl a základného školstva, jedální, telocviční a areálov škôl
rast bytovej výstavby v obciach	absencia doplnkových sprievodných sociálnych služieb (jedáleň, pracovňa, prepravná služba atď.)
	vysoká energetická náročnosť domového a bytového fondu
	nedostatočné využitie SMART prvkov pri poskytovaní verejných služieb
	chátranie verejných objektov vedúcich k ohrozeniu života
	chýbajúca bezbariérovosť budov
	nevhodný technický stav bytového fondu, nedostatok nájomných a sociálnych bytov
	zlý technický stav a nedostatok kultúrnych, športových a voľnočasových budov a priestorov
	nedostatočná kapacita predprimárnych školských zariadení (pre deti do 3 rokov, materských škôl)
	absencia bezpečnostných systémov
	nedostatočne a nekomplexne rozvinutá sociálna infraštruktúra - nízka dostupnosť terénnych sociálnych služieb, nízka kapacita pobytových zariadení, nedostatok denných stacionárov, nedostatok kvalifikovaných pracovníkov v sociálnych službách
	nedostatočne a nekomplexne rozvinutá zdravotná infraštruktúra, nedostatok ambulantných lekárov
Životné prostredie	Životné prostredie
relatívne kvalitné životné prostredie	znečisťovanie obcí odpadmi, čiernymi skládkami
ochrana prírody a krajiny	technická opotrebovanosť, technologická zastaranosť a nedostatočná kapacita zariadení vodohospodárskej infraštruktúry (vodovody, stoky, čerpacie stanice, úpravovne vody)
	nedobudovaná kanalizačná sieť a nedostatočný počet ČOV
	ohrozenie zdravia obyvateľstva zásobovaného vodou z individuálnych zdrojov

PRÍLEŽITOSTI	OHROZENIA
<i>Prírodné podmienky a poloha</i>	<i>Prírodné podmienky a poloha</i>
využitie prírodných podmienok a potenciálu pre ďalší rozvoj prírodných predpokladov cestovného ruchu (napr. vinárstvo, cykloturistika), podnikanie	prejavy klimatických zmien - sucho, zmenený zrážkový a vodný režim, negatívny dopad na prírodné ekosystémy a biodiverzitu
využitie opustených poľnohospodárskych priestorov pre podnikanie alebo skladovanie	veterná a vodná erózia poľnohospodárskej pôdy vedúca k zhoršovaniu kvalitatívnych vlastností pôdy
<i>Ľudské zdroje</i>	<i>Ľudské zdroje</i>
stabilizácia a rast počtu obyvateľstva vytvorením podmienok pre bytovú výstavbu, rozvoj občianskej infraštruktúry, podpory miestneho hospodárstva	rast regresie až degrees populácií obcí
podpora aktívneho a zdravého starnutia, podpora komún	odliv vzdelaných či skúsených pracovníkov, resp. umelcov z obcí
podpora preventívnych opatrení (predchádzanie sociálnej exklúzii)	silná emigrácia obyvateľstva z obcí
podpora a rozvoj sociálnej starostlivosti o starých, nevládných a marginalizovaných občanov	rastúca chudoba starších občanov vedúca k ich sociálnej exklúzii, rast počtu marginalizovaných obyvateľov
využívanie voľných resp. nevyužívaných obecných budov pre sociálnych zariadení	rast nežiaducich javov u detí, mládeže a obyvateľov (závislosť na drogách, alkohole, kriminalita apod.)
využitie možností financovania projektov z fondov EÚ a iných dotačných grantov	úpadok vzťahu k obci, nezaujem o dianie, aktivity, život v obci a o rozvoj obce
	úpadok komunitného života
<i>Ekonomická oblasť</i>	<i>Ekonomická oblasť</i>
zjednodušenie stavebného konania a zrýchlenie procesu výstavby bytov	úpadok ekonomickej základne
využívanie smart technológií v podnikaní	nižšia ponuka pracovných príležitostí v obciach
podpora drobného podnikania a stredného podnikania založeného na miestnych zdrojoch	rast dlhodobej nezamestnanosti, stagnácia rozvoja obcí, rast kriminality
	nedostatočná a nesystematická podpora cestovného ruchu na národnej a regionálnej úrovni
	zníženie záujmu návštevníkov o cestovný ruch
	rastúce ceny elektrickej energie a plynu pre domácnosti rast chudoby
<i>Občianska vybavenosť</i>	<i>Občianska vybavenosť</i>
podpora a rozvoj odvetví služieb a zvýšenie ich kvality	zníženie kvality výrobných a nevýrobných služieb, predajní, zatváranie prevádzok
vysporiadanie obecných pozemkov	úpadok kultúry, tradícií a genia loci vo vidieckej krajine, nezaujem mladých ľudí o kultúru šport a o život v obci
výstavba, rekonštrukciu, modernizáciu kultúrnych, športových zariadení a potenciálu pre organizovanie kultúrnych, športových a voľnočasových aktivít využitím SMART oblastí	rušenie ambulancií lekárov a rast vzdialeností ambulancií od obyvateľstva, rast chorobnosti

etablovanie absentujúcich služieb, o ktoré je záujem v obci	nedostatok sociálnych a zdravotných služieb môže smerovať k prehľbovanie chudoby starších obyvateľov a marginalizovaných obyvateľov, k zvýšenej úmrtnosti
skvalitnenie a rozvoj sociálnych a komunitných služieb v rámci sociálnej ekonomiky	
rozvoj terénnej sociálnej práce vrátane zvýšenia počtu terénnych sociálnych pracovníkov v samospráve	
dobudovanie a vybavenie predškolských a školských zariadení	
výstavba a revitalizácia obecných budov a priestorov pre skvalitnenie a nové služby pre obyvateľov, komunity, organizácie	
rekonštrukcia kultúrno-historických pamiatok a ich využitie v kultúrnej oblasti resp. v cestovnom ruchu	
prehľbovanie spolupráce, sieťovanie v regionálna rozvoji	
využitie SMART prvkov ako nástroja na zvýšenie bezpečnosti a prevenciu na zníženie sociálno-patologických javov /zníženie kriminality	
Životné prostredie	Životné prostredie
podpora zavádzania adaptačných opatrení voči klimatickej zmene	rast hlučnosť a prašnosť pozdĺž komunikácií znehodnocovanie krajiny
podpora modernizácie a rozvoja technológií, nových prístupov a inovácií pri nakladaní s odpadmi, zvyšovanie štandardov v odpadovom hospodárstve	zníženie úrovne kvality života obyvateľov a kvality prírodného prostredia
rozšírenie separovaného zberu vedúce k zníženiu komunálneho odpadu na obyvateľa, vytvorenie možností ich spracovania	zníženie úrovne kvality životného prostredia
realizácia aktivít zameraných na environmentálnu prevenciu a výučbu	degradácia krajiny v dôsledku nezvládnutej klimatických zmien,
zvýšenie ekologickej stability územia prostredníctvom zelených investícií a ochranou prírody	riziko záplav, devastovanie krajiny a majetku a ohrozenie života obyvateľov
2.3 Disparity a faktory rozvoja	
Pre efektívnejšie a účinnejšie plánovanie strategického rozvoja obcí je potrebné vychádzať z poznania reálneho stavu, identifikovať potreby a na základe toho stanoviť kľúčové disparity a hlavné faktory rozvoja. Určenie kľúčových disparít (problémov rozvoja) a hlavných faktorov rozvoja (impulzy a výzvy) vychádza z parciálnych analýz a výsledkov SWOT analýzy, ktoré spresňujú smerovanie PHRSR. Pridanou hodnotou je koncept SMART obce, prepojenie jednotlivých opatrení a stratégií do celku, s cieľom dosiahnuť efektívnejšie využitie dostupných zdrojov v prospech obyvateľov, podnikateľov i návštevníkov obcí, reagujúc na problémy a výzvy súčasného vývoja. SMART obec (rozumná obec) je chápaná ako miesto, ktoré funguje efektívne a udržateľne, efektívne využívajúce a zhodnocujúce všetky jeho zdroje (prírodné, finančné, ľudské,	

technologické, kreatívne, kultúrne), ako aj potenciál pre spoluprácu a deľbu práce s využívaním nových technológií.

Odhad budúceho možného vývoja obcí závisí hlavne od aktívneho prístupu jednotlivých samospráv pri riešení problémov a navrhovaní stratégie rozvoja. Do budúcnosti sa predpokladá implementácia nových inovatívnych prístupov a metód umožňujúcich adresnejšie a efektívnejšie usmerňovanie sociálneho, ekonomického a environmentálneho rozvoja obce čo sa odrazí hlavne v raste počtu obyvateľov, rozvoji služieb, občianskej a technickej vybavenosti ako i rozvoji bytovej výstavby s ohľadom na životné prostredie. Na dosiahnutie strategických cieľov je potrebné smerovanie k eliminácii kľúčových disparít, ako aj využitie najvýznamnejších faktorov rozvoja jednotlivých obcí. Očakávaným dopadom implementácie strategického dokumentu je vyvážený a udržateľný rozvoj obce a vyššia kvalita života jej obyvateľov ako i environmentálna stabilita krajiny.

Najvýraznejšie nedostatky, problémy obce sa odrážajú v kľúčových disparitách (tabuľka 2). Na ich odstránenie boli stanovené opatrenia a aktivity, ktoré zároveň smerujú k zvýšeniu životnej úrovne a k zlepšeniu životnému prostrediu obyvateľov obce.

Tabuľka 2 Kľúčové disparity a hlavné faktory rozvoja obce

Kľúčové disparity	Hlavné faktory rozvoja
<i>Nekomplexne rozvinutá dopravná a technická infraštruktúra</i>	<i>Potenciál pre rozvíjajúcu sa ekonomickú základňu - poľnohospodárstvo, MSP, potravinárstvo, CR</i>
<i>Nedostatočne využitý potenciál miestnych zdrojov pre miestne podnikanie s dôrazom na CR</i>	<i>Ľudské zdroje</i>
<i>Nedobudovaná občianska vybavenosť - sociálna, zdravotná, kultúrna a športová infraštruktúra,</i>	<i>Potenciál pre kvalitný život obyvateľov</i>
<i>Ohrozená kvalita životného prostredia nedobudovanou environmentálnou infraštruktúrou</i>	<i>Zelená a modrá infraštruktúra</i>

Zdroj: vlastné spracovanie, 2023

Hlavné disparity rozvoja vychádzajú z :

- nedostatočne rozvinutej dopravnej a technickej infraštruktúry,
- nedostatočne využitom potenciáli miestnych zdrojov pre miestne podnikanie s dôrazom na CR,
- nedostatočnej modernizácie a dobudovania kapacitných deficit zdravotnej a sociálnej infraštruktúry so zameraním najmä na sociálne služby, integráciu a komunalizáciu seniorov, posilnenie úlohy komunit pri zabezpečovaní služieb - strieborná ekonomika, nájomné a sociálne bývanie, komunitné centrá
- potrieb vybudovania, rekonštrukcie, modernizácie kultúrnej a športovej voľnočasovej infraštruktúry a nedostatočných podmienok pre rozvoj miestnych aktivít kultúry a športu,
- nedostatočné kapacity zariadení predprimárneho vzdelávania a nedostatočnej inkluzívnosti výchovno-vzdelávacích procesov,
- potreby rekonštrukcie pre udržateľnosť historických objektov
- vysoká energetická náročnosť budov a stavieb,
- neupravené verejné priestranstvá s dôrazom na ekologické a energetické aspekty a dostupnosť služieb,
- problémov, v oblasti vodného, kanalizačného a odpadového hospodárstva, znehodnocujúce životné prostredie, ktoré sa vyskytujú rôznou intenzitou v jednotlivých obciach.

Na ich základe boli identifikované 4 kľúčové problémové oblasti

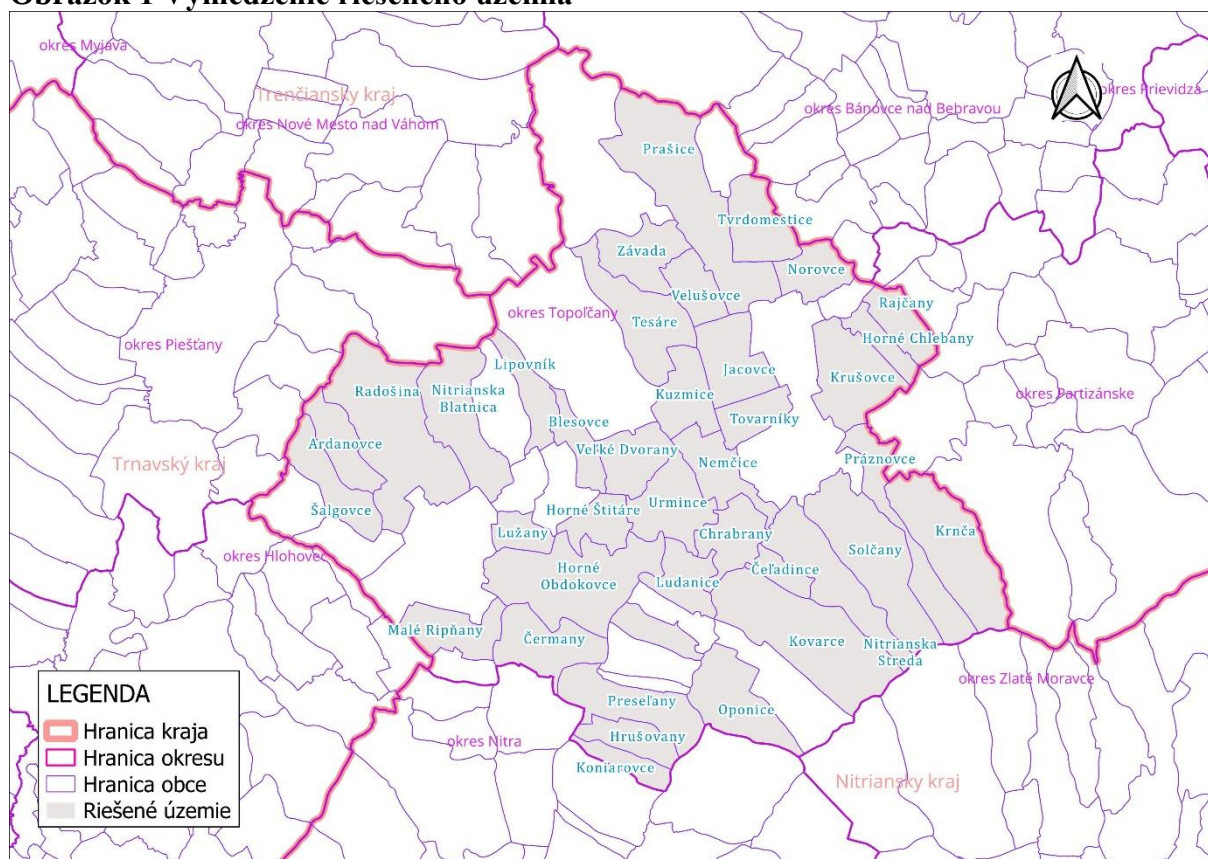
- 1. Hospodárska oblasť**
- 2. Sociálna oblasť**
- 3. Environmentálna oblasť**
- 4. Rozvoj vidieka s dôrazom na participáciu a spoluprácu**

Hlavné faktory rozvoja v prvom rade predstavujú zdroje územia, ktoré vytvárajú vhodné podmienky pre rozvoj najmä poľnohospodárstva a potravinárstva ako i vidiekeho cestovného ruchu. Vo vidieckych obciach ekonomický rozvoj závisí hlavne na rozvíjajúcom sa malom a strednom podnikaní. Dané obce disponujú dostatkom kvalitnej pracovnej sily, ktorá využíva pracovné príležitosti hlavne v blízkych mestách. Rozvoj obcí obmedzuje nedostatočne rozvinutá a vybavenosť technickej a dopravnej infraštruktúry. Nedostatočne vybudovaná, rozvinutá je aj občianska vybavenosť a v niektorých obciach tiež environmentálna, ktoré vplyvajú na kvalitu života obyvateľov. Pozitívom je, že obce sa snažia odstrániť tieto nedostatky, získavaním investičných zdrojov z rôznych domácich projektov, z projektov EU a iných. Skvalitniť bývanie a život obcí sa snažia zavádzaním a budovaním zelenej a modrej infraštruktúry a tým obmedzovať aj negatívne vplyvy klimatických zmien a zvyšovať kvalitu života svojim obyvateľom a ochraňovať prírodu a krajinu.

Vymedzenie riešeného územia

Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja 38 obcí okresu Topolčany sa spracúva pre obce Ardanovce, Blesovce, Čeladince, Čermany, Horné Chlebany, Horné Obdokovce, Horné Štitáre, Hrušovany, Chrabrany, Jacovce, Koniarovce, Kovarce, Krnča, Krušovce, Kuzmice, Lipovník, Ludanice, Lužany, Malé Ripňany, Nemčice, Nitrianska Blatnica, Nitrianska Streda, Norovce, Oponice, Prašice, Práznovce, Preseľany, Radošina, Rajčany, Solčany, Šalgovce, Tesáre, Tovarníky, Tvrdomestice, Urmince, Veľké Dvorany, Velušovce, a Závada, ktoré sú rozptýlené po celom okrese Topolčany (obrázok 1).

Obrázok 1 Vymedzenie riešeného územia

Zdroj: vlastné spracovanie, 2023

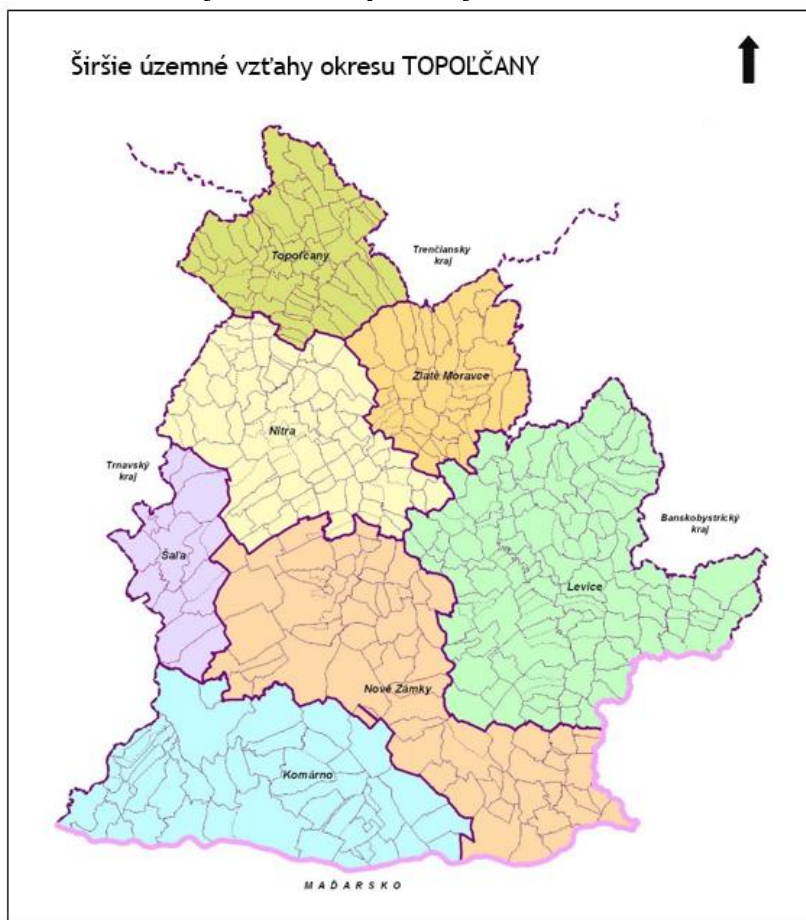
Základná charakteristika okresu Topoľčany

Z hľadiska územno-správneho členenia Slovenskej republiky okres Topoľčany patrí do Nitrianskeho samosprávneho kraja. V okrese sa nachádza 53 obcí a 1 mesto (Topoľčany), z nich 38 obcí bolo zahrnutých do spracovaného PHRSR (obrázok 1). Najväčším sídlom okresu podľa počtu obyvateľov je mesto Topoľčany s 24 989 obyvateľmi. Najmenšou obcou sú Svrstice so 189 obyvateľmi.

Okres Topoľčany sa nachádza v západnej časti SR, v severnom cípe Nitrianskeho kraja. Rozprestiera sa na Nitrianskej pahorkatine a Nitrianskej nive v severnom výbežku Podunajskej nížiny. Nížina je zo západu chránená Považským Inovcom a z východu pohorím Tribeč, ktorými prechádza aj prirodzená hranica okresu. Okres má značnú vertikálnu členitosť. Najvyšší bod okresu Pánska Javorina (Považský Inovec) dosahuje 943 m n. m. Najnižší bod okresu (149 m n. m.) sa nachádza v obci Koniarovce, v mieste kde rieka Nitra opúšťa okres. Stredom okresu preteká z východu na juh rieka Nitra, v nive ktorej vedie železničná trať Nové Zámky – Prievidza a cesta I/64 z Nitry do Partizánskeho.

Okres je hraničným okresom Nitrianskeho samosprávneho kraja. Na západe susedí s okresmi Hlohovec a Piešťany (Trnavský samosprávny kraj), na severozápade s okresom Nové Mesto nad Váhom, na severe a severovýchode s okresom Bánovce nad Bebravou, na východe s okresom Partizánske – okresy Trenčianskeho samosprávneho kraja a na juhu s okresom Nitra a Zlaté Moravce (obrázok 2). Rozprestiera sa na ploche 598 km². Počet obyvateľov k 31. 12. 2022 bol 69 893 a hustota obyvateľstva predstavovala 117 obyvateľov na km².

Obrázok 2 Širšie územné vzťahy okresu Topoľčany

Zdroj: vlastné spracovanie, 2023

Hospodárska základňa je zameraná na priemysel a poľnohospodárstvo, popri ktorých sa rozvíja cestovný ruch. Priemysel je koncentrovaný do Topoľčian, Tovarník a Krušoviec. Je tvorený hlavne strednými a malými podnikmi. Pomerne málo je priemyselných podnikov s väčším počtom zamestnancov. Patria k nim napr. ZKW - výroba svetiel do automobilov, nábytkárska spoločnosť Decodom, strojárka výroba v TOPOS Tovarníky, a. s. a niekoľko ďalších, ktoré sú prevažne v rukách zahraničného kapitálu.

Pre rozvoj poľnohospodárstva sú v okrese priaznivé prírodné podmienky. Pestujú sa hlavne obilniny a olejiny. Bohatú tradíciu má ovocinárstvo, zamerané na jablká, slivky, známe je aj pestovanie viniča.

Doprava je priemerne rozvinutá. Okresným mestom sú Topoľčany, vzdialené od krajských miest - Nitra 38 km, od Trenčína 55 km, od Trnavy 62 km a od hlavného mesta SR - Bratislavy 113 km.

Vyššie služby pre obyvateľstvo sú koncentrované do okresného mesta, vo vidieckych obciach sa nachádzajú prevažne základné služby, ktoré často vyžadujú rekonštrukciu a modernizáciu.

V území sú vhodné podmienky pre rozvoj cestovného ruchu, najmä v pohoriach Považský Inovec a Tribeč. Veľmi obľúbené sú aj lokality pri vodnej nádrži Duchonka, Topoľčiansky a Oponický hrad. Z kultúrno-historických pamiatok si pozornosť zasluhujú najmä renesančný kaštieľ s Apponyiovským múzeom v Oponiciach, Mestské múzeum v Topoľčanoch, renesančný kaštieľ v Tovarníkoch a najstarší stojaci kostol na Slovensku - Rotunda sv. Juraja z 9. storočia na úpätí Marhátu nad Nitrianskou Blatnicou alebo sídlisko Bojná s obdobia Veľkomoravskej ríše.

História a cestovný ruch okresu Topoľčany

Stručná história okresu

Územie dnešného okresu Topoľčany bolo pomerne husto obývané už v období Veľkej Moravy. Stredné Ponitrie patrilo do Veľkej Moravy až do jej zániku 10.-11. storočí. Od 13. storočia až do roku 1848 bolo súčasťou Nitrianskej stolice, neskôr bolo začlenené do Dolnonitrianskej župy a v rokoch 1867 až 1949 do Nitrianskej župy. Do roku 1960 bolo súčasťou Nitrianskeho kraja, v rokoch 1960 – 1990 patrilo do Západoslovenského kraja a od roku 1996 patrí do Nitrianskeho kraja.

Pri administratívnom členení Slovenska v r. 1923 vznikol okres Topoľčany, ktorého hranice sa od dnešného výrazne líšili na dvoch miestach. Na východe siahali až k hraniciam okresu Prievidza a okresu patrilo územie celého dnešného okresu Partizánske a dve obce okresu Prievidza (Radobica a Horná Ves). Na západe bol okres Topoľčany chudobnejší o územie 13 obcí. 9 obcí patrilo do okresu Nitra (Čermany, Biskupová, Malé Ripňany, Veľké Ripňany, Lužany, Krtovce, Vozokany, Nitrianska Blatnica a Radošina) a 4 do okresu Hlohovec (Ardanovce, Šalgovce, Svrstice, a Orešany). Radobica a Horná Ves pripadli okresu Prievidza v roku 1938. Ďalšia úprava administratívneho členenia štátu v roku 1949 priniesla nové hranice okresu Topoľčany. Do okresu sa začlenilo 13 spomínaných obcí z okresu Nitra. 4 obce z okresu Hlohovec pribudli do okresu Topoľčany v roku 1960. V tomto roku sa uskutočnila rozsiahla územná reorganizácia. K pôvodnému okresu Topoľčany bola pričlenená podstatná časť zrušených okresov Bánovce nad Bebravou a Partizánske. Takto vytvorený okres mal rozlohu 1360 km², mal 139 obcí a takmer 130 tisíc obyvateľov. Po vykonaní niekoľkých integrácií sa počet obcí zmenšil na 94. Od roku 1990 sa viaceré obce osamostatnili, čo spôsobilo zvýšenie počtu obcí na 113 v roku 1991. Po reforme administratívneho členenia štátu v roku 1996 vznikli 3 nové okresy (Bánovce nad Bebravou, Partizánske a Topoľčany).

Predpoklady rozvoja cestovného ruchu

Odvetvie cestovného ruchu je významným prvkom rozvoja ekonomiky hospodárstva. V súčasnom období sa do popredia dostávajú najmä individuálne formy cestovného ruchu (CR), orientované na tiché a pokojné miesta, kde si rekreant môže nielen oddýchnuť, regenerovať svoje sily, ale má i priamy kontakt s prírodou resp. s vidieckym prostredím, môže sa oboznamovať s množstvom

zaujímavých kultúrno-historických pamiatok, tradícií a podujatí. Práve takéto formy cestovného ruchu v širokom spektre poskytuje okres Topolčany.

Primárna ponuka okresu Topolčany je rozhodujúcim faktorom, ktorý limituje úspech regiónu na trhu CR. Územie okresu sa nachádza na kontaktnej línii dvoch rozdielnych krajinných typov - Panónskej panvy a Karpát, ktoré výrazným spôsobom ovplyvňujú jeho aktivity. V sledovanom území plošne dominuje Panónska panva, zastúpená geomorfologickým celkom Podunajská pahorkatina, čo dáva predpoklady pre aktivity cestovného ruchu založené na turistike, vodných plochách s rozvinutým rybolovom a cykloturistike a poznávaní. I keď sa v území sa nachádzajú viaceré zdroje minerálnej vody - vrty, studne, pramene napr. **Norovce, Prašice, Tesáre, Tovarníky, Tvrdomestice**, pre cestovný ruch sú v tomto čase minimálne využívané. Ponuku regiónu vytvára hlavne príroda pohorí Tribeč a Považský Inovec bohatá na flóru a faunu s množstvom turistických chodníkov a s možnosťami letnej i zimnej turistiky a cykloturistiky.

Atraktivita územia pre turistiku v okrese Topolčany sa zvyšuje s rastúcou nadmorskou výškou. Pre pobyt v horách sú vhodné podmienky hlavne v západnej časti územia – v Považskom Inovci a to najmä pod Krahulčími vrchmi (**Radošina** až Bojná) a pod Panskou Javorinou (**Závada** až Nemečky). Východiskovým miestom značených turistických trás do Považského Inovca je aj oblasť Duchonky. Plošne rozsiahlejší je pás vo východnej časti okresu – v pohorí Tribeč od **Krnče** po **Oponice**. Pre CR je toto pohorie nerovnomerne využívané – zatiaľ čo severozápadná časť Tribeča je využívaná minimálne, juhozápadná, naopak najmä v okolí Oponického hradu je využívaná viac. V pohoriach je vytvorená hustá a pomerne kvalitná sieť chodníkov pre pešiu turistiku. Kostru týchto chodníkov tvoria hrebeňovky cez Považský Inovec a Tribečská magistrála. Rôzne dĺžky a náročnosť turistických chodníkov umožňujú ich využívanie širokému spektru turistov od rodín s deťmi až po vyspelých turistov pre letnú i zimnú turistiku. Pre realizovanie zimných športov sú podmienky obmedzené v oboch pohoriach, jednak z dôvodov klimatických a tiež z dôvodu nízkej diferencie reliéfu pre zimné športy. Sú tu vhodné podmienky predovšetkým pre bežecké lyžovanie. V Považskom Inovci, v obci Podhradie je lyžiarsky svah a vleč.

Dominantná časť územia okresu je vhodná pre cykloturistiku, poľovníctvo a športové rybárstvo. Vzhľadom na mierne zvlnený terén Podunajskej pahorkatiny a mierny až veľmi svahovitý reliéf pohorí Tribeč a Považský Inovec územie poskytuje dobré podmienky pre rozvoj cykloturistiky. Pre horské bicykle sú tu vhodné lesné cesty a chodníky v pohoriach, rôzne poľné a nespevnené cesty. V Považskom Inovci ide o 3 trasy - Okolo Považského Inovca, Naprieč Považským Inovcom a Hrebeňovka Považským Inovcom. Na území Považského Inovca je vybudovaný MTB Bikepark Považský Inovec.

Potenciál pre cykloturistické spojnice sú na trase Topolčany – Hlohovec a po vale rieky Nitry na trase Nitra – Topolčany, kde sa z dlhodobého hľadiska plánuje realizovať Ponitrianska cyklotrasa III. etapa.

Ďalšie možnosti cykloturistiky vytvára množstvo poľných ciest Nitrianskej pahorkatiny. I napriek tomu, že sú tu vhodné podmienky, okres Topolčany má slabo vybudovanú sieť cykloturistických trás a chodníkov. Ich zavedenie umožní obyvateľom a návštevníkom viac relaxovať na bicykloch a spoznávať krajinu. napr. uvažuje sa o vybudovaní cyklotrasy Radošinka v koridore vodného toku Radošinka. Trasa by viedla katastrami obcí Radošina, Behynce, Veľké a Malé Ripňany, Biskupová, Kapince, Malé Zálužie, Nové Sady, Čab, Zbehy a Lužianky. Využitie kultúrnych pamiatok s tematikou spojenou so sv. Cyrilom a Metodom navrhuje projekt cykloturistickej Cyrilo-metodskej pútnickej cesty, ktorý by využil aj ďalšie stavebné a prírodné zaujímavosti, so zapojením služieb ležiacich na trase a pri tejto trase. Projekt uvažuje o dvoch trasovaniach, ktoré by prechádzali naprieč západnou časťou okresu.

V súčasnosti, mnohé cyklistické značenia sú už na viacerých miestach poškodené a veľké úseky cyklotrás vedú hlavnými cestami:

- trasa Záhrady – sedlo Priešky – Železnice – Duchonka (celková dĺžka 16 km)
- trasa Jacovce – Tvrdomestice – Nemečky – Kulhán (celková dĺžka 15,5 km)

- trasa Topoľčany (zimný štadión) – Podhradie (sedlo Prieseky) (celková dĺžka 19,3 km)
- trasa Jacovce – Tesáre – Závada – Duchonka – Kulháň (celková dĺžka 19,5 km)

Cyklotrasy prechádzajú územiami katastrov obcí Tovarníky, Jacovce, Tesáre, Kuzmice, Velušovce, Závada, Podhradie, Prašice, Tvrdomestice, Nemečky, Zlatníky a Topoľčany.

Pre rozvoj CR sú k dispozícii i poľovné revíry. Poľovné revíry so srnčou zverou sa nachádzajú v Považskom Inovci, revíry zamerané na jeleniu zver sú v Tribeči a aj v Považskom Inovci a na drobnú zver na Ponitrianskej pahorkatine. Športové rybárstvo je rozšírené na vhodných úsekoch vodných tokov, ale aj na početných vodných nádržiach a rybníkoch (celkovo 14) .

Z analyzovaných lokalizačných predpokladov je zrejmá orientácia turizmu v okrese Topoľčany na vodné plochy, ktoré spolu s priaznivými klimatickými pomermi predurčujú okres k realizovaniu rekreácie pri vodných zdrojoch. Ide predovšetkým o vodné nádrže Duchonka (**Prašice**), Nemečky a **Tesáre**. Neďaleko vodnej nádrže v obci Tesáre je často navštevovaný areál Rekreačného strediska Tesáre - Nové Mlyny využívaný pre detské pobytové tábory alebo na iné rekreačné účely s možnosťou ubytovania. Známa rekreačná oblasť Duchonka nie je tvorená len vodnou nádržou, ale zároveň je aj ideálnym miestom pre dovolenkárov venujúcim sa hubárčeniu, rybolovu alebo pešej turistike. Je tu k dispozícii jeden z najväčších kempov na Slovensku.

Na území okresu sa nachádzajú viaceré chránené oblasti, prírodné rezervácie a prírodné pamiatky. Celková výmera národných prírodných rezervácií, prírodných rezervácií, prírodných pamiatok, chránených areálov tvorí 0,35 % z celkovej rozlohy okresu Topoľčany, čo zďaleka nedosahuje celoslovenský priemer 2,23 %. Nie sú v tom započítané vzájomne sa prekrývajúce chránené plochy NATURA 2000 a CHKO Ponitrie, ktoré prechádza cez dve pohoria (Tribeč a Vtáčnik) a 5 okresov (NR, TO, PE, PD, ZM), ktoré tiež poskytujú potenciál pre CR.

Komplexnejšie využitie z pohľadu CR ponúkajú náučné chodníky, ktoré spájajú pobyt v prírode a turistiku s poznávaním prírodných a kultúrno-historických zaujímavostí. Náučné chodníky sú v krajine rôznou formou vyznačené turistické a exkurzné trasy rôznej dĺžky a zamerania, ktoré sú vytvorené v prírodne, krajinársky a kultúrne či historicky zaujímavých alebo typických územiach. V rámci týchto trás sú niektoré vybrané objekty, fenomény alebo zaujímavosti osobitne vysvetlené, väčšinou na informačných paneloch, ktoré sú postavené na trase náučného chodníka. Náučné chodníky sú súčasťou informačného systému, ktorý okrem nich zahŕňa aj náučné lokality, historické cesty a múzeá v prírode. V súčasnosti predstavujú náučné chodníky neoddeliteľnú súčasť slovenskej krajiny a ich zameranie je podstatne pestrejšie a špecializovanejšie. Náučné chodníky sa podieľajú na prezentácii mikroregiónov a obcí, ich histórie, kultúry a prírodných daností, ako aj na propagácii aktivít rôznych organizácií, vrátane škôl a občianskych združení. V okrese Topoľčany patria k nim napr. Náučný chodník Považský Inovec a náučný chodník **Oponice** - Oponický hrad.

V jednotlivých obciach na podporu turistických aktivít slúžia turistické oddiely, ktoré tvoria samotní občania. Zabezpečujú propagáciu a organizovanie výletov, turistických trás a spoločenských podujatí pre členov svojich klubov. Miestne kluby turistov majú možnosť na Slovensku stať sa členom Klubu slovenských turistov (KST) a tak sa zapájať do širšieho výberu podujatí, zúčastňovať sa rôznych druhoch turistiky - pešej, lyžiarskej, vodnej, vysokohorskej, cykloturistickej, jazdeckej, zdravotne postihnutých, kempingu a karavaningu, mládeže, v táborení a ochrane prírody. KST je členom Európskej federácie pešej turistiky, Medzinárodnej federácie ľudového športu. Má dohody o spolupráci s turistickými organizáciami v Českej republike, v Poľsku a v Maďarsku. Členovia KST sa môžu zúčastňovať aj medzi národných podujatí.

Na území okresu Topoľčany pôsobia nasledovné OKST:

- OKST Alpin - turist klub Javorina Jacovce
- OKST KLUT Urmince
- OKST Žochár Topoľčany
- OKST Nitrianska Streda
- OKST Horňan Práznovce
- OKST Bojná

- OKST Tribeč Kovarce
 - OKST Solčany
- Okrem nich pôsobia aj nečlenské kluby:
- Horné Obdokovce – Cyklistický klub Horné Obdokovce, Turistický oddiel mladých
 - Tesáre – turistický klub

Miestne turistické kluby zároveň sa podieľajú na značení turistických trás, prispievajú k vytváraniu podmienok na rozvoj turistiky, športu, cestovného ruchu, kultúry i ochrane prírody na celom území.

Pre rozvoj CR je veľmi významná antropogénna ponuka, ktorú reprezentujú predovšetkým kultúrno-historické pamiatky, kultúrne a športové podujatia a tradície prezentované rôznymi formami napr. folklórom, divadlom, kulinárstvom atď.

Územie okresu Topoľčany patrí k starým kultúrnym oblastiam Slovenska, ktoré majú čo ponúknuť svojim obyvateľom ale i návštevníkom po stránke kultúrno-historickej, estetickej ale i krajinárskej. Nachádza sa tu viacero pamiatok z najstarších historických dôb, napr. najstaršie známe strednopaleolitické a mladopaleolitické jaskynné osídlenie na Slovensku (Čertova pec v **Radošine**), ako aj unikátne pamiatky a nálezy z obdobia Nitrianskeho kniežatstva z Veľkej Moravy (napr. **Nitrianska Blatnica** a Bojná) a iné. Hradiská v Bojnnej, **Krnči** a Hradisko Podhradie patria k národným kultúrnym pamiatkam okresu Topoľčany.

Atraktivitu vidieckej krajiny a jej scenériu zvyšujú zrúcaniny hradov v blízkosti niekdajších významných obchodných ciest. V pohorí Tribeč, nad obcou **Oponice** smerom na Nitru sa nachádza zrúcanina Oponického hradu, postavená v 13. storočí Matúšom Čákom. Hrad v prvej polovici 17. storočia vyhorel a spustol. Dodnes sa z neho zachovali obvodové múry, veža opevnenia a časť hradných palácov. Veľkou rekonštrukciou prešiel v posledných rokoch aj Topoľčiansky hrad, ktorý je vzdialený približne 15 km od mesta Topoľčany, v obci Podhradie. Malebné zrúcaniny hradu sa nachádzajú na mohutnom dolomitickom brale v pohorí Považského Inovca. Hrad vznikol v prvej polovici 13. storočia a je známy charakteristickou stupňovito ukončenou vežou. Začiatkom 14. storočia tu sídlilo hradné panstvo Topoľčan. Koncom 19. storočia, hradné ruiny boli zabezpečené pred rozpadom a romanticky upravené. Z hradu, najmä z jeho veže, na ktorú možno vystúpiť drevenými schodmi, sa odкрýva krásny a ďaleký výhľad na Ponitrie, na hrebene Tribeča a Vtáčnika i Považského Inovca. Ďalšie miesta po zaniknutých vodných hradov v území okresu sú v **Ludaniciach** (zaniknutý reliéf so stopami muriva) a v **Nitrianskej Strede** (zachovalý reliéf bez stôp muriva).

K významným kultúrno-historickým pamiatkam patria aj architektonické pamiatky ako kaštiele, kúrie, rotundy a iné historické stavby. Kaštiele sa v obciach zachovali prevažne v klasicistickom štýle. V **Oponiciach** sú dva kaštiele. Malý, ktorý patrí obci a sídli tam miestne múzeum. Veľký oponický kaštieľ je úspešne zrekonštruovaný a je z neho štvorhviezdičkový hotel s unikátnou Apponyiovskou knižnicou a wellness službami. Renesančný kaštieľ rodiny Stummerovcov sa nachádza aj v **Tovarníkoch**. K ďalším známym kaštieľom patria Zerdahelyovský kaštieľ v Kamanovej, Zamojských v Hajnej Novej Vsi, Leonhardovský kaštieľ v **Nitrianskej Blatnici**, Biskupský kaštieľ v **Radošine**, kaštieľ rodiny Lenárt v **Tesároch** a Odeschalchiovský kaštieľ v **Solčanoch**. Kaštiele sú aj v obciach **Krušovce**, **Horné Chlebany**, **Horné Obdokovce**, **Nitrianska Streda**, **Prašice** a **Šalgovce**. Obec **Rajčany** má na svojom území pôvodnú renesančnú kúriu. V **Malých Ripňanoch** sa nachádzajú kúrie Binger a Lang. V obci **Čermany** je okolo kostola zachovaný renesančný múr s kľúčovými strieľňami.

Na vidieku k zaujímavým stavbám patrí budova základnej školy v **Krnči**, ktorá slúžila ako paličkáreň, kde sa vyrábali palice, tzv. klukane, na podopieranie pri chôdzi.

V poznávacom CR významnú úlohu zohráva románska rotunda v **Nitrianskej Blatnici** - kostolík sv. Juraja, ktorá podľa posledných výskumov je najstaršou stojacou stavbou na Slovensku. Okres disponuje aj veľkým počtom ďalších sakrálnych pamiatok ako sú kostoly, kaplnky a sochy znázorňujúce svätcov. Najviac sôch je venovaných pamiatke sv. Jána Nepomuckého, patróna púťovníkov, spovedníkov a ochrancu pred povodňami. Takmer všetky obce majú kostoly, prevažujú rímsko-katolícke. V niektorých obciach sú aj evanjelické napr. v obci **Nitrianska Streda** alebo v meste

Topolčany. V obci **Krušovce** sa nachádza významný rímsko-katolícky kostol Narodenia Panny Márie postavený v 13. st. v románskom slohu. Ide o národnú kultúrnu pamiatku, ktorá má vo svojom interieri množstvo pamiatok, najvýznamnejšie sú kamenná románska krstiteľnica z 13. st., zvon Panny Márie z roku 1468 s gotickým majuskulovým nápisom a zachované zvyšky románskych a gotických malieb zo 14. storočia. Ďalej v obci sa nachádza Božia muka, tzv. cholerová kaplnka, ďalej kamenná socha sv. Jána Nepomuckého v záhrade rímsko-katolíckej fary i kamenné súsošie Piety pred kaplnkou sv. Rodiny. Vo viacerých obciach sa nachádzajú lurdské jaskyne.

Okres má aj židovské cintoríny a v minulosti sa priamo v meste Topolčany nachádzala synagóga, ktorá bola zničená ohňom. Na cintorínoch sa nachádzajú krypty a hroby významných historických osobností. V obci **Horné Obdokovce** sa nachádza rodinná hrobka rodu Stummer – mauzóleum.

Ďalšie kultúrne zaujímavosti sú v obci **Tovarníky** – cukrovar a úzkokoľajová železnica, ktoré dala postaviť rodina Stummerová, ktorá na svojich pozemkoch pestovala cukrovú repu, a spracovávala ju v cukrovare, ktorý postavila v roku 1871. Na rozlohe 47 000 m² stálo trinásť hlavných budov, vila pre vedenie cukrovaru s bytom pre riaditeľa a ubytovanie pre robotníkov. Cukrovar fungoval do roku 1929, kedy ho zničil požiar. Rodina pre potreby zväžania dreva z okolitých pohorí do parketárne, ktorú postavila v rokoch 1911 – 1912, dala postaviť úzkokoľajovú železničku s odbočkou do cukrovaru v roku 1918, ktorá ďalej viedla cez tovarnícky majer do okolia. Okrem prevozu materiálu slúžila aj k presunu panstva a hostí, hlavne na početné poľovačky. Železnica poskytovala službu aj širokému okoliu napr. na výlety na Duchonku, na povestné majálesy a juniálesy do Železníc. Fungovala do roku 1964.

V obci **Solčany** žila v začiatku 19. storočia kniežacia rodina Odescalchiovcov, pochádzajúca z Talianska, ktorá sa zaslúžila aj o výstavbu výstavného kaštieľa v klasicistickom slohu, ktorý bol obklopený rozsiahlym parkom. Augustín Odescalchi založil v roku 1831 cukrovar, ktorý bol v tom čase najväčším podnikom nielen na Slovensku, ale v celom Uhorsku. Na jeho vybudovaní sa podieľali francúzski odborníci.

Technickou pamiatkou je objekt rekonštruujúceho sa mlynu, pochádzajúceho z pol. 16. storočia. Nachádza sa v obci **Závada** neďaleko vodnej nádrže Duchonka. Interiér tvorí strojová časť a časť obytná, v ktorej sa nachádza expozícia voskových figurín.

Klenotom slovenskej histórie je obec Bojná. V obci sa nachádza archeologické múzeum a v extraviláne obce najväčšie slovanské archeologické nálezisko Valy v Bojnej, s rekonštruovanými slovanskými obydliami, obranným valom, obrovskou slovanskou bránou pozostávajúcou z drevenej veže. Boli tu nájdené mimoriadne významné pamiatky z ranného kresťanstva na Slovensku, ktoré svedčia o tom, že hradisko Valy pri Bojnej bolo v 9. storočí dôležitým výrobným, obchodným a misijným strediskom. Predstavuje unikátne nálezisko troch hradísk z čias Pribinovho kniežatstva. Osadu tvorili dvorce, ktoré pozostávali zo zemnic a nadzemných hospodárskych stavieb. Zemnice sú typické slovanské obydli s kamennou pieckou, vytesané do podložnej skaly, predpokladá sa ich prezentáciou do budúcnosti. Nálezisko Bojná vyvrátilo hypotézu, že Nitra bola jediným centrom Pribinovho kniežatstva, resp. Veľkej Moravy, pravdepodobne ich bolo viac na Slovensku. Niektoré objavy z náleziska nachádzajú sa v Archeologickom múzeu v obci.

I v ďalších obciach sa nachádzajú významné archeologické náleziská. Napr. v obci **Ludanice** - časti Mýtina Nová Ves bolo nájdených niekoľko hrobov starých okolo 3800 rokov. Toto pohrebisko patrí medzi početné archeologické náleziská, ktorými je posiate povodie rieky Nitry. Ide o nálezisko, ležiace v okrajovej lokalite v rámci teritoriálneho rozšírenia nitrianskej skupiny. Pohrebisko nitrianskej skupiny je špecifické minimálnym porušením hrobov a pozoruhodné vysokým výskytom kamenných streliek v hroboch bojovníkov. Pohrebisko vydalo aj početné doklady zlievačstva, kovotepectva a inej výroby.

V lesoch obce **Nitrianska Blatnica** sa nachádza kostolík sv. Juraja nazývaný miestnym názvom Jurko. Každý rok sa tu konajú cirkevné a kultúrne podujatia, ktorých tradícia je veľmi starobylá. Archeologické nálezy dokázali, že jeho história siaha až do obdobia 9. storočia. Pod

súčasným kostolíkom boli odhalené základy predrománskej rotundy, ktorých rozmery sú zhodné s rozmermi základov rotundy z 9. storočia na staroslovenskom hradisku v Ducove, vzdialenom asi 8 km severozápadným smerom. V okolí kostolíka sa pochovávalo, bolo odkrytých 126 hrobov z 11. - 14. storočia, ale niektoré z nich narušili ešte staršie hroby, pravdepodobne už z 9. až 10. storočia. Pod kostolíkom bol objavený veľmožský dvorec z 9. storočia, ktorý bol veľký 0,9 ha. Tento priestor nebol ešte podrobne preskúmaný, našli sa tu len orbou rozmetané kamenné piecky a črepy z objektov, ktoré boli postavené v 9. až 11. storočí.

Aj pri obci **Závada** bolo objavené staroslovenské kostrové pohrebisko z 9. storočia, kde bolo zničených 6 hrobov. Preskúmaných bolo 26 hrobov, našli sa rôzne predmety a keramika, v jednom hrobe, ktorý bol už vykradnutý, sa našiel meč a kovania podobného typu, aký sa našiel v 19. storočí v Blatnici v Turci. Nález však boli značne skorodované.

Ďalšie archeologické náleziská sa nachádzajú v obciach **Koniarovce** a **Lužany** (kultúra mladého neolitu). Osídlenia sú známe ako Lužianska skupina (Lužany pri Nitre). Charakteristické sú pre ňu osady, ktoré majú viac ako 50 domov.

Archeologické vykopávky z obdobia rímskeho impéria na strednom Dunaji (0 – 400 rokov po Kristovi) boli nájdené v katastri obce **Práznovce**.

V okrese Topoľčany sú veľmi zaujímavým a náučným prvkom múzeá a expozície. Obzvlášť významné je Tribečské vlastivedné múzeum a Archeologické múzeum Veľkej Moravy v obci Bojná.

Tribečské múzeum v Topoľčanoch začalo písať svoju históriu pod názvom Vlastivedné múzeum. Jeho základným poslaním je cieľavedome zhromažďovať, vedeckými metódami zhodnocovať, odborne spracovávať a ochraňovať i vedecky a kultúrno-výchovne využívať hmotné a nehmotné doklady o vývoji spoločnosti a prírody v regióne Topoľčian. Múzeum sa zameriava na budovanie zbierok prírodovedného, archeologického, historického a etnografického charakteru. Od roku 1982 sa špecializuje na dokumentáciu chmeliarstva, sladovníctva a pivovarníctva na Slovensku. Zbierkový fond topoľčianskeho múzea obsahuje 67 440 predmetov, z toho prírodné vedy evidujú 11 190 kusov a spoločenské vedy 56 250 kusov. K pozoruhodným exponátom patrí zbierka výrobkov bývalej sklárne v Uhrovci, zbierka historických zbraní, kolekcia predmetov z oblasti pivovarníctva a numizmatická zbierka. K cenným exponátom prírodovedného zbierkového fondu patria paleontologické nálezy, najmä unikátny nález lebky a spodnej časti čeľuste mastodonta, bylinožravca žijúceho v treťohorách. V súčasnosti múzeum svojim návštevníkom ponúka tematické výstavy rôzneho zamerania, odborné prednášky, lektorské a metodicko-poradenské služby, predaj publikácií, pohľadníc a ďalšieho informačno-propagačného materiálu. Tribečské múzeum v Topoľčanoch má vysunuté expozície o dvoch významných osobnostiach slovenského národa - Ľudovíta Štúra a Alexandra Dubčeka v ich rodnom dome v Uhrovci (mimo okres Topoľčany). Výstavy v meste Topoľčany sa konajú aj v mestskej Galérii.

V zrekonštruovaných priestoroch obecného úradu v obci Bojná je Archeologické múzeum Veľkej Moravy, kde sú vystavené okrem iného aj najnovšie výsledky z hradísk v Bojnej, kde boli nájdené pozlátané a medené plakety, predmety cirkevného charakteru, ktoré sú dôkazom šírenia kresťanstva a písma na našom území, ešte pred príchodom vierozvestcov Cyrila a Metoda. Zároveň tu boli nájdené aj tri odlievané zvony, z ktorých jeden sa zachoval celý a dodnes zvoní. Takých zvonov je na svete iba 5. Poklad z Bojnej dotvárajú stovky železných hrivien - čiže slovanských predmincových platidiel, zatiaľ najviac z celého územia Veľkej Moravy. Našli sa aj kopije, šípy, kovania z konských ohlávok, bronzové, strieborné a pozlátané šperky či poľnohospodárske nástroje. Množstvo jazdeckých ostrôh dokladá existenciu kniežacej družiny v dvorcoch. Na viacerých predmetoch boli znázornené kríže. Zaujímavým nálezom je aj koncové kovanie pošvy meča, bohato zdobené striebrom. Znázornené sú na ňom vzlietajúce sokoly. Okrem toho tu boli odkryté aj na slovanské mohyly.

Stálu muzeálnu expozíciu s názvom „Ľud pod Marhátom v dávnej minulosti“ verejnosti sprístupnilo aj Občianske združenie Rotunda Jurko v spolupráci s Archeologickým ústavom SAV Nitra v **Nitrianskej Blatnici** v priestoroch Kultúrneho domu. V expozícií si návštevníci môžu prehliadnuť

archeologické nálezy nielen z lokality Rotunda sv. Juraja, ale aj z okolitých obcí regiónu Marhát. Nájdu sa tu i zaujímavé predmety z novšej histórie.

V kaštieli zo 17. storočia v **Oponiciach** je Apponyiho múzeum, ktoré mapuje stopy šľachtickej rodiny Apponyiovcov, ktorá po vyhorení Oponického hrade v roku 1645, sa presťahovala do renesančného kaštieľa v obci. Kaštieľ slúžil ako správne stredisko hospodárskeho územia. Dnes, oboznámi návštevníka s rodinou Apponyiových, ktorí v 19. storočí sa prezentovali ako pokroková rodina Horného Uhorska. Zanechali množstvo významných sochárskych a umeleckých diel, niektoré z nich sú vystavené aj v múzeu. Významnou a zachovalou zbierkou je unikátna Apponyiovská knižnica, v ktorej možno nájsť diela o inkvizícii, bosoráctve, okultných vedách, kartárstve, vývoji strojov a techniky či stavbách lodí. Najstaršou knihou je dielo Sokrata zo švajčiarskeho Bazileja z roku 1505. Sú tu diela rímskych pápežov, súkromná korešpondencia francúzskych kráľov, kardinálov Richelieu a Mazarina, Jany z Arku, všetky Dumasove romány či diela Goetheho, Schillera, Kanta a Fichteho v dobových nemeckých tlačiarňach. Dnes má 17 342 kníh, ktoré sú napísané v desiatich jazykoch. Najviac ich je vo francúzštine, potom nasleduje taliančina, nemčina, gréčtina, hebrejčina a latinčina. Knižnica je rozdelená do 17 vedných disciplín a 31 tematických skupín.

Fondy múzea pozostávajú tiež z empírového dobového nábytku, loveckých trofejí, sakrálnych predmetov z tunajšieho Kostola sv. Petra a Pavla a portrétov členov rodu. Veľkým lákadlom obecného múzea je i albánska kráľovná Geraldina Apponyiová, ktorá svoju mladosť prežila práve v **Oponiciach**. Na prízemí múzea je umiestnená tematická výstava zachytávajúca letecké artefakty z konca druhej svetovej vojny a príbehy pádov amerických B-17, ktoré skončili svoju púť v pohorí Tribeč.

Pamätná izba kardinála Alexandra Rudnayho je zriadená v obci **Krušovce**. Obsahuje zaujímavé expozície z jeho pôsobenia v krušovskej farnosti ale i dokumenty z významných momentov jeho života.

Ľudová architektúra na vidieku sa zachovala v obciach **Malé Ripňany**, kde sa zachovali murované domy zo začiatku 20. storočia a vo Veľkých Ripňanoch, kde sa uchovali domy z nepálenej tehly.

Folklór a ľudové tradície a zvyky daného územia ožívajú v relatívne veľkom množstve ľudových súborov. Patria medzi ne spevácke súbory, ochotnícke divadlá (napr. v **Presel'anoch** funguje ochotnícky divadelný súbor RONDO alebo v obci **Tesáre** je to Divallo Tesáre), tanečné súbory a dychové hudby. Niektoré obce majú aj svojich neprofesionálnych tvorcov, ktorí sa zameriavajú na remeslá a umenie. To všetko predstavuje ďalší potenciál pre rozvoj CR (zásobovanie zariadení CR spomienkovými predmetmi, účasť na jarmokoch a iných kultúrnych podujatiach ako sú napr. folklórne slávnosti apod.). Obce okresu Topoľčany žijú čulým kultúrnym, spoločenským, ale aj športovým životom. Organizované podujatia sú vhodným doplnkovým programom pre krátkodobých aj dlhodobých návštevníkov okresu. Majú tiež ekonomický význam pre mestá a obce, v ktorých sa konajú (napr. kultúrne podujatia na Duchonke, Petro – Pavlovský jarmok, Veľký topoľčiansky jarmok a pod.).

Obce okresu Topoľčany usporadúvajú tradičné podujatia ako stávanie mája, oslavy dňa detí, MDŽ, pochovávanie basy, víťanie Mikuláša, príchod Vianoc, hodové slávnosti a iné. Usporadúvajú zaujímavé podujatia, z ktorých niektoré, sú jedinečné. Napr. v skupine 38 obcí PHRSR:

- Čeladince – kultúrne leto s viac ako 60. ročnou tradíciou,
- Horné Štitáre – stretnutie rodákov a priateľov obce Horné Štitáre,
- Horné Štitáre – MTB Tour Marhát – cyklistická túra,
- Jacovce – Tour de priehrady,
- Lužany – hasičská súťaž – Memoriál Viliama Vavrečku,
- Nitrianska Blatnica – Svätoturajská púť,
- Oponice – výstup na Oponický hrad „Stredovek na Oponickom hrade“,
- Práznovce – DHZO Práznovce – okresné hasičské súťaže,
- Práznovce – KST Hornan Práznovce – okresné zrazy turistov,
- Radošina – hasičské súťaže,
- Solčany – Lidovec a hostia,

- Solčany – futbalový turnaj memoriál F. Soboňu,
- Tesáre – vinobranie,
- Urmince – zraz veteránov a iné.

Najvýznamnejšie podujatia z hľadiska cestovného ruchu a zároveň najnavštevovanejšie sú podujatia organizované v rekreačnom stredisku Duchonka (hudobné festivaly), ktoré sú zväčša sústredená do mesiacov máj až august. Hlavný nedostatok podujatí sa prejavuje v mimosezónnom období.

Okres Topoľčany je známy okrem iného aj religióznym cestovným ruchom, púte sa konajú najmä v Topoľčanoch (september). Topoľčany sú mariánskym pútnickým miestom lokálneho, resp. regionálneho významu. Pútnické miesto na úctu sv. Juraja je v **Nitrianskej Blatnici**, kde sa každoročne usporadúva Svätoturajská púť. Púť je lokálneho významu, podobne ako v obci **Rajčany**, ktorá je mariánskym pútnickým miestom.

Územie okresu Topoľčany má vhodné podmienky pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu, agroturizmu a mestského cestovného ruchu. Podmienky pre rozvoj mestského turizmu majú predovšetkým mestá s urbanistickými a architektonickými pamiatkami, kultúrnymi inštitúciami, kultúrno-spoločenskými, vzdelávacími, veľtržnými a ďalšími podujatiami a mestá ležiace na významných dopravných trasách – tieto predpoklady spĺňa aj okresné mesto Topoľčany.

V meste Topoľčany sa okrem množstva pamiatok nachádzajú pamiatkové zóny (Centrálna časť historického jadra mesta Topoľčany a Stummerova ulica). Stummerova ulica je už 10 rokov pamiatkovou zónou. Jej hlavnou dominantou je areál starej nemocnice, ktorú postavil barón Stummer v roku 1886. Z tohto obdobia pochádza aj najstarší typ zástavby, ktorý tvoria prízemné domy v radovej zástavbe. Začiatkom 20. storočia na ulici pribudli solitérne vilky so štýlovo riešeným okolím, obklopené záhradami a dekoratívnym oplotením. V medzivojnovom období to boli monumentálnejšie budovy (dnes COOP Jednota, Tribečské osvetové stredisko), v ktorých sídlili peňažné ústavy. Najmladšia výstavba pochádza z konca osemdesiatych rokov 20. storočia a tvoria ju dvojpodlažné rodinné domy s rovnými strechami. Stummerova ulica je dôkazom zachovanej štruktúry s takmer nenarušenou pôdorysnou schémou, ktorá nepodľahla rozsiahlym stavebným zásahom bežným pre druhú polovicu 20. storočia. Štyri objekty sú v zozname národných kultúrnych pamiatok.

Rozvoj vidieckeho turizmu závisí hlavne od iniciatívy orgánov obecných samospráv, miestnych podnikateľov a občanov. Vhodné podmienky pre vidiecky CR a agroturizmus majú nielen obce pod Považským Inovcom a Tribečom ležiace v blízkosti rekreačných cieľov a dopravných trás ale i obce poľnohospodársky zamerané - uprostred okresu.

Predpoklady stať sa rekreačnými útvarmi – majú **Prašice** s rekreačným strediskom Duchonka a obec Podhradie. Rekreačné stredisko Duchonka je známe aj chatovou rekreáciou. Rekreačné stredisko Duchonka je známe loveckým kaštieľom, autokempingom a vodnou nádržou o ploche 17 ha, ktorá je lákadlom pre turistov. Kaštieľ pochádza z 30-tych rokov minulého storočia a pôvodne slúžil ako nemecký lovecký kaštieľ. Svoje ubytovacie kapacity poskytuje aj pre verejnosť a svojim návštevníkom ponúka rôzne športové zariadenia, príjemné posedenie pri ohni a parkovisko priamo pri objekte. Nachádzajú sa tu priestory vhodné na promočné slávnosti alebo svadby, prípadne pre firemné školenia a podobne. Technický stav zariadení v tejto rekreačnej oblasti a jej infraštruktúra je však na nepostačujúcej úrovni a vyžaduje si nevyhnutnú rekonštrukciu a modernizáciu.

Väčšie samostatné chatové lokality sú v Podhradí. Chaty sa vyskytujú aj v samotných chatových lokalitách obcí.

Pre vidiecky cestovný ruch je charakteristické jazdectvo. Jazdectvo ako forma voľno-časovej aktivity je dostupná na ranči v obci Bojná, je tu možnosť zajazdiť si na koňoch v príjemnom westernovom prostredí. Ďalšie možnosti jazdenia na koni sú v obci **Kuzmice**, kde sa nachádzajú Vítkovské stajne, ktoré ponúkajú nielen hodiny jazdenia, tréningové programy pre deti a dospelých, ale aj možnosť zakúpenia vlastného koňa. Ranč sa nachádza aj v mestskej časti Topoľčian Veľké Bedzany, súkromné chovy koní sú aj v **Solčanoch** a v Behynciach. Potenciál pre agroturizmus majú obce **Tesáre**, Nemečky a obec Kamanová, kde sa ráta s vybudovaním zariadenia pre agroturistiku s

chovom koní. V obci **Malé Ripňany** sa stavia hospodársky dvor a zvernica. **Blesovce** disponujú hospodárskym dvorom.

V obci Bojná stojí za zmienku aj Ranč pod Babicou, kde je možné sa občerstviť, uloviť a ugrilovať pstruhy. V areáli sa nachádzajú dva rybníky s možnosťou komerčného rybolovu, kde sa dá aj vlastnoručný úlovok pripraviť. Nachádza sa tu aj chatové ubytovanie vo Westernovom mestečku, ktoré návštevníkom pripomenie Divoký západ. Pre spestrenie večerného posedenia slúži krb a ohnisko pre táborový oheň. Deti sa môžu zabaviť na preliezkach a hojdačkách na detskom ihrisku a v drevenom hrade, či poskakať si na trampolíne. V areáli sa nachádza aj relaxačná pyramída, v ktorej si môžu návštevníci oddýchnuť a načerpať energiu. Zariadenie je zamerané na vidiecku agroturistiku, v areáli sa nachádza aj menšia prehliadka zvierat - minizoo (levy, srnky, kozy, kone, rôzne vtáky a pod.). Okolitý les ponúka možnosť na turistické prechádzky a cykloturistiku.

Ďalšie zariadenia pre relax a voľný čas ponúka obec Nemečky. Tenisové kurty majú napr. obce Bojná, **Ludanice**, **Malé Ripňany** a Veľké Ripňany, obec **Čeladince** má kúpalisko (t. č. mimo prevádzky) a **Šalgovce** strelnicu zriadenú poľovníckym združením. Obec **Nitrianska Blatnica** má svoju známu horáreň v Považskom Inovci.

Zariadenia pre športové aktivity ako tenisové kurty, plaváreň a kúpalisko má aj okresné mesto Topoľčany. Nachádzajú sa tu aj fitness centrá, zimný štadión, športové haly a ihriská. V mestskom parku je vybudovaná športovo-oddychová zóna pre deti a mládež a na sídlisku Juh oddychovo-zábavný park Margarétka.

Pre potreby kongresového a incentívneho (motivačného) CR sú vytvorené školiace strediská v **Tesároch a Prašiciach**. Potenciál majú tiež zrekonštruované kaštiele v **Oponiciach** a **Šalgovciach**, ako aj nezrekonštruované stavby vo viacerých obciach okresu (napr. **Solčany**, Hajná Nová Ves a pod.). V tesnom susedstve okresu Topoľčany v obci Bošany sa buduje v priestoroch kaštiľa špičkové kongresové centrum, ktoré by do určitej miery mohlo pritiahnuť návštevníkov aj do okresu Topoľčany vzhľadom na blízkosť a výhodnú geografickú polohu a bohatú ponuku prírodných a kultúrno-historických zaujímavostí.

Sekundárnu ponuku cestovného ruchu predstavujú najmä ubytovacie kapacity. Okres Topoľčany disponuje viacerými ubytovacími zariadeniami. Ich hlavné rozdelenie je na hotely, penzióny a ubytovne. Ďalej sa tu nachádzajú chaty, letné tábory a autokemping, jazdecký western klub a ubytovanie na ranči.

Počet oficiálne zaregistrovaných a evidovaných ubytovacích zariadení najmä chát je v okrese Topoľčany oveľa menší ako je v skutočnosti. Súvisí to so snahou niektorých ubytovateľov vyhnúť sa zvýšeným výdavkom a administratíve, pokiaľ ide o odvádzanie daní z príjmov a poplatkov mestu a obciam. Táto situácia znemožňuje presné štatistické zistenie skutočného ubytovacieho potenciálu okresu, najmä v obci Prašice, kde sa uvádzajú v evidencii obce v chatovej oblasti len chaty - Chata Ria, Dona, Tilia, Jedlička, Horalka, Margarétka, Kvetka, Duchonka s celkovou kapacitou ubytovania cca 300 lôžok, ale sama obec uvádza približný počet súkromných chát 600. Tým pádom aj kapacita ubytovania v chatách môže byť väčšia a môže vzrásť o ďalších 3500 miest.

V riešenom území poskytuje stravovacie alebo služby občerstvenia približne 50 zariadení. Z nich by však prísne kritériá kvality poskytovaných služieb splnilo len zopár subjektov. Okrem nich, takmer v každej obci, sa nachádza pohostinské zariadenie, poväčšine spĺňajúce nároky a potreby bežného slovenského spotrebiteľa, potraviny a v niektorých väčších obciach aj reštaurácie.

Z informačných zariadení na území okresu pôsobí len jedno, a to v meste Topoľčany. Turistická informačná kancelária je v priestoroch Galérie mesta Topoľčany. Poskytuje základné informácie pre turistov a návštevníkov, ako i mapy, informačné materiály a spomienkové predmety. Kancelária nie je zaradená do siete AICES.

Prírodné podmienky

Prírodné pomery sú podstatným činiteľom, ktorý ovplyvňuje hospodársky rozvoj a vplýva na ekonomickú prosperitu územia. V prípade ekonomického rozvoja prírodné danosti územia častokrát

rozhodujú o lokalizácii podnikateľských subjektov a firiem. Čím je geografická poloha výhodnejšia a prírodné podmienky jednoduchšie, tým je väčšia pravdepodobnosť, že sa v území usadí podnikateľský subjekt a firma tak nemusí investovať do úprav terénu. Prírodné podmienky taktiež vplyvajú na rozvoj poľnohospodárstva, ovplyvňujú dopravnú a sídelnú štruktúru a pôsobia na život obyvateľov v regióne. Naopak, rôzny tvar reliéfu, výskyt pohorí, či ďalších zaujímavých prírodných úkazov môže viesť k obmedzeniu ich rozvoja ale aj môže podnietiť rozvoj CR.

Geomorfologické pomery

Okres Topoľčany patrí z hľadiska geomorfologického členenia do sústavy Alpsko-himalájskej a podsústav Karpaty a Panónska panva. V podsústave Karpaty do provincie Západné Karpaty a subprovincie Vnútorne Západné Karpaty. V rámci Vnútorých Západných Karpát je súčasťou Fatransko-tatranskej oblasti. Tá pozostáva na území okresu z celku Považský Inovec a Tribeč. Považský Inovec je tvorený podcelkami Vysoký Inovec, Inovecké predhorie, Nízky Inovec a Krahulčie vrchy, prechádza súbežne so západnou a severozápadnou hranicou okresu. Tribeč na území okresu je tvorený podcelkami Jelenec a Veľký Tribeč v juhovýchodnej časti okresu. Podstatná časť okresu je súčasťou podsústavy Panónska panva, provincie Západopanónska panva, subprovincie Malá Dunajská kotlina, oblasti Podunajská nížina a celku Podunajská pahorkatina. Podunajská pahorkatina je tvorená z podcelkov Nitrianska pahorkatina a Nitrianska niva (tabuľka 3).

Tabuľka 3 Geomorfologické členenie okresu Topoľčany

Sústava	Podsústava	Provincia	Subprovincia	Oblasť	Celok	Podcelok
Alpsko-himalájska	Karpaty	Západné Karpaty	Vnútorne Západné Karpaty	Fatransko-tatranská oblasť	Považský Inovec	Vysoký Inovec
						Inovecké predhorie
						Nízky Inovec
						Krahulčie vrchy
					Tribeč	Jelenec
						Veľký Tribeč
	Panónska panva	Západo panónska panva	Malá Dunajská kotlina	Podunajská nížina	Podunajská pahorkatina	Nitrianska pahorkatina
						Nitrianska niva

Zdroj: Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002

Dominantným geomorfologickým celkom na území okresu Topoľčany je Podunajská pahorkatina. Reliéf podcelku Nitrianska pahorkatina je prevažne zvlnený s úvalmi, úvalinovými dolinami a náplavovými kužeľmi v podhorí. Pozdĺž rieky Nitry v Nitrianskej nive je reliéf prevažne rovinatý. V rámci Podunajskej pahorkatiny sa nachádza aj najnižšie položené miesto v okrese. Ide o miesto v katastri obce Koniarovce, kde rieka Nitra v nadmorskej výške 149 m n. m. opúšťa územie okresu. Podunajská pahorkatina je zo západu aj z východu ohraničená dvojicou pohorí. Na západe Považským Inovcom a na východe Tribečom. Reliéf oboch pohorí je vrchovinový až hornatinový, v Tribeči spretený kremencovými hôrkami. V Považskom Inovci sa nachádza najvyššie položené bod v okrese, Panská Javorina s výškou 942,6 m n. m.

Z hľadiska vertikálnej členitosti je územie okresu Topoľčany relatívne rozmanité. Vyskytuje sa tu 5 typov reliéfu od rovín až po nižšie hornatiny. Prvým typom reliéfu s najmenšou vertikálnou

členitosťou sú roviny. Za roviny sa považujú územia, na ktorých nie je výškový rozdiel väčší ako 30 m na ploche kruhu s polomerom 2 km. Takmer celú Nitriansku nivu je možné zaradiť medzi roviny. Roviny sa vyskytujú lokálne aj v Nitrianskej pahorkatine. Druhým typom reliéfu sú pahorkatiny, medzi ktoré sa zaraďuje územie s výškovými rozdielmi od 30,1 do 100 m. Vyskytujú sa prevažne v nížinách ale môžu tvoriť dná kotlín. Pahorkatiny sú najrozšírenejším typom reliéfu na území okresu Topoľčany a tvoria takmer celú Podunajskú pahorkatinu. Nižšie položené polohy Považského Inovca a Tribeča je možné zaradiť k nižším vrchovinám, ktoré predstavujú tretí najčastejší sa vyskytujúci typ reliéfu na území okresu. Za nižšie vrchoviny sa považujú územia s výškovým rozpätím 100,1 až 180 m. Ďalším zastúpeným typom reliéfu na území okresu sú vyššie vrchoviny, ktoré majú výškové rozpätie od 180,1 do 310 m. V rámci okresu tvoria časť pohorí Považský Inovec a Tribeč. Nižšie hornatiny s výškovým rozpätím 310,1 – 470 m sa v rámci územia okresu vyskytujú v najvyšších polohách Považského Inovca a Tribeča.

Na území okresu Topoľčany je možné sledovať výskyt vybraných geodynamických javov. Geodynamické javy sa definujú ako geologické procesy i výsledné zmeny štruktúry a reliéfu horninového prostredia, ktoré týmito procesmi vznikajú. Krasové javy sú na jednej strane významným geopotenciálom územia, ktorý ho umožňuje využiť pre turistické, náučné i liečebné účely (tiesňavy, jaskyne, bralný reliéf a pod.), na druhej strane ho obmedzuje, niekedy až vylučuje jeho využitie.

Z mapy Vybrané geodynamické javy (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002) je možné vyčítať, že v okrese dochádza k intenzívnej výmoľovej erózií. Najväčšie územie sa ťahá zo severovýchodu na západ okresu. Ďalšie výskyty sú pod Tribečom a na západe pri hranici s okresom Piešťany. Vo veľkej časti Podunajskej pahorkatiny sa tiež vyskytujú sedimenty náchylné na presadanie.

Na území Považského Inovca sa nachádza niekoľko krasových území, z ktorých sa vyskytuje aj na území okresu Radošinský kras. Do neho je možné zahrnúť krasové lokality východne od hlavného hrebeňa a vo východnej časti pohoria, najmä v časti Krahulčie vrchy, kde vystupuje najmä obalová séria pohoria a potom rôzne ostrovčekovité výstupy krasovatejúcich hornín v kontakte s východným úpäťom pohoria. Tu, na východnom úpäťu pohoria, severne od Radošiny nachádza sa najznámejšia jaskyňa pohoria Čertova pec dlhá 28 m. V tom istom brale sa nachádza i Stoličková jaskyňa dlhá 12 m, s archeologickými nálezmi. V podcelku Krahulčie vrchy, v blízkosti hrebeňa pohoria je známych viacero ďalších jaskýň. Pohorie Tribeč má pomerne mohutné kryštalické jadro a na ňom obalovú sériu mezozických sedimentov, medzi ktorými významnú úlohu hrajú nekrasové kremence. Karbonatické mezozoické súvrstvia obalu sa vyskytujú na menších plochách v južnej časti a väčších celkoch v severnej a severovýchodnej časti. Čiastočne ide o triasové vápence obalovej jednotky, zaujímavé je pomerne značné rozšírenie jurských sedimentov. Úroveň skrasovatenia je rôzna, najmä z dôvodu výskytu dolomitov a skutočnosti, že časť sedimentov je čiastočne metamorfovaná. Na území poznáme iba málo dobre vyvinutých povrchových krasových foriem, ťažko je tiež hovoriť o samostatnej krasovej hydrografii na pomerne malých rozlohách krasových hornín (Hochmuth, 2008).

Z hľadiska kvantifikovateľných morfometrických parametrov sú rozhodujúcimi pre problematiku sklonitosť a vertikálna členitosť reliéfu. Sklon georeliéfu v smere spádnice je kľúčovým morfometrickým parametrom určujúcim okamžitú intenzitu gravitačne podmienených geomorfologických procesov. Amplitúda georeliéfu alebo vertikálna členitosť georeliéfu určuje maximálne množstvo potenciálnej gravitačnej energie, ktorá sa môže v určitej lokalite v súčasnosti využiť v geomorfologických procesoch.

Geologická stavba

Do územia okresu Topoľčany zasahujú 3 geomorfologické celky. Takmer 71 % územia patrí do celku Podunajská pahorkatina. Podunajská pahorkatina nie je z hľadiska geologickej stavby príliš rôznorodá. Väčšinu územia tvoria sivé a pestré íly, silty, piesky, štrky, sloje lignitu, sladkovodné vápence a polohy tufov, tufitov z útvaru neogén – kvartérne bazény.

Západný až severozápadný okraj okresu Topoľčany vyplňa orografický celok Považský Inovec. Považský Inovec je hrast'ovou štruktúrou eocénno-miocénneho veku. Tvorí súčasť vonkajšieho radu pohorí fatransko-tatranského pásma. Na geologickej stavbe pohoria sa zúčastňuje alpsky aktívne kryštalinikum označované ako tatrikum, jeho paleozoický a mezozoický sedimentárny obal ako aj mezozoické príkrovové jednotky fatrika a hronika. Kryštalinikum pohoria sa skladá zo severu na juh z troch základných stavebných častí resp. blokov. Zo severu na juh sú to selecký, bojníansky a hlohovecký, z ktorých len stredný bojníansky má typické znaky jadrového pohoria. V okrajových častiach možno pozorovať pozostatky paleogénneho pokryvu vnútrokarpatskej paleogénnej panvy a mladšiu neogénnu výplň okolitých paniev. Príkrovové jednotky fatrika (krížňanský príkrov) a hronika (chočský príkrov) vystupujú hlavne v bojníanskom bloku. Budujú ich prevažne mezozoické vápence a dolomity, ktoré tvoria podstatnú časť Inoveckého predhoria. Nachádzajú sa aj v ďalších oblastiach napr. na Topoľčianskom hrade.

Do juhovýchodného okraja okresu zasahuje pohorie Tribeč, ktoré na základe geologickej stavby je možné rozdeliť na dva hlavné celky. Tribečsko-zoborský masív zaberajúci juhozápadnú časť pohoria, a masív rázdielsky zaberajúci severovýchodnú časť pohoria. Oba masívy sú od seba oddelené variským zlomom, ktorý ovplyvňoval paleogeografický ráz najmä v mladšom paleozoiku. Rozdiely medzi obidvoma masívmi sa prejavujú v stavbe. Tribečsko-zoborský masív je budovaný granitoidnými horninami a obalovou sériou druhohôr, vystupujúcou na jeho okrajoch, kým rázdielsky masív budujú kryštallické bridlice a na jeho obale sa zúčastňuje perm a druhohory. Ďalej je tu krížňanský a chočský príkrov. Do územia okresu zasahuje juhozápadná časť pohoria, čiže Tribečsko-zoborský masív. Kryštalinikum Tribečsko-zoborského masívu zastupujú granitoidné horniny, ktoré tvoria jeho väčšiu časť. Najrozšírenejším typom sú biotické kremenné diority a granodiority. Sú to mladšie varíске intrúzie (hlbinné telesá), ktoré vznikli na konci vrchnej fázy varíského vrásnenia. Biotické kremenné diority vystupujú najmä v spodnej časti. Sú svetlosivej farby, strednozrnné až hrubozrnné, zložené predovšetkým z kremeňa, plagioklasov a biotitu. V menšom množstve je zastúpený amfíbol, draselný živec a zo sekundárnych minerálov sericit, chlorit, sagenit, epidot, zoizit a kaolinit.

Základné geochemické typy hornín

Na území okresu sú vyčlenené 4 základné geochemické typy hornín (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002):

- ílovce, pieskovce,
- granitoidy,
- vápence, dolomity,
- metapsamity, metapelity, prevažne kyslé metavulkanity a metavulkanoklastiká a intermediárne až bazické metavulkanity a metavulkanoklastiká s polohami slabo-metamorfovaných vápencov, dolomitov a magnezitov.

Inžiniersko-geologická rajonizácia

Podľa členenia Slovenska z hľadiska inžiniersko-geologickej rajonizácie (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002) sa na území okresu Topoľčany vyskytujú 3 základné mapované rajóny:

1 Rajóny kvartérnych sedimentov:

- rajón deluviálnych sedimentov,
- rajón náplavov terasových stupňov,
- rajón údolných riečnych náplavov,
- rajón sprašových sedimentov.

2 Rajóny predkvartérnych hornín:

- rajón pieskovcovo-zlepencových hornín,
- rajón vápencovo-dolomitických hornín,
- rajón vysokometamorfovaných hornín,
- rajón magmatických intruzívnych hornín,

- rajón spevnených sedimentov vcelku,
- rajón piesčito-štrkovitých sedimentov.

3 *Kombinované rajóny:

- rajón sprašových sedimentov a rajón proluviálnych sedimentov,
- rajón sprašových sedimentov na riečnych terasách.

*Kombinované rajóny sa vyčleňujú pri vystupovaní dvoch kvartérnych litologických komplexov nad sebou, ak je hrúbka povrchového komplexu menšia ako 5 m (RÚSES okresu Topoľčany, 2020).

Klimatické pomery

Podľa klimatickej klasifikácie Končeka je možné na území Slovenska rozlíšiť 3 klimatické oblasti, ktoré sa ďalej delia na okrsky. Na území okresu Topoľčany je s takmer 85 % pokrytia najviac zastúpená teplá oblasť, ktorá prechádza stredom územia. Oblasti patriace pohoriam Považský Inovec a Tribeč spadajú prevažne do miernej oblasti. Najsevernejší výbežok okresu v Považskom Inovci spadá do chladnej oblasti. Tá tvorí len 0,32 % z celkovej rozlohy okresu. Rozdelenie okresu do okrskov podľa klasifikácie Končeka je možné vidieť v tabuľke 4.

Tabuľka 4 Klimatická klasifikácia podľa Končeka (1961 – 2010) okresu Topoľčany

Okrskok	Charakteristika okrsku	Klimatické znaky
C1	mierne chladný	júl $\geq 12^{\circ}\text{C}$ až $< 16^{\circ}\text{C}$
T1	teplý, veľmi suchý, s mierou zimou	január $> -3^{\circ}\text{C}$
T2	teplý, suchý, s mierou zimou	január $> -3^{\circ}\text{C}$, lz = -20 až -40
T4	teplý, mierne suchý, s miernou zimou	január $> -3^{\circ}\text{C}$, lz = 0 až -20
T6	teplý, mierne vlhký, s miernou zimou	január $> -3^{\circ}\text{C}$, lz = 0 až 60
M1	mierne teplý, mierne vlhký, s miernou zimou, pahorkatinový	január $> -3^{\circ}\text{C}$, júl $\geq 16^{\circ}\text{C}$, LD < 50
M3	mierne teplý, mierne vlhký, pahorkatinový až vrchovinový	júl $\geq 16^{\circ}\text{C}$, LD < 50
M4	mierne teplý, vlhký, s miernou zimou, pahorkatinový až rovinový	január $> -3^{\circ}\text{C}$, júl $\geq 16^{\circ}\text{C}$, LD < 50
M6	mierne teplý, vlhký, vrchovinový	január $> -3^{\circ}\text{C}$, júl $\geq 16^{\circ}\text{C}$, LD < 50
M7	mierne teplý, veľmi vlhký, vrchovinový	január $> -3^{\circ}\text{C}$, júl $\geq 16^{\circ}\text{C}$, LD < 50

Zdroj: Klimatický Atlas Slovenska, 2015

Charakteristika jednotlivých klimatických prvkov je spracovaná na základe priemerných dlhodobých údajov najbližších pozorovacích staníc SHMÚ (tabuľka 5), pričom v charakteristike výskytu a režimu jednotlivých prvkov zohľadňujú sa dôležité klimatotvorné faktory vplývajúce na priestorovú diferenciáciu klimatických prvkov na území okresu (výšková zonálnosť, orografická poloha a pod.).

Tabuľka 5 Meteorologické stanice na území okresu Topoľčany

Názov stanice	Názov stanice	Názov stanice
Bojná	zrážkomerná	207
Horné Obdokovce	zrážkomerná	173
Krnča	zrážkomerná	225
Nitrianska Streda	zrážkomerná	160
Oponice	zrážkomerná	168
Preseľany	fenologická	221
Radošina	zrážkomerná	217

Tesáre	fenologická	233
Topoľčany	klimatologická/zrážkomerná	176
Veľké Ripňany	klimatologická/zrážkomerná	174
Závada - Zľavy	zrážkomerná	293

Zdroj: Databáza Klimatologických charakteristík SHMÚ

Teplotné pomery

Okres Topoľčany nie je z hľadiska priemerných ročných teplôt príliš rozmanitý. Väčšinu územia okresu zaberá Podunajská pahorkatina, na ktorej sa priemerné ročné teploty pohybujú od 9° až do maxima 9,8 °C. Pri prechode z pahorkatiny do pohorí Tribeč a Považský Inovec priemerná ročná teplota klesá postupne z 9 °až k 7 °C, v najsevernejšom výbežku okresu až k minimu 6 °C. V tabuľke 6 je možné sledovať ročný chod teplôt v jednotlivých staniciach. Priemerná ročná teplota vzduchu je najväčšia na stanici Topoľčany a to 9,8 °C. Najteplejšími mesiacmi sú jún, júl a august zatiaľ čo najchladnejšími mesiacmi sú december, január a február.

Tabuľka 6 Priemerné mesačné a ročné teploty vzduchu (°C) za obdobie 1961 – 2010 na klimatologických staniciach okresu Topoľčany

Názov stanice	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
Veľké Ripňany	-1,9	0,3	4,4	10	15	18	20	19	15	9,5	4,4	-0,0	9,4
Topoľčany	-1,6	0,7	4,9	11	15	18	20	20	15	10,0	4,8	0,0	9,8

Zdroj: Databáza Klimatologických charakteristík SHMÚ

Zrážkové pomery

Priemerný ročný úhrn zrážok sa v okrese pohybuje od minima 557 mm až po maximálnych 1 262 mm vo vrcholových častiach Považského Inovca, ktorý tvorí bariéru pre vlhonosné prúdenie. K najväčším úhrnom dochádza v okrajových polohách okresu, do ktorých zasahujú pohoria Tribeč a Považský Inovec. S klesajúcou nadmorskou výškou klesá aj úhrn zrážok. V nižších okrajových častiach pohorí dochádza k priemerným ročným úhrnom zrážok v rozmedzí 600 až 700 mm. K najnižším priemerným ročným úhrnom zrážok dochádza v Podunajskej pahorkatine. Z tabuľky 7 môžeme pozorovať rozdelenie chodu zrážok počas roka. Priemerný ročný úhrn zrážok je najväčší na stanici Závada - Zľavy s hodnotou 706 mm. Najmenší priemerný ročný úhrn zrážok 563 mm je na stanici Veľké Ripňany. Najchudobnejšie na zrážky sú mesiace január, február, marec a apríl, zatiaľ čo najviac zrážok sa vyskytuje v mesiacoch máj, jún, júl a august.

Tabuľka 7 Priemerné mesačné a ročné úhrny zrážok v mm za obdobie 1981 – 2010 na zrážkomerných staniciach okresu Topoľčany

Názov stanice	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	rok
Krnča	32,7	32	37	41	67	70	62	60	56	42	50	48	598
Závada - Zľavy	50,1	48	46	50	74	72	64	61	59	52	64	67	706
Nitrianska Streda	36,2	34	37	42	69	70	63	57	51	40	47	46	591
Oponice	39,5	41	40	47	76	78	61	66	58	46	54	55	661
Radošina	38,1	38	38	42	66	71	62	59	56	45	55	52	622
Veľké Ripňany	36,5	35	34	36	62	65	55	54	48	42	49	47	563
Horné Obdokovce	35,7	33	35	38	69	64	57	57	48	40	48	47	572

Zdroj: Databáza Klimatologických charakteristík SHMÚ

Snehové pomery

Najmenší priemerný počet dní so snehovou pokrývkou je v oblastiach patriacich do Podunajskej pahorkatiny. V priemere sa tu vyskytuje od minima 36 do 50 dní so snehovou pokrývkou. Podobne ako úhrn zrážok aj priemerný počet dní so snehovou pokrývkou sa zvyšuje s nadmorskou výškou. Najviac dní býva snehová pokrývka v Považskom Inovci a v Tribeči, kde sa vyskytuje snehová pokrývka od 50 dní až po maximálne 100 dní v najsevernejšom výbežku okresu v Považskom Inovci. Z tabuľky 8 je vidieť priemerný mesačný a ročný počet dní so snehovou pokrývkou na staniciach v okrese Topoľčany. Najviac dní v roku so snehovou pokrývkou (53), bolo nameraných na stanici Závada - Zľavy. Najmenej dní so snehovou pokrývkou (34), bolo nameraných na stanici Oponice. Najväčší počet dní so snehovou pokrývkou bol na území okresu v januári.

Tabuľka 8 Priemerné mesačné a ročné počty dní so snehovou pokrývkou za obdobie 1981 – 2010 na zrážkomerných staniciach okrese Topoľčany

Názov stanice	XI	XII	I	II	II	IV	rok
Krnča	3,2	11,0	16	13	5,2	0,2	49
Závada - Zľavy	3,1	11,0	18	16	7,0	0,1	53
Nitrianska Streda	2,0	8,1	14	10	3,8	0,0	38
Oponice	1,6	8,5	13	9	2,4	0,0	34
Radošina	2,5	9,6	15	13	4,1	0,2	44
Veľké Ripňany	2,1	8,8	15	12	3,1	0,1	41

Zdroj: Databáza Klimatologických charakteristík SHMÚ

Veterné pomery

Priemerná ročná rýchlosť vetra je v okrese Topoľčany najnižšia v oblastiach Podunajskej pahorkatiny. Rýchlosti sa tu pohybujú od najnižších 2,5 m/s po 3 m/s. Najväčšie rýchlosti dosahuje vietor v pohorí Tribeč a to maximálne 4,1 m/s.

Oblačnosť

Priemerná ročná oblačnosť sa na území okresu pohybuje v rozsahu od 59 % v Podunajskej pahorkatine až po 64,2 % na severe okresu v Považskom Inovci. Priemerný ročný počet jasných dní sa pohybuje v rozsahu 43 až 56 dní. Priemerný ročný počet zamračených dní pohybuje od 112 do 142 dní.

Hydrologické pomery

Územie okresu Topoľčany spadá do čiastkového povodia Váh. Malú časť územia na západe radíme k základnému povodiu Váh od zaústenia Nosického kanála pod zaústenie Biskupického kanála (4-21-10), na východe k základnému povodiu Nitra pod Bebravu (4-21-11). Väčšina územia spadá do základného povodia Nitra od Bebravy po Žitavu a pod Malú Nitru (4-21-12).

Hlavným a zároveň najväčším tokom okresu je rieka Nitra, ktorá tvorí hydrologickú os územia okresu. K najvýznamnejším pravostranným prítokom rieky Nitry patria Chotina s prítokmi Železnica a Slivnica, Bojnianka, Radošinka s prítokom Hlavinka a tiež Bebrava. Ľavostranné prítoky rieky Nitry prameniace v pohorí Tribeč sú kratšie ako pravostranné. K najvýznamnejším na území okresu patria Dršňa, Lišňa, Lázkový potok, Dubnica.

Nitra je rieka, prameniaca na juhovýchodných svahoch Lúčanskej Malej Fatry pod vrchom Reván. Je ľavostranný prítok Váhu, kam sa vlieva pri obci Komoča okres Nové Zámky. Jej dĺžka bola pôvodne 243 km, v roku 1950 sa skrátila na 170 km, a to vybudovaním preložky do Váhu. Prekonáva výškový rozdiel 691 m. Okresom preteká v juhovýchodnej časti z východu na juh. Riečna sústava Nitry je charakterizovaná dlhou hlavnou tepnou s viacerými krátkymi a niekoľkými dlhšími prítokmi.

Vodné toky vo vymedzenom území radíme do vrchovinné – nížinnej oblasti s dažďovo – snehovým režimom odtoku. Najvyššie vodné stavy sú začiatkom jari v mesiacoch február, marec a apríl, najnižšie vodné stavy sú koncom leta a na začiatku jesene v mesiaci september.

Priemerný ročný špecifický odtok v časovom období 1931 – 1980 sa v okrese pohyboval v intervale od 3 do 10 l/s/km². S klesajúcou nadmorskou výškou klesá aj priemerná ročná hodnota špecifického odtoku.

Minimálny špecifický odtok 364 denný v časovom období rokov 1931 – 1980 sa pohyboval v intervale od 0,1 do 1,0 l/s/km² a maximálny špecifický odtok v intervale s pravdepodobnosťou opakovania raz za 100 rokov v časovom období rokov 1931 – 1980 od 0,2 do 0,7 l/s/km² (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002).

V čiastkovom povodí Váhu je vymedzených 39 útvarov podzemných vôd. Z toho 3 útvary podzemných vôd v kvartérnych sedimentoch, 24 útvarov podzemných vôd v predkvartérnych horninách a 12 útvarov geotermálnych vôd.

Do územia okresu Topoľčany zasahujú nasledovné útvary podzemných vôd (tabuľka 9 a 10):

Tabuľka 9 Útvary podzemných vôd v kvartérnych sedimentoch okresu Topoľčany

Kód útvaru	Názov útvaru	Povodie	Dominantné zastúpenie kolektora	Priepustnosť
SK1000400P	Medzizrnové podzemné vody kvartérnych náplavov dolného toku Váhu, Nitry a ich prítokov	Váh	alúviálne a terasové štrky, piesčité štrky, piesky, proluviálne sedimenty	pórová

Zdroj: MŽP SR, 2015

Tabuľka 10 Útvary podzemných vôd v predkvartérnych horninách okresu Topoľčany

Kód útvaru	Názov útvaru	Povodie	Dominantné zastúpenie kolektora	Priepustnosť
SK200120FK	Puklinové a krasovo-puklinové podzemné vody severnej časti Považského Inovca	Váh	vápence a dolomity, kremence, bridlice, slieňovce, zlepenice, pieskovce, granity a granodiority	krasovo-puklinová a puklinová
SK200110KF	Dominantné krasovo-puklinové podzemné vody južnej časti Považského Inovca	Váh	vápence a dolomity	krasovo-puklinová
SK2001000P	Medzizrnové podzemné vody centrálnej časti Podunajskej panvy a jej výbežkov	Váh	jazerno-riečne sedimenty najmä piesky a štrky, íly	pórová
SK2001300P	Medzizrnové podzemné vody Bánovskej kotliny	Váh	brakicko-sladkovodný komplex pestrých ílov, pieskov a štrkov	pórová
SK200150FP	Puklinové a krasovo-puklinové podzemné vody Tribeča	Váh	dolomity a vápence, kremence, bridlice, pieskovce, ílovce, granity a granodiority	krasovo-puklinová a puklinová

Zdroj: MŽP SR, 2015

Podľa mapy Hlavných hydrogeologických regiónov (Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002), v ktorej je definovaný aj typ priepustnosti, územie okresu radíme k týmto hydrogeologickým regiónom s príslušným typom priepustnosti (tabuľka 11):

Tabuľka 11 Hlavné hydrogeologické regióny okresu Topoľčany

Hlavné hydrogeologické regióny	Určujúci typ priepustnosti
kryštalinikum a mezozoikum južnej a strednej časti Tribeča	krasová a krasovo-puklinová
kryštalinikum a mezozoikum východnej časti Považského Inovca	puklinová
mezozoikum a paleozoikum severozápadnej časti Považského Inovca	krasová a krasovo-puklinová
mezozoikum strednej a južnej časti Považského Inovca	krasová a krasovo-puklinová
neogén Nitrianskej pahorkatiny	medzizrnová

Zdroj: Atlas krajiny Slovenskej republiky, 2002

Minerálne a geotermálne vody sú prírodné vody, ktoré sa líšia od obyčajných vôd teplotou, chemickým zložením obsahom voľných plynov, rádioaktivitou a najčastejšie biochemickým pôsobením na ľudský organizmus.

Geotermálne vody sú prírodné vody ohriate zemským teplom tak, že ich teplota po výstupe na zemský povrch je vyššia ako priemerná ročná teplota vzduchu v danej lokalite. V okrese Topoľčany v obci Tovarníky v lokalite Topoľčany bol zaznamenaný 1 vrt s geotermickými meraniami s označením FGTz-1 a teplotou 55 °C.

V okrese Topoľčany sa nachádza tiež niekoľko vodných plôch. K významným vodným nádržiam patria napr. - vodná nádrž Nemečky,

- vodná nádrž Tesáre,
- vodná nádrž Krtovce,
- vodná nádrž Veľké Ripňany,
- vodná nádrž Duchonka.

Vodné nádrže majú viacúčelové využitie. Sú zásobárne vody v okrese. Okrem zavlažovacej, protipovodňovej a ekologickej funkcie majú aj rekreačnú funkciu.

Pôdne druhy a pôdne typy

Charakteristika pôdnych typov, ktoré sú základnou identifikačnou jednotkou morfogenetickú i agronomickej kategorizácie pôd, bola spracovaná podľa údajov z databázy BPEJ a lesných pôd SR. Kategorizácia a identifikácia pôdneho typu sa určuje na základe sledu diagnostických horizontov, prípadne variet horizontov (dominantných vizuálnych morfogenetických znakov). U niektorých typov sa určuje aj kombináciou diagnostického horizontu a pôdotvorného substrátu.

Na území okresu Topoľčany boli identifikované nasledujúce pôdne typy (Societas Pedologica Slovaca, 2014):

- Černozeme - pôdy s molickým karbonátovým alebo silikátovým A-horizontom z nespевnených hornín,
- Fluvizeme - pôdy s ochrickým A-horizontom z holocénnych fluvialných sedimentov,
- Hnedozeme - pôdy s luvickým B-horizontom pod ochrickým alebo umbrickým A-horizontom,
- Kambizeme - pôdy s kambickým B-horizontom, pod ochrickým alebo umbrickým A-horizontom,
- Luvizeme - pôdy s eluviálnym luvickým E-horizontom a luvickým B-horizontom, pod ochrickým A-horizontom,

- Rankre - pôdy s rôznym silikátovým A-horizontom zo skeletnatých zvetralín pevných a spevnených silikátových hornín,
- Rendziny - pôdy s molickým A-horizontom zo zvetralín pevných karbonátových hornín, so skeletnatosťou obvykle nad 30 %.

V území okresu Topoľčany prevládajúcim pôdnym typom je hnedozem, ktorá tvorí viac ako polovicu plochy (54 %) z celkovej rozlohy okresu. Dominantným subtypom je hnedozem modálna, ktorá tvorí takmer 42 % okresu. Spolu s ďalšími subtypmi hnedozeme sa vyskytuje na prevažnej väčšine Nitrianskej pahorkatiny. Druhým najviac zastúpeným pôdnym typom na území okresu je fluvizem s 18,29 % plochy celkovej rozlohy. Dominantným subtypom je fluvizem modálna.

V okrese Topoľčany prevažujú stredne ťažké pôdy a to najmä prachovito-hlinitá a hlinitá. Tieto dva druhy sa vyskytujú na viac ako 95 % celkovej plochy okresu. 37 % územia okresu Topoľčany zaberajú pôdy bez skeletu. 36,26 % územia tvoria slabo skeletnaté pôdy a 23,32 % stredne skeletnaté pôdy. Výskyt silne skeletnatých pôd je minimálny (3,08 %).

Hlboké pôdy s hĺbkou väčšou ako 0,6 m sa vyskytujú na pôdach bez skeletu a slabo skeletnatých pôdach a tvoria takmer 74 % územia okresu. Stredne hlboké pôdy s hĺbkou medzi 0,3 a 0,6 m predstavujú 26,09 % plochy okresu. Stredne hlboké pôdy majú stredný obsah skeletu. Obrátený vzťah hĺbky pôdy a obsahu skeletu je tu výrazný a presne zodpovedá zákonitosti vývinu hlbších pôd na podklade s nižším obsahom skeletu.

Rastlinstvo a živočíšstvo

Podľa fyto geografického členenia (Futák, 1966, 1980) patrí územie okresu Topoľčany do oblasti západokarpatskej flóry (*Carpaticum occidentale*), obvodu predkarpatskej flóry (*Praecarpaticum*) a oblasti panónskej flóry (*Pannonicum*), obvodu eupanónskej xerothermnej flóry (*Eupannonicum*), ktorý tvorí stred územia a zaberá najväčšiu plochu. V rámci obvodu predkarpatskej flóry rozlišujeme dva okresy, Považský Inovec (západ územia) a Tribeč (východ územia).

Z hľadiska fyto geograficko-vegetačného členenia (Plesník, 2002) radíme riešené územie do dubovej zóny. V rámci tejto zóny rozlišujeme dve podzóny, nížinnú (ťahá sa od juhu, stredom okresu až po sever) a horskú (východná a západná časť územia). V nížinnej podzóne, pahorkatinnej oblasti rozlišujeme tri okresy, Dolnovážska niva, Nitrianska niva a Nitrianska pahorkatina. V horskej podzóne, kryštálicko-druhohornej oblasti rozlišujeme dva okresy a to Považský Inovec (západ) a Tribeč (východ).

Súčasný stav vegetačného krytu územia okresu Topoľčany je odlišný od prirodzeného, rekonštruovaného stavu. Pôvodná (prirodzená) vegetácia sa zachovala na nevhodných, alebo neprístupných územiach pre poľnohospodárske, lesnícke a stavebné využitie. Z tohto pohľadu sú najcennejšie časti okresu Topoľčany zasahujúce do pohorí Považský Inovec a Tribeč. Plošne najviac je zastúpená vegetácia výrazne premenených lesných porastov a synantropná vegetácia (ruďerálna vegetácia zastavaných území a aj mimo nich a segetálna vegetácia intenzívne obrábanej poľnohospodárskej pôdy, sádov, vinogradov, chmeľníc a úhorov).

Podľa ÚGKK SR (2018) mierne stúpa rozloha lesných pozemkov, k 1. 1. 2018 majú lesné pozemky okresu Topoľčany rozlohu 17 013 ha, čo je 28,47 % rozlohy okresu. Najvyšší podiel lesných pozemkov obhospodaruje „štát“ (5 504 ha), nasleduje spoločné vlastníctvo (939 ha), súkromné vlastníctvo (2 831 ha) a cirkevné (1 831 ha). Na území okresu Topoľčany sú mapovo identifikovateľné vegetačné stupne dubový, bukovo-dubový a dubovo-bukový. Na severných expozíciách sa vyskytujú bukové a jedľovo-bukové porasty. Podľa NLC je dominantou drevinou lesných porastov dub (porastá výmeru 8 632,56 ha = 52,00 %), nasleduje buk (3 195,84 ha = 19,25 %), hrab (1 197,19 = 7,21 %), borovica (805,54 = 4,85 %), agát (606,34 = 3,65 %) a dub cerový (578,35 = 3,48 %). Na rozlohe 290 až 260 ha (= 1,73 až 1,62 %) sa vyskytuje smrek, smrekovec, jaseň a javor, pod 1 % výmery topol' šľachtený, topol', breza, lipa, jelša, jedľa (38,98 ha = 0,23 %), vrbá a brest.

Súčasný stav nelesnej vegetácie okresu Topoľčany je značne odlišný od rekonštruovanej prirodzenej vegetácie. Premenu krajiny a jej vegetácie začalo roľnícke obyvateľstvo od neolitu

(mladšej doby kamennej). Pahorkatinná časť územia bola masívne odlesňovaná, postupne premenená na intenzívne poľnohospodársky využívané polia, v menšej miere na vinohrady, sady, lúky, pasienky a vodné plochy. V období socializmu bola poľnohospodárska produkcia intenzifikovaná, čoho výsledkom je redukcia rozptýlenej nelesnej vegetácie v krajine, často zachovaná len ako líniová sprievodná vegetácia vodných (regulovaných) tokov a nespevnených účelových komunikácií. Výrazným zásahom do vegetácie územia bol rozvoj urbanizácie (sídla a priemyselné areály) a budovanie cestnej siete.

Vegetácia polí a trvalých kultúr v území je mozaikou biotopov sadov, vinohradov a chmeľníc. Podľa údajov ÚGKK SR (2018) sa v okrese Topoľčany evidujú sady na rozlohe 321 ha, 248 ha vinohradov a 34 ha chmeľníc. Rozlohy pozemkov nehovoria o ich aktuálnom využívaní, intenzívne obhospodarované vinohrady sú u Ludaníc, Nitrianskej Blatnice, ovocný sad v k.ú. Horné Štitáre, alebo opustený ovocný sad juhovýchodne od Oponíc, chmeľnice sú už len evidované ako druh pozemku. Podľa intenzity využívania predstavujú sady a vinohrady náhradné biotopy pre teplomilnú a suchomilnú trávinnobylinnú vegetáciu s výskytom ohrozených druhov rastlín. Z inváznych a expanzívnych burín obilných polí sa v území vyskytujú metlička obyčajná (*Apera spica-venti*), parumanček nevoňavý (*Tripleurospermum inodorum*), loboda podlhovatosť (Atriplex oblongifolia), bolehlav škvrnitý (*Conium maculatum*), loboda lesklá (*Atriplex sagittata*), ježatka kuria (*Echinochloa crus-galli*), ambrózia palinoslistá (*Ambrosia artemisiifolia*), v okopaninách rastie durman obyčajný (*Datura stramonium*), iva voškovníkovitá (*Iva xanthiifolia*) aj na okrajoch poľných ciest. V území nie sú lokality tradičnej vinohradníckej krajiny (výnimkou je obec Súlovce na úpätí Tribeča) s maloplošnými extenzívne využívanými aj opustenými vinohradmi a viničnými domčeky.

V okrese Topoľčany je viacero historických parkov (Hajná Nová Ves, Horné Obdokovce, Krušovce, Nitrianska Blatnica, Nitrianska Streda, Oponice, Tesáre (park v Kokošovej) atď.). Kompozícia parkov zodpovedá anglickému štýlu, majú prírodný vzhľad. Z listnatých drevín sa nachádzajú napr. breza bradavičnatá (*Betula verrucosa*), breza previsnutá (*B. pendula*), buk lesný (*Fagus sylvatica* „*Purpurea*“), sofora japonská (*Sophora japonica*), čerešňa vtáčia (*Cerasus avium*), dub letný (*Quercus robur*), dub zimný (*Q. petraea*), javor mliečny (*Acer platanoides*), hrab obyčajný (*Carpinus betulus*), kalina vráskavolistá (*Viburnum rhytidophyllum*), lieska turecká (*Corylus colurna*), lipa malolistá (*Tilia cordata*), jarabina vtáčia (*Sorbus aucuparia*), jaseň štíhly (*Fraxinus excelsior*), javor horský (*Acer pseudoplatanus*), javor tatársky (*A. tataricum*), orech Sieboldov (*Juglans sieboldiana*), ľaliovník tulipánokvetý (*Liriodendron tulipifera*), platan západný (*Platanus occidentalis*), hlošina úzkolistá (*Elaeagnus angustifolia*), katalpa bignóniovitá (*Catalpa bignonioides*), orech čierny (*Juglans nigra*), orech čierny (*Juglans nigra*), pagaštan konský (*Aesculus hippocastanum*), imelovník biely (*Symphoricarpos alba*), orgován obyčajný (*Syringa vulgaris*), pajazmín vencovitý (*Philadelphus coronarius*), krušpán vždyzelený (*Buxus sempervirens*), plamienok plotný (*Clematis vitalba*), tavoloňník prostredný (*Spiraea media*), tavoloňník vrbolistý (*Spiraea salicifolia*), svíb biely (*Swida alba*), zlatovka previsnutá (*Forsythia suspensa*), krušpán vždyzelený (*Buxus sempervirens*). Z ihličnatých drevín sa v parkoch vyskytujú borovica čierna (*Pinus nigra*), borievka čínska (*Juniperus chinensis*), cyprušteľ Lawsonov (*Chamaecyparis lawsoniana*), tuja západná (*Thuja occidentalis*), douglaska tisolistá (*Pseudotsuga menziensis*), borovica Armandova (*Pinus armandii*), borovica vejmutovka (*P. strobus*), tis obyčajný (*Taxus bacata*), tujovec východný (*Biota orientalis*).

Územie okresu Topoľčany je charakteristické zastúpením lesných, druhovým zložením pozmenených porastov, ktoré sa zachovali v horských častiach územia v pohorí Považský Inovec a Tribeč. Plošne najviac je zastúpená synantropná vegetácia (ruderálna a segetálna vegetácia intenzívne obrábanej poľnohospodárskej pôdy, sadov, vinohradov, v súčasnosti opustených chmeľníc a úhorov) a na ňu stanovištna a troficky naviazaná fauna bezstavovcov. Pre hodnotené územie je typické živočíšstvo skalných stepí a lesostepí Považského Inovca a Tribeča. Väčšinu rozlohy okresu Topoľčany tvorí Nitrianska pahorkatina a Nitrianska niva s kultúrnou stepou so synantropnou faunou, ktorú dopĺňa vodná fauna nivy regulovanej rieky Nitra so zvyškami biotopov stojatých vôd mŕtvych a viacerých malých vodných nádrží a mokradňových ekosystémov. Bohato je vodných prvkov krajiny,

ako sú lužné lesy, vodné toky a stojaté vody. Uvedené má pozitívny vplyv na bohaté zastúpenie živočíšnych spoločenstiev. Typickými predstaviteľmi sú ondatra pižmová (*Ondatra zibethicus*), bobor vodný (*Castor fiber*), hryzec vodný (*Arvicola amphibius*), vodné druhy vtákov, užovka obojková (*Natrix natrix*). K ďalším bežne sa vyskytujúcim druhom patria chrček poľný (*Cricetus cricetus*), hraboš poľný (*Microtus arvalis*), zajac poľný (*Lepus europaeus*), liška hrdzavá (*Vulpes vulpes*), srnec hôrny (*Capreolus capreolus*), sviňa divá (*Sus scrofa*).

Ochrana prírody

Územná ochrana - chránené územia prírody

Územné časti vysokej biologickej a ekologickej hodnoty sú z hľadiska zachovalosti alebo ohrozenosti biotopov vyhlásené za chránené v niektorej z kategórií chránených území alebo podliehajú osobitnej ochrane, pričom špeciálnu starostlivosť a režim na chránených územiach zabezpečujú stupne ochrany.

Okres Topoľčany patrí medzi regióny so značne pozmenenou krajinou štruktúrou, kde sa nachádzajú rozsiahle poľnohospodársky obhospodarované plochy a veľké urbanizačné celky. Napriek tomu sa stále vyznačuje vysokou rozmanitosťou druhov rastlín a živočíchov, ako aj biotopov, na ochranu ktorých boli vyhlásené chránené územia. V riešenom území sa nachádzajú veľkoplošné chránené územie, maloplošné chránené územia, lokality siete NATURA 2000, ako aj medzinárodne významné mokrade.

Veľkoplošné chránené územia

Do riešeného územia zasahuje 1 veľkoplošné chránené územie (tabuľka 12):

Tabuľka 12 Chránená krajinná oblasť Ponitrie

Rozloha	37 665 ha
Rok vyhlásenia	1985
Geomorfologický celok	Tribeč, Vtáčnik
Okresy	Prievidza, Partizánske, Žarnovica, Žiar nad Hronom, Nitra, Topoľčany a Zlaté Moravce
Stupeň ochrany	vlastné územie CHKO - 2. stupeň na území PR, PP a CHA – 3., 4. alebo 5. stupeň

Zdroj: spracované podľa údajov ŠOP SR, august 2020

CHKO Ponitrie sa vkladuje do východnej časti riešeného územia. Rozprestiera sa na rozhraní západného a stredného Slovenska. Tvoria ho dva krajinársky odlišné celky – pohorie Tribeč na juhozápade a pohorie Vtáčnik na severovýchode. Líšia sa po stránke geologickej stavby, typológie lesov, rastlinných a živočíšnych spoločenstiev. Tribečské časti na juhu patria do okresov Nitra, Topoľčany a Zlaté Moravce. Severovýchodná časť CHKO Ponitrie sa rozprestiera na rozrušenom treťohornom vulkanickom komplexe Vtáčnika, juhozápadnú časť reprezentuje geologicky a geomorfologicky odlišný Tribeč, ktorý patrí medzi kryštálicko-druho horné pohoria.

Hlavným predmetom ochrany CHKO Ponitrie sú súvislé lesné porasty. Pre Tribeč, ktorý je súčasťou riešeného územia, sú charakteristické dubovo-hrabové, dubové a vo vyšších polohách bukové lesy. Poloha a nadmorská výška spôsobujú, že ho pokrývajú teplomilnejšie rastlinné spoločenstvá ako v severne ležiacom a chladnejšom Vtáčniku, kde prevažujú bučiny s prímiesou jedle. Cenným prvkom krajiny južného Tribeča sú lokality s výskytom stepnej a lesostepnej flóry a fauny. Pekným príkladom je výslnná Zoborská lesostep. Rastú tu vzácne a chránené druhy – kosatec nízky, hlaváčik jarný, poniklec veľkokvetý a ľalia zlatohlavá. Pozoruhodným teplomilným porastom je Jelenská gaštanica.

Živočíšnu ríšu zastupuje 5 162 zistených druhov bezstavovcov a 220 druhov stavovcov. V CHKO sa vyskytuje jelenia, v nižších polohách srnčia a diviacia zver. Veľmi dobre sa v Tribeči darí danieli a muflonej zveri, ktorá bola na Slovensku introdukovaná v roku 1867. Zo vzácnych dravých vtákov sa v CHKO vyskytuje orol krikľavý, orol kráľovský a včelár obyčajný. CHKO sa prekrýva s chráneným vtáčím územím Tribeč, ktoré je jedným z troch najvýznamnejších území na Slovensku pre hniezdenie orla kráľovského. Oblasť je bohatá aj na vzácne a chránené bezstavovce, žije tu napríklad fúzač obrovský, nosorožtek obyčajný, cikáda viničová a sága stepná. Z motýľov možno spomenúť jasoňa chochlačkového, vidlochvosta ovocného a v. feniklového, z pavúkov je vzácny stepník červený.

Časti územia CHKO sú zároveň zaradené aj do európskej siete chránených území NATURA 2000.

Maloplošné chránené územia

Na území okresu Topoľčany sa nachádza 13 maloplošných chránených území - 5 chránených areálov (CHA), 2 prírodné pamiatky (PP) a 5 prírodných rezervácií (PR). Prehľad MCHÚ v okrese Topoľčany je uvedený v tabuľke 13.

Tabuľka 13 Prehľad maloplošných chránených území okresu Topoľčany

číslo v ŠZ	kategória	názov	rozloha (ha)	stupeň ochrany	rozloha ochranného pásma (ha)	stupeň ochrany v OP
23	PR	Čepúšky	58,13	4.	obvod 100 m	3.
25	PP	Čermiansky močiar	5,45	5.	obvod 60 m	3.
45	PR	Holé brehy	5,44	4.	24,1100	3.
51	NPR	Hrdovická	30,03	4.	obvod 100 m	3.
142	PR	Preliačina	35,87	5.	obvod 100 m	3.
157	PR	Solčiansky háj	7,07	4.	obvod 100 m	3.
808	PR	Kovarská hôrka	4,40	4., 2.	obvod 100 m	3.
978	CHA	Tesársky park	1,96	3.	nemá OP	x
982	CHA	Tovarnický park	16,35	3.	nemá OP	x
1154	PP	Čertova pec	x	x	nemá OP	x
1189	CHA	Záhrada	20,03	3.	nemá OP	x
1190	CHA	Dolné lazy	7,26	3.	nemá OP	x
1252	CHA	Vinište	5,79	3.	nemá OP	x

Zdroj: spracované podľa údajov ŠOP SR, august 2020

Lokality Natura 2000

Vytvorenie sústavy osobitne chránených území NATURA 2000 (ďalej len „sústava NATURA 2000“) je jedným zo základných záväzkov členských štátov voči EÚ v oblasti ochrany prírody. Cieľom programu budovania sústavy NATURA 2000 je zachovanie vybraných typov prírodných biotopov a biotopov ohrozených druhov rastlín a živočíchov v celoeurópskom meradle. Budovanie sústavy NATURA 2000 vyplýva z ustanovení dvoch smerníc: smernice Rady č. 79/409/EHS z 2. apríla 1979 o ochrane voľne žijúcich vtákov (známej tiež ako smernica o vtákoch – Birds directive) a smernice Rady č. 92/43/EHS z 22. mája 1992 o ochrane biotopov, voľne žijúcich živočíchov a voľne rastúcich rastlín (ďalej len smernica o biotopoch – Habitats directive), ktoré tvoria základné právne predpisy Európskej únie pre oblasť ochrany prírody.

Sústavu NATURA 2000 tvoria dva typy území:

- osobitne chránené územia (Special Protection Areas, SPA) - vyhlasované na základe smernice o vtákoch - v národnej legislatíve: chránené vtáacie územia
- osobitné územia ochrany (Special Areas of Conservation, SAC) - vyhlasované na základe smernice o biotopoch - v národnej legislatíve: územia európskeho významu - pred vyhlásením, po vyhlásení je územie zaradené v príslušnej národnej kategórii chránených území.

Tieto dve smernice predstavujú doposiaľ najkomplexnejšiu právnu normu na ochranu prírody vo svete. Zoznamy vybraných druhov voľne rastúcich rastlín, voľne žijúcich živočíchov a prírodných biotopov, ktoré sú významné pre Európsku úniu, tvoria prílohy uvedených smerníc. Smernice kladú dôraz na to, aby výber území NATURA 2000 bol vykonávaný na základe vedeckých podkladov (komplexných údajov o rozšírení a stave populácií jednotlivých rastlinných a živočíšnych druhov, údajov o rozlohe a zachovalosti biotopov). Výsledná sústava by mala zahŕňať najhodnotnejšie územia bez ohľadu na vlastnícke vzťahy či súčasné hospodárske využívanie.

NATURA 2000 má zabezpečiť priaznivý stav populácií vybraných druhov živočíchov a rastlín a priaznivý stav biotopov, čo však vôbec nevylučuje hospodárske aktivity v územiach, pokiaľ tento priaznivý stav nenarušujú.

Tabuľka 14 Chránené vtáčie územie Tribeč

Identifikačný kód	SKCHVU031
Výmera lokality	24 227,5 ha
Odôvodnenie návrhu ochrany	Tribeč je jedným z piatich najvýznamnejších území na Slovensku pre hniezdenie druhov orol kráľovský (<i>Aquila heliaca</i>) a penica jarabá (<i>Sylvia nisoria</i>). Pravidelne tu hniezdi viac ako 1% národnej populácie druhov výr skalný (<i>Bubo bubo</i>), lelek lesný (<i>Caprimulgus europaeus</i>), včelár lesný (<i>Pernis apivorus</i>), d'ateľ prostredný (<i>Dendrocopos medius</i>), muchárik bielokrký (<i>Ficedula albicollis</i>), prepelica poľná (<i>Coturnix coturnix</i>), krutihlav hnedý (<i>Jynx torquilla</i>), hrdlička poľná (<i>Streptopelia turtur</i>), žltouchvost lesný (<i>Phoenicurus phoenicurus</i>) a muchár sivý (<i>Muscicapa striata</i>).
Správca územia	CHKO Ponitrie

Tabuľka 15 Prehľad území európskeho významu a ich prekryv s národnou sieťou chránených území v okrese Topoľčany

Názov ÚEV	Kód ÚEV	Výmera (ha)	Prekrytie s národnou sústavou CHÚ	Rok vyhlásenia ÚEV / Predpoklad. rok vyhlásenia
Bočina	SKUEV0135	45 ha	mimo národnej sústavy	Predpoklad. rok vyhlásenia 2020
Dolné lazy	SKUEV0136	6 ha	prekryté (100%)	Vyhláška KÚŽP Nitra č. 3/2010 z 3. marca 2010, ktorou sa vyhlasuje chránený areál Dolné Lazy
Hôrky	SKUEV0133	82 ha	prekryté (100%)	
Hôrky	SKUEV2133	174 ha	čiastočne prekryté (95,5%)	
Hradná dolina	SKUEV0024	14 ha	mimo národnej sústavy	Predpoklad. rok vyhlásenia 2020
Kulhán	SKUEV0134	129 ha	čiastočne prekryté (48,75%)	Predpoklad. rok vyhlásenia 2020
Prašická dubina	SKUEV0880	40 ha	mimo národnej sústavy	
Prieľachina	SKUEV0565	37 ha	prekryté (100%)	

Vinište	SKUEV0021	6 ha	mimo národnej sústavy	Nariadenie vlády SR č. 163/2020 Z. z. z 10. júna 2020, ktorým sa vyhlasuje chránený areál Vinište
Záhrada	SKUEV0137	20 ha	prekryté (100%)	Vyhláška KÚŽP Nitra č. 2/2010 z 3. marca 2010, ktorou sa vyhlasuje chránený areál Záhrada

Zdroj: upravené podľa údajov ŠOP SR, august 2020

Lokálne, regionálne, a národne významné mokrade

Podľa prehľadu mokradí Slovenska (ŠOP SR, august 2020) sa v riešenom území nachádza spolu 16 mokrad'ových lokalít, z toho 13 lokálneho významu, 3 regionálneho významu a žiadna mokrad' národného významu (tabuľka 16). Mokrade zaberajú plochu 150,10 ha.

Tabuľka 16 Počet a výmera mokradí v okrese Topoľčany

okres	lokálne významné mokrade	regionálne významné mokrade	národne významné mokrade	výmera (ha)
Topoľčany	13	3	—	150,10

Zdroj: upravené podľa ŠOP SR - Prehľad mokradí Slovenska, august 2020

Viaceré mokrade sú súčasťou vyhlásených chránených území prírody. Na tie mokrade, ktoré nie sú súčasťou chránených území a platí na nich 1. stupeň ochrany, sa vzťahuje ochrana v zmysle zákona NR SR č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny, § 6 ods. 1) o ochrane prírodných biotopov a mokradí, pričom na zmenu stavu mokrade, najmä jej úpravu zasypávaním, odvodňovaním, ťažbou trstia, rašeliny, bahna a riečneho materiálu, sa podľa § 6 ods. 4) uvedeného zákona vyžaduje súhlas orgánu ochrany prírody.

Ochrana drevín

Za chránené stromy sa v zmysle zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny vznení neskorších predpisov môžu vyhlásiť kultúrne, vedecky, ekologicky, krajnotvorne alebo esteticky mimoriadne významné stromy alebo ich skupiny vrátane stromoradií. Za chránené stromy možno vyhlásiť aj stromy rastúce na lesnej pôde.

V riešenom území sa nachádzajú 2 chránené stromy, ktoré sú vedené v Katalógu chránených stromov Štátneho zoznamu osobitne chránených častí prírody a krajiny.

Tabuľka 17 Prehľad chránených stromov v okrese Topoľčany

Ev. číslo	Názov	Slovenský názov taxónu	Vedecký názov taxónu	Katastrálne územie
S 254	<u>Sekvoja</u> <u>Hornáňany</u>	sekvojovec mamutí	<i>Sequoiadendron giganteum</i> (Lindl.) Buchholz	Práznovce
S 284	<u>Dub cerový</u> <u>Hrušovany</u>	dub cerový	<i>Quercus cerris</i> L.	Hrušovany

Zdroj: Katalóg chránených stromov, ŠOP SR, august 2020

Ak to vyžaduje záujem ochrany chráneného stromu, môže okresný úrad v sídle kraja vyhlásiť jeho ochranné pásmo, a to spôsobom, akým sa vyhlasuje chránený strom. Ak ochranné pásmo nebolo

vyhlásené takýmto spôsobom, jeho ochranné pásmo potom predstavuje územie okolo chráneného stromu v plošnom priemete jeho koruny, ktorý je zväčšený o 1,5 m, najmenej však v okruhu 10 m od kmeňa, a platí v ňom primerane druhý stupeň ochrany - § 49 ods. 6) zákona č. 543/2002 Z. z.

Stav životného prostredia

Stresové faktory životného prostredia

Podľa RÚSES okresu Topoľčany, 2020 v okrese Topoľčany výrazne prevláda stredný stupeň radónového rizika. Niekoľko lokalít s nízkym radónovým rizikom sa sporadicky nachádza v severnej časti okresu (k. ú. Bojná, Prašice, Tesáre, Podhradie) a juhozápadnej časti okresu (k. ú. Oponice, Súlovce, Kovarce, Nitrianska Streda, Solčany, Práznovce, Krnča, Nemčice, Tovarníky). Prevažná väčšina územia okresu Topoľčany z hľadiska seizmického ohrozenia leží v pásme 6. stupňa medzinárodnej stupnice MSK-64 (Medvedevova-Sponheuerova-Kárnikova stupnica). Smerom na sever a západ sa seizmické ohrozenie zvyšuje na 6. – 7. stupeň MSK-64 (k. ú. obcí Svrstice, Šalgovce, Ardanovce, Radošina, Podhradie, Prašice, Nemečky, Závada, Tvrdomestice).

Ďalším stresovým faktorom sú svahové deformácie vo forme zosuvov. V okrese sú lokalizované v jeho západnej časti (k. ú. obce Šalgovce) a aj vo východnej časti (k. ú. obcí Topoľčany, Krnča).

Vďaka prevažne málo členitému reliéfu ohrozenie potenciálnou vodnou eróziou je relatívne nízke. Nízke až žiadne erózne ohrozenie poľnohospodárskej pôdy je na nive rieky Nitra (na Stredonitrianskej nive). Miera ohrozenia sa zvyšuje v členitejšej časti Nitrianskej pahorkatiny – Bojnianskej pahorkatiny a Tribečským podhorím. Lokálne na svahoch s vyšším sklonom, môže byť erózne ohrozenie až vysoké. Extrémne erózne ohrozenie môže nastať na najstrmších svahoch Tribeča resp. Považského Inovca, kde je poľnohospodárska pôda potenciálne najviac ohrozená, ale zároveň je jej v týchto pohoriach v rámci okresu plošne najmenej. K najviac ohrozeným patria poľnohospodárske pôdy v obciach Podhorie a Súlovce. Naopak najmenej sú ohrozené pôdy v obciach, ktorých katastrálne územia zasahuje do rovinatej časti nivy rieky Nitra. Miestami v členitých častiach Nitrianskej pahorkatiny na predhorí Tribeča a Považského Inovca sú zjavné aj reálne prejavy vodnej erózie v podobe svahov rozčlenených výmolemi. Výmole je možné pozorovať napríklad v obciach Nemečky, Prašice a Tvrdomestice.

Na rozdiel od relatívne vysokého ohrozenia vodnou eróziou, je ohrozenie veternou eróziou v okrese Topoľčany veľmi nízke až žiadne, len lokálne na ľahkých pôdach sa môže vyskytnúť stredná erózia. Miera ohrozenia sa môže zvyšovať vplyvom klimatických činiteľov ako je sucho, smer a rýchlosť vetra, ale aj pôsobením človeka najmä obnažením a narušením pôdneho horizontu napríklad po orbe alebo ťažbe.

Tabuľka 18 Zastúpenie kategórií pôd ohrozených vodnou eróziou v okrese Topoľčany

Okres	žiadna až slabá erózia	stredná erózia	silná erózia	extrémna erózia
Topoľčany	51,25%	35,01%	12,35%	1,39%

Zdroj: Výskumný ústav pôdoznanectva a ochrany pôdy

Podľa údajov NPPC - VUPOP je až takmer 74 % poľnohospodárskej pôdy okresu náchylnej na zhutnenie. Primárnou kompakciou je najviac ohrozená oblasť nivy rieky Nitra, ale v závislosti od zrnitostného zloženia pôdy lokálne ohrozenie je vo všetkých oblastiach. Sekundárnou kompakciou sú najviac ohrozené poľnohospodársky intenzívne využívané oblasti Bojnianskej pahorkatiny a Tribečského podhoria.

Pôdy okresu nie sú výrazne kontaminované cudzorodými látkami. Väčšina územia okresu leží v zóne nekontaminované pôdy s obsahom všetkých hodnotených rizikových látok pod limitom A (pre celkový obsah prvku), resp. A1 (pre obsah prvku 2M HNO₃, resp. 2M HCl). Pôdy v oblasti

Považského Inovca a Tribeča sú zaradené do kategórie A, A1, teda pôdy rizikové, s možným negatívnym vplyvom na životné prostredie, čo znamená, že obsah najmenej jednej z rizikových látok prekračuje limit A, A1, až po limit B. Vyšší obsah kontaminujúcich látok v pôde môže byť spôsobený prirodzene zvýšeným obsahom prvkov vplyvom geochemických anomálií (Považský Inovec, prejavuje sa zvýšeným obsahom Cd a Pb). Kontaminované až silne kontaminované pôdy sa v okrese nenachádzajú.

Najviac poškodené lesy sa nachádzajú v k. ú. obcí Krnáč a Kovarce. Celkovo možno povedať, že vegetácia a lesy v okrese Topolčany sú vo zvýšenej miere vystavené tlaku komplexu faktorov, spojených so znečisteným ovzduším a pôdou, ktoré sú ďalej zosilnené nepriaznivým vplyvom biotických a abiotických škodlivých činiteľov.

V okrese Topolčany sa smrekové monokultúry vyskytujú v dvoch lokalitách na severozápade územia, na svahoch Nízkeho Inovca.

Na znečisťovaní ovzdušia v okrese Topolčany sa v najväčšej miere podieľa priemyselná výroba, vysoká intenzita cestnej dopravy a výroba a rozvoj elektriny, plynu a vody. V okrese Topolčany sa nachádza 172 evidovaných zdrojov znečisťovania ovzdušia, z toho 22 radíme k veľkým zdrojom. K najväčším znečisťovateľom ovzdušia v okrese Topolčany patria, ELEKTROKARBON a.s., Farma HYZA, a.s., HYDINA Súlovce s.r.o., CHEMOS Adhesives, s.r.o., Liaharenský podnik Nitra a.s., Podnik živočíšnej výroby a.s. a ZKW Slovakia s.r.o.

Na území okresu sa vyskytujú aj malé zdroje znečistenia, hlavne tam, kde obce nie sú plynofikované. Z celkového počtu 54 obcí sú všetky obce plynofikované, takže takéto zdroje znečistenia ovzdušia sa v okrese nachádzajú v minimálnom množstve.

K znečisteniu ovzdušia v okrese Topolčany negatívne prispieva aj automobilová doprava, ktorej intenzita neustále narastá. Je to dané zvyšujúcou sa frekvenciou dopravy na cestách I. a II. triedy. Meranie znečisťujúcich látok z dopravy sa zatiaľ nemeria, ale za 90 % celkových emisií prchavých organických látok z dopravy zodpovedajú vozidlá s benzínovým motorom. Automobilová doprava okrem zvyšovania plynných emisií z výfukových plynov spôsobuje aj sekundárnu prašnosť. Ďalej negatívne zaťažuje prostredie hlukom a vibráciami. Podľa interných zdrojov Regionálneho úradu verejného zdravotníctva so sídlom v Topolčanoch najzávažnejším zdrojom hluku sú prípady, keď cesty I. a II. triedy prechádzajú v blízkosti obytnej zástavby. Okresom prechádza jedna cesta I. triedy - I/64 a tri cesty II. triedy - II/499, II/514 a II/593. Tieto cesty patria k najfrekventovanejším cestným komunikáciám v okrese Topolčany.

Pri železničnej doprave je intenzita hluku závislá na počte, druhu a skladbe vlakov a parametroch trasy. Intenzita hluku je najvýraznejšia na tratiach prechádzajúcimi cez sídelné útvary a na železničných staniciach. A tiež sa hluk sústreďuje do najbližšieho okolia železničných tratí.

Územím okresu Topolčany prechádzajú dve neelektrifikované železničné trate. Traťou č. 140 Nové Zámky - Prievidza ročne prejde 8 468 nákladných vlakov a 35 955 osobných vlakov. Na trati č. 142 Zbehy - Radošina bola v roku 2003 osobná preprava zastavená, v roku 2017 ňou prešlo 66 nákladných vlakov a 2 osobné vlaky.

V území sa nachádzajú aj viaceré stacionárne zdroje hluku ako areály výroby, priemyselné a poľnohospodárske prevádzky, ktoré zaťažujú obyvateľov, ktorí sa ich v blízkosti pohybujú alebo bývajú. Najviac hluk nepriaznivo vplýva na zamestnancov, ktorí v týchto prevádzkach pracujú. Občasnými zdrojmi hluku môžu byť aj športové, kultúrne a rekreačné areály. Na základe materiálov RÚVZ v Topolčanoch však neboli zistené závažné stacionárne zdroje hluku v okrese.

Zlý ekologický stav útvarov povrchových vôd nie je dobrý v útvaroch SKN0004 (Nitra) a SKN0014 (Bebrava-1). Všetky útvary povrchových vôd okresu dosahuje dobrý chemický stav.

Znečistenie povrchových vôd živinami z bodových zdrojov znečistenia je dôsledkom vypúšťania nedostatočne čistených alebo nečistených odpadových vôd z aglomerácií, priemyslu a poľnohospodárstva. V súvislosti s redukovaním živín z odpadových vôd má mimoriadnu významnosť technológia ČOV.

Bariéry na vodných tokoch ako vodné diela, malé vodné elektrárne, hate, úpravy na tokoch a ostatné, predstavujú významné narušenie pozdĺžnej spojitosti riek a biotopov.

V okrese Topoľčany sa nachádzajú dve malé vodné elektrárne v obci **Presel'any** a **Súlovce**. Okrem negatívneho vplyvu na vodné organizmy (napr. migrácia rýb, zmena druhového zastúpenia rýb, narušenie migračných trás) každá vodná elektráreň spôsobuje sedimentáciu. Na dne pri zastavení prúdenia v hati sedimentujú dopravené splaveniny, z ktorých je veľká časť biologického pôvodu a následne produkuje množstvo metánu.

Na území okresu Topoľčany k výraznejším priemyselným zdrojom znečistenia povrchových vôd patrí Elektrokarbon a.s. Topoľčany.

Priemyselné areály a parky zaberajú plochu 335,48 ha. Priemysel sa koncentruje najmä v okresnom meste na ploche 184,31 ha a v obciach, ktoré hraničia s Topoľčanmi v zastavanom území. Mimo územia mesta sa priemyselná aktivita koncentruje najmä v areáloch a objektoch niekdajších poľnohospodárskych podnikov.

Skládka komunálneho odpadu je v obci Bojná (cca 6 ha), popri nej sa v obciach stále dajú nájsť aj nezriadené skládky odpadu.

Významným znečisťovateľom územia okresu Topoľčany je poľnohospodárstvo. Medzi kľúčové poľnohospodárske zdroje organického znečistenia a znečistenia živinami patrí vypúšťanie odpadových vôd zo zariadení intenzívneho chovu hydiny a ošipáných do povrchových vôd prípadne šírenie znečistenia difúznym spôsobom pôsobením klimatických faktorov. V území sa nachádzajú aj spevnené hnojiská. Ďalším významným zdrojom znečistenia živinami je používanie minerálnych a organických hnojív, ktoré významne prispieva k znečisťovaniu vôd živinami - difúznym odtokom (prostredníctvom drenáže), vplyvom vetra pri postrekoch a povrchovým odtokom. Prevádzkarne chovu ošipáných s vydaným IPKZ patria s ohľadom na ich polohu voči útvarom povrchových vôd aj do skupiny potenciálnych bodových znečisťovateľov povrchových vôd živinami.

Tabuľka 19 Výskyt environmentálnych záťaží v okrese Topoľčany

Názov EZ - Topoľčany	Register	Identifikátor	Obec
Bojná - skládka TKO A (stará)	B	SK/EZ/TO/961	Bojná
Bojná - skládka TKO A (stará)	C	SK/EZ/TO/961	Bojná
Nitrianska Streda - Gedelov jarok	A	SK/EZ/TO/963	Nitrianska Streda
Norovce - skládka TKO	A	SK/EZ/TO/964	Norovce
Oponice - skládka TKO	A	SK/EZ/TO/965	Oponice
Urmince - skládka TKO	A	SK/EZ/TO/967	Urmince
Veľké Ripňany - skládka TKO Behynce	A	SK/EZ/TO/968	Veľké Ripňany
Radošina - ČS PHM Slovnaft	C	SK/EZ/TO/1572	Radošina
Topoľčany - ČS PHM Slovnaft (Krušovská)	C	SK/EZ/TO/1573	Topoľčany
Topoľčany - ČS PHM Slovnaft (Nitrianska)	C	SK/EZ/TO/1574	Topoľčany
Topoľčany - Elektrokarbon	B	SK/EZ/TO/2070	Topoľčany
Topoľčany - Elektrokarbon	C	SK/EZ/TO/2070	Topoľčany

Zdroj: envirozataze.enviroportal.sk

Poľnohospodárske areály sa nachádzajú na ploche 352,63 ha. Členia sa na funkčné alebo so zmenenou funkciou a nefunkčné. Menšie družstvá sa vyskytovali vo všetkých obciach okresu. Mnohé poľnohospodárske priestory z nich už patria k nefunkčným, príp. majú zmenenú funkciu ako napr. v obciach Koniarovce a Hrušovany. Funkčné poľnohospodárske podniky sa v okrese sa nachádzajú v obciach Blesovce, Čeladince, Horné Chlebany, Horné Obdokovce, Horné Štitáre, Jacovce, Krušovce, Lipovník, Ludanice, Lužany, Malé Ripňany, Nitrianska Blatnica, Nitrianska Streda,

Norovce, Prašice, Práznovce, Presel'any, Radošina, Rajčany, Solčany, Tesáre, Tovarníky, Tvrdomestice, Urmince, Velušovce a Závada. V Oponiciach pôsobí Vysokoškolský poľnohospodársky podnik pri Slovenskej poľnohospodárskej univerzite v Nitre.

V okrese Topoľčany dominuje veľkobloková orná pôda. Nachádza sa v každom katastrálnom území. Skoro polovicu územia katastrálnych území tvorí veľkobloková orná pôda hlavne v k. ú. Krňa, Práznovce, Solčany, Nitrianska Streda, Kovarce, Súlovce, Oponice, Svrbice, Šalgoce, Ardanovce, Radošina, Nitrianska Blatnica, Vozokany, Lipovník, Malé Dvorany, Bojná, Tesáre, Závada, Podhradie, Prašice, Nemečky a Tvrdomestice. V ostatných katastrálnych územiach je veľkobloková orná pôda dominantným prvkom a tvorí takmer ich celé územie. Veľké bloky ornej pôdy vytvárajú homogénny vzhľad krajiny. Ďalším negatívnym vplyvom je pokles druhovej diverzity, zníženie životného priestoru mnohých druhov rastlín a živočíchov. Pre zníženie negatívneho vplyvu je potrebná fragmentácia ornej pôdy t. j. rozdelenie veľkoblokovej ornej pôdy na menšie parcely napr. výsadbou nelesnej drevinovej vegetácie. Týmto zároveň sa zvýši druhová diverzita a umožní sa aj migráciu jednotlivým druhom rastlín a živočíchov

Obyvateľstvo

Obyvateľstvo sa všeobecne nedá považovať za statický element, ale vystihuje ho silná dynamika, nakoľko sa neprestajne mení počet obyvateľov, priestorové rozloženie, štruktúra obyvateľstva a atď. Obyvateľstvo sa dá analyzovať z viacerých hľadísk, a to z hľadiska hustoty obyvateľstva, dynamiky vývoja, štruktúry obyvateľstva či už biologických, ekonomických alebo kultúrnych.

Okres Topoľčany patrí podľa počtu obyvateľov k tretiemu najmenšiemu okresu v rámci Nitrianskeho kraja. Pre okres a jeho obce je veľmi dôležité, aby sa sledovala dynamika vývoja obyvateľstva z hľadiska zabezpečenia celkového rozvoja populácie.

Ako vidieť z tabuľky 20 a z grafu 1 vývoj počtu obyvateľov v riešenom území 38 obcí okresu Topoľčany má v rokoch 2017 – 2021 medzi jednotlivými rokmi kolísavý charakter, ale v rámci porovnávaných rokov 2017 a 2021 dochádza k úbytku počtu obyvateľov. Celkovo, medzi rokmi 2017 až 2021 došlo k poklesu počtu obyvateľov o 89 osôb.

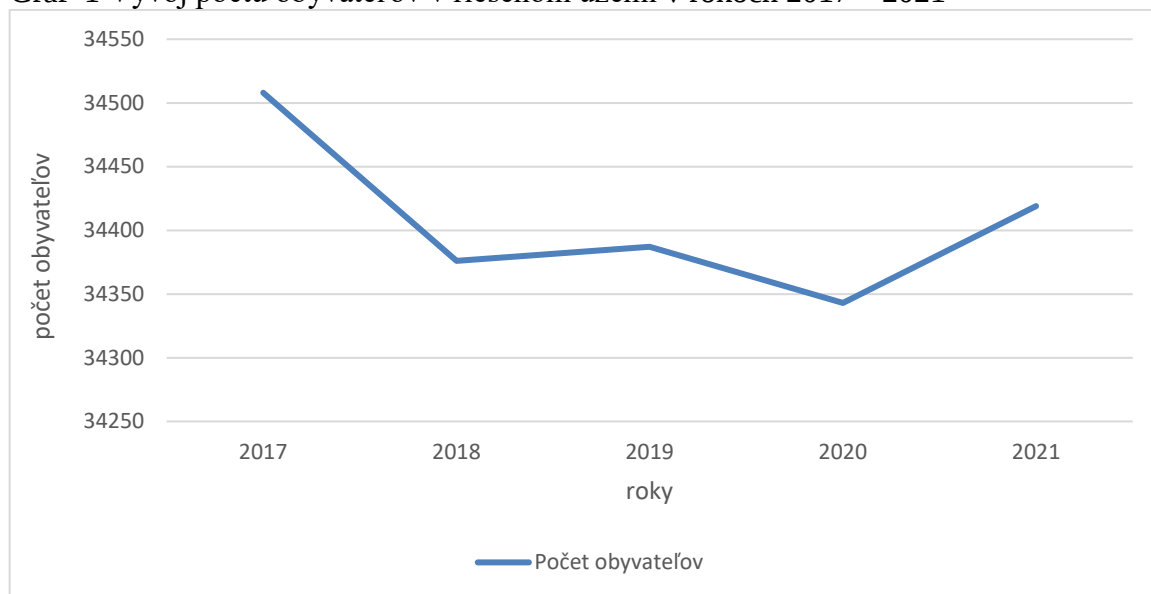
Tabuľka 20 Vývoj počtu obyvateľov v riešenom území 38 obcí v rokoch 2017 - 2021

roky	2017	2018	2019	2020	2021
počet obyvateľov	34508	34376	34387	34343	34419
narodených	309	313	317	336	353
zomretých	445	422	409	488	594
prírodný prírastok	-136	-109	-92	-152	-241
prist'ahovaných	794	823	879	755	864
odst'ahovaných	687	727	743	636	700
migračný prírastok	107	96	136	119	164
celkový prírastok	-29	-13	44	-33	-77

Zdroj: vlastné spracovanie, 2023

Dynamika obyvateľstva pozostáva z dvoch základných procesov – prirodzeného pohybu (graf 2) a migračného pohybu (graf 3). V riešenom území, v prirodzenom pohybe dominuje úmrtnosť nad živorodenosťou, čo spôsobuje negatívny prirodzený prírastok, to znamená, že viac ľudí umrie ako sa narodí deti.

Graf 1 Vývoj počtu obyvateľov v riešenom území v rokoch 2017 – 2021

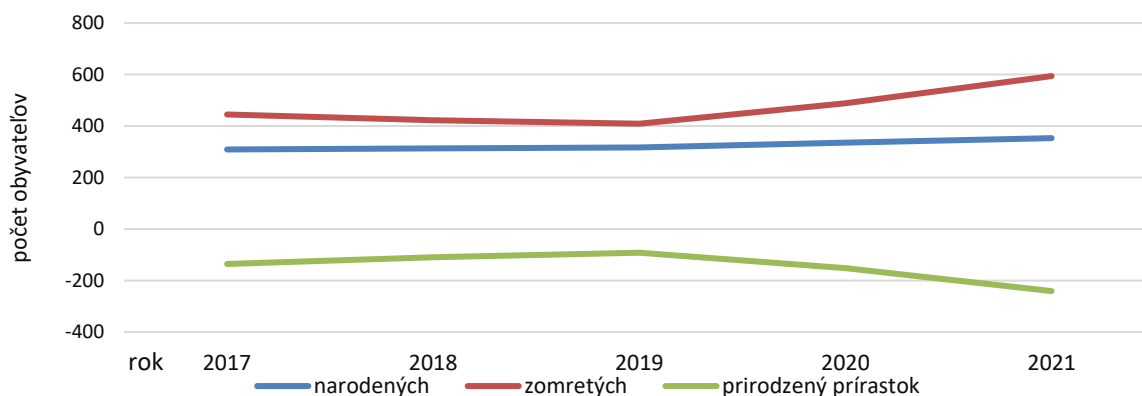
Zdroj: vlastné spracovanie, 2023

Na **pôrodnosť** vplyva viacero faktorov, ako je napr. ekonomická situácia domácností, zvyšovanie kvality života atď. Nižší počet narodených detí je odrazom zmeny hodnôt v spoločnosti hlavne u mladých ľudí. Do popredia sa dostávajú osobné záujmy ako je čo najlepšie uplatnenie sa na trhu práce zvyšovaním kvalifikácie vzdelania, čím sa danosti súvisiace s reprodukciou presúvajú do vyššieho veku ako napr. nárast priemerného veku rodičky pri pôrode prvého dieťaťa. Nižšia pôrodnosť bude stále viac ovplyvňovaná aj nižším stavom kohorty, ktorá sa bude dostávať do reprodukčného veku v budúcnosti. Zároveň dochádza k **starnutiu populácie**, čo sa odráža v raste **úmrtnosti**, ktorá najmä v rokoch 2019-2021 bola posilnená pandémiou Covid 19.

Tento negatívny trend v dynamike je vyrovnávaný kladným **migračným prírastkom**, v ktorom do daného územia sa prisťahuje viac obyvateľov ako sa odsťahuje. Zmena trvalého bydliska odsťahovaní - emigrácia je ovplyvňovaná sťahovaním sa za prácou alebo bývaním. Rozdiel medzi počtom prisťahovaných a počtom odsťahovaných predstavuje migračný prírastok.

Počas sledovaného obdobia mal migračný pohyb kolísavú bilanciu. Najviac obyvateľov (- 743 obyvateľov) sa vystaňovalo v roku 2019 a aj najviac obyvateľov (+ 879 obyvateľov) sa prisťahovalo v roku 2019.

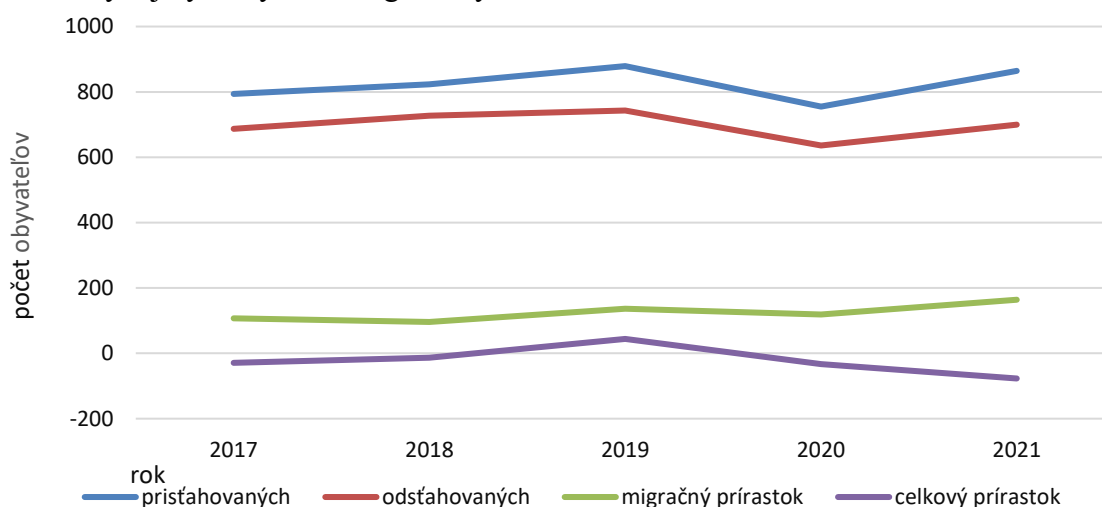
Graf 2 Vývoj vybraných prirodzeného pohybu obyvateľstva v riešenom území v rokoch 2017 – 2021

Zdroj: vlastné spracovanie, 2023

I keď migračný trend je pozitívny, jeho veľkosť nenahradzuje odliv obyvateľstva prirodzeným úbytkom a v sledovanom území sa prejavuje celkový úbytok obyvateľov v období rokov 2017-2021.

Graf 3 Vývoj vybraných demografických ukazovateľov v riešenom území rokoch 2017 – 2021

Zdroj: vlastné spracovanie, 2023

Migrácia obyvateľstva do zamestnania je ovplyvňovaná najmä vzdialenosťou od väčších miest, s čím súvisí aj kvalitná dopravná dostupnosť a počet zamestnávateľov nachádzajúcich sa v okolí.

Na vývoj starnutia populácie poukazuje aj **štruktúra podľa produktivity** (tabuľka 21).

Tabuľka 21 Vývoj vekovej štruktúry obyvateľov v riešenom území v období rokov 2017-2022

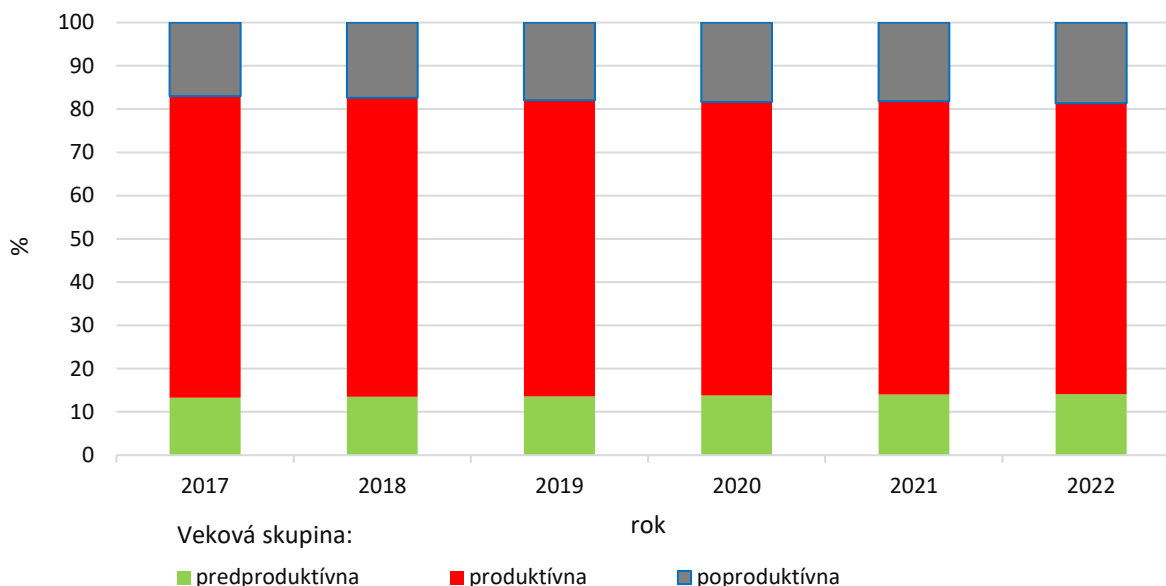
vek/ rok	predproduktívny vek (0-14)		produktívny vek (15-64)		poproduktívny vek (nad 55ž, 60m)		index starnutia (poprod./predprod. *100)
	abs.	%	abs.	%	abs.	%	
2017	4808	13,30	25190	69,68	6155	17,02	128,02
2018	4898	13,53	24992	69,06	6300	17,41	128,62
2019	4929	13,60	24802	68,46	6500	17,94	131,87
2020	4992	13,80	24541	67,84	6643	18,36	133,07
2021	5122	14,02	24745	67,75	6657	18,23	129,97
2022	5166	14,14	24576	67,26	6798	18,60	131,59

Zdroj: ŠÚ SR, 2023, vlastné spracovanie, 2023

Z celkovej populácie obyvateľstvo **predproduktívny vek** dosahuje 14,14 %. Ako vidieť z grafu 4 a tabuľky 21 počet detí 0-14 ročných mierne rastie. Podstatnú časť populácie tvorí obyvateľstvo v produktívnom veku (15-64), ktoré dosahuje podiel (67,26 % r. 2020). Za obdobie rokov 2017 – 2022, táto zložka zaznamenala kolísavý vývoj, ktorý smeroval poklesu počtu poproduktívneho veku. Vzhľadom na to, že do veku 65 a viac rokov sa dostávajú veľmi početné kohorty osôb narodených v 60 rokoch, je možné očakávať ďalšie pomerne výrazné zvyšovanie podielu seniorskej skupiny. Mierny rast detskej zložky a výraznejší pokles obyvateľstva v produktívneho veku a nárast podielu obyvateľov v poproduktívnej skupine poukazuje na starnutie zhora, ktoré sa bude prehlbovať. Na tento

demografický trend spoločnosti obce riešeného územia nie sú pripravené svojimi sociálnymi programami a potrebnou infraštruktúrou, preto je potrebné venovať vyššiu pozor starším občanom.

Graf 4 Veková štruktúra obyvateľstva podľa produktivity v riešenom území v roku 2022

Zdroj: ŠÚ SR, 2023, vlastné spracovanie, 2023

Vzdelanie patrí medzi hlavné predpoklady budúceho zamestnania obyvateľstva. V súčasnosti narastá stále počet vysokoškolsky vzdelaných ľudí, čo pozitívne ovplyvňuje rozvoj daného územia. V 38 obciach okresu Topoľčany prevládal v roku 2021 počet obyvateľov so stredným odborným vzdelaním (učňovským) bez maturity (9836 obyvateľov) spolu s úplným stredným vzdelaním s maturitou (9297 obyvateľov). Obe tieto kategórie vzdelania predstavujú viac ako 52,29 % obyvateľov z daného územia. Počet osôb bez ukončeného vzdelania starších ako 15 rokov 98 a deti do veku 15 rokov, ktoré sú v štádiu prípravy na vzdelávanie resp. v štádiu vzdelávania sa je 3420. Štruktúru podľa najvyššie ukončeného vzdelania v danom území zobrazuje tabuľka 22.

Tabuľka 22 Počet obyvateľov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania v riešenom území r. 2021

Najvyššie dosiahnuté vzdelanie	2021	
	abs.	%
Základné	6153	16,82
Stredné odborné - učňovské (bez maturity)	9836	26,88
Úplné stredné (s maturitou)	9297	25,41
Vyššie odborné	1945	5,32
Vysokoškolské	4838	13,22
Bez ukončeného vzdelania – osoby vo veku 0-14 rokov	98	0,27
Bez školského vzdelania – osoby vo veku 15 rokov a viac	3420	9,35
Nezistené	1001	2,74
Spolu	36588	100,00

Zdroj: SODB, 2021, vlastné spracovanie, 2023

Národnostná štruktúra v 38 obciach okresu Topoľčany je takmer homogénna. Až 95,76% (35048 r. 2021) obyvateľov sa hlási k slovenskej národnosti. Ostatné národnosti nie sú zastúpené ani 1 % (tabuľka 23). Predpokladá sa, že rómska národnosť v území môže byť viac zastúpená, nakoľko Rómovia sa často hlásia k dominantnej národnosti.

Tabuľka 23 Národnostná štruktúra v riešenom území r. 2021

Národnosť	abs	%	Národnosť	abs	%
Slovenská	35048	95,79	Rumunská	49	0,13
Maďarská	50	0,14	Ruská	8	0,02
Rómska	15	0,04	Albánska	13	0,04
Česká, Moravská, Sliezská	110	0,30	Rakúska	5	0,01
Rusínska	5	0,01	Talianska	11	0,03
Ukrajinská	32	0,09	Iná	45	0,12
Nemecká	6	0,02	Nezistená	1176	3,21
Poľská	15	0,04	spolu	36588	100,00

Zdroj: SODB, 2021, vlastné spracovanie, 2023

V náboženskom vyznaní obyvateľov okresu Topoľčany, prevláda náboženské vyznanie rímskokatolíckej cirkvi (51 823 obyvateľov). Druhou najpočetnejšou skupinou sú obyvatelia bez vyznania (11 406 obyvateľov). Štruktúru obyvateľov podľa vyznania prezentuje tabuľka 24.

Tabuľka 24 Počet obyvateľov podľa náboženského vyznania v riešenom území r. 2021

náboženské vyznanie	abs.	%
Rímskokatolícka cirkev v Slovenskej republike (rímskokatolícke)	28190	77,05
Evanjelická cirkev augsburského vyznania na Slovensku (evanjelické)	1240	3,39
Gréckokatolícka cirkev na Slovensku (gréckokatolícke)	168	0,46
Reformovaná kresťanská cirkev na Slovensku (kalvínske)	34	0,09
Pravoslávna cirkev na Slovensku (pravoslávne)	52	0,14
Náboženská spoločnosť Jehovovi svedkovia v Slovenskej republike	71	0,19
Evanjelická cirkev metodistická, Slovenská oblasť	6	0,02
Kresťanské zbory na Slovensku	116	0,32
Apoštolská cirkev na Slovensku	27	0,07
Bratská jednota baptistov v Slovenskej republike (baptistické)	1	0,00
Cirkev bratská v Slovenskej republike	1	0,00
Cirkev adventistov siedmeho dňa, Slovenské združenie	12	0,03
Židovská obec na Slovensku (židovské)	2	0,01
Cirkev československá husitská na Slovensku	4	0,01
Starokatolícka cirkev na Slovensku (starokatolícke)	14	0,04
budhizmus	26	0,07
islam	28	0,08
hinduizmus	3	0,01
ostatné a nepresne určené kresťanské cirkvi	21	0,06
pohanstvo a prírodné duchovno	45	0,12
ad hoc hnutia	123	0,34
iné	82	0,22
nezistené	1353	3,70
bez náboženského vyznania	4969	13,58
Spolu	36588	100,00

Zdroj: SODB, 2021, vlastné spracovanie, 2023

Technická infraštruktúra

Infraštruktúra v riešenom území tvorí dôležitý faktor, ktorý podmieňuje rozvoj samotného okresu a zároveň tvorí základné materiálno-technické vybavenie. Hlavnými činiteľmi rozvoja v okrese sú dostatočne vybudované energetické siete a dobrá dopravná dostupnosť okresu. Tieto zložky technickej infraštruktúry zabezpečujú aj atraktivnosť záujmového územia. Okres sa ďalej stáva vhodným priestorom pre ďalšiu lokalizáciu firiem a podnikateľských subjektov.

Telekomunikácie

Okres je pokrytý telekomunikačnou sieťou s možnosťou pripojenia sa na internetovú sieť prostredníctvom telefónnej linky, DSL, Wi-Fi, prípadne prostredníctvom mobilných operátorov. Pokrytie signálom zabezpečujú všetci operátori na telekomunikačnom trhu SR poskytujúci mobilné hlasové a dátové služby. Občanom sú tiež k dispozícii poštové služby, obecný rozhlas a SMS rozhlas.

Energetické siete

Obce v riešenom území sú elektrifikované a plynofikované. Nadzemné elektrické vedenia zabezpečujú distribúciu elektrickej energie v troch napäťových úrovniach – 22 kV (celková dĺžka 387,9 km – najdlhšia sieť), 110 kV (celková dĺžka 6,4 km) a 220 kV (celková dĺžka 22,3 km). Transformovňa elektrického napätia sa nachádza severne od mesta Topoľčany. Končia v nej vedenia s napätím 220 kV. Navrhované je nové dvojité nadzemné vedenie 2x110 kV v novom koridore "Priemyselný park Nitra Sever - Topoľčany" a 2x110kV Nitra Čermáň – Topoľčany, z ktorých vyplývajú aj ochranné pásma.

V obci Veľké Dvorany je areál fotovoltickej elektrárne (FTVE Veľké Dvorany II 3,300 MW a FTVE Veľké Dvorany III 3,300 MW). Na báze biomasy fungujú 2 elektrárne Bionergy Topoľčany (29,0 MW a Decodom Topoľčany (14,07 MW). Na území okresu Levice podľa údajov Úradu pre reguláciu sieťových odvetví sa nachádzajú energetických zariadení na báze bioplynu, ktoré vyrábajú elektrickú energiu v BPS TeHo, Topoľčany (8,2000 MW).

Cestné a dopravné siete

Cestnú sieť v území okresu sa tvoria cesty I. až III. triedy (tabuľka 25). Hustota cestnej siete je 0,412 km/km² a 3,467 km/tis. obyvateľov

Cesty I. triedy slúžia na tranzitné nadregionálne dopravné vzťahy a rýchle spojenie významných sídiel okresu s ostatnými časťami Slovenska. Cesty I. triedy I/64 a I/64B majú celkovú dĺžku 28,533 km.

Tabuľka 25 Základné údaje o sieti cestných komunikácií na území okresu Topoľčany (stav k 1.1.2020)

Okres Topoľčany	
Cesty I. triedy (km)	28,571
Cesty II. triedy (km)	58,575
Cesta III. Triedy (km)	159,190
Spolu (km)	246,336
Hustota cestnej siete (km/km ²)	0,412

Na cesty I. triedy nadväzuje sieť ciest II. triedy, ktoré zabezpečujú rozhodujúce regionálne dopravné vzťahy v rámci i mimo okresu Topoľčany. Cesty II. triedy II/499, II/514 a II/593 majú spolu 58,483 km.

Najviac je ciest III. triedy s celkovou dĺžkou 159,136 km. Vychádzajú z ciest II. triedy, slúžia pre miestne dopravné vzťahy a zabezpečujú dopravnú obsluhu a spojenie všetkých obcí v rámci okresu Topoľčany.

Cesty I. triedy spájajú mestá Nitra – Topoľčany – Partizánske – Prievidza, cesta II. triedy II/514 spája mesto Topoľčany s mestom Hlohovec, II/499 spája mesto Topoľčany s mestom Piešťany a cesta II/593 spája obce v juhovýchodnej časti okresu v smere Oponice – Práznovce.

Železničnú dopravu v okrese Topoľčany zabezpečujú nasledovné trate: Krušovce – Koniarovce (úsek trate číslo 144 Nitrianske Pravno – Nové Zámky) a Veľké Ripňany – Radošina (úsek trate číslo 142 Zbehy – Radošina), kde bola v roku 2003 osobná preprava zastavená. Železničná trať vedie údolím rieky Nitra, v blízkosti cesty I/64, je jednokoľajová a neelektrifikovaná.

V okrese sa nachádza 7 lokálnych letísk. Slúžia na letecké práce v poľnohospodárstve, lesnom a vodnom hospodárstve. Letiská v obci Nemčice a Ludanice sú nepoužiteľné, letiská v obci Veľké Ripňany a Šalgovce – Orešany sú použiteľné pre leteckú prevádzku po získaní povolenia na prevádzkovanie letiska (Dopravný úrad, SR). Ďalšie letiská sú v obciach Blesovce, Horné Obdokovce, Vozokany.

Vodné hospodárstvo a kanalizácie

V zmysle zákona SNR č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení je obec zodpovedná za zásobovanie obce pitnou vodou a zodpovedá za odvádzanie odpadových vôd, ktoré vzniknú na území obce.

Na území okresu Topoľčany zabezpečuje zásobovanie obyvateľov pitnou vodou z verejných vodovodov predovšetkým Západoslovenská vodárenská spoločnosť, a. s., so sídlom v Nitre. V niektorých obciach okresu s miestnym vodovodom je vodovod v správe obecného úradu.

V okrese Topoľčany je 97,1 % obyvateľov zásobovaných pitnou vodou z verejného vodovodu.

Zásobovanie pitnou vodou na území okresu Topoľčany sa realizuje prostredníctvom skupinových alebo samostatných vodovodov. Najvýznamnejším vodárenským systémom je **Ponitriansky skupinový vodovod**, ktorý zásobuje najmä SVK Topoľčany, SKV Nitra a menšie skupinové a samostatné vodovody v okresoch Nitra a Topoľčany.

V okrese Topoľčany sú časťou Ponitrianskeho skupinového vodovodu:

- Skupinový vodovod (SKV) Topoľčany, ktorý zásobuje pitnou vodou obyvateľov mesta Topoľčany a obcí Bojná, **Jacovce**, **Podhradie**, **Prašice**, **Práznovce**, **Solčany**, Solčianky, **Tesáre**, **Tovarníky**, **Tvrdomstice**, **Veľké Dvorany**, **Velušovce**, **Závada**, Bošany, Nadlice, **Horné Chlebany**, **Krušovce**, **Kuzmice** pri Topoľčanoch, Malé Bedzany, **Norovce**, **Rajčany**, Veľké Bedzany.

- SKV Chrabrany – Nemčice.
- SKV Kovarce zásobuje pitnou vodou obyvateľov obcí Kovarce, Čel'adince, Nitrianska Streda.

- SKV Ludanice – zásobuje obyvateľov obcí Ludanice a Dvorany nad Nitrou.
- SKV Preseľany: Preseľany, Hrušovany, Kamanová, Belince a Koniarovce.
- SKV Horné Obdokovce: Horné Obdokovce, Čermany, Horné Štitáre.

V okrese Topoľčany sú samostatné a skupinové vodovody zásobované z lokálnych zdrojov vody – SV Súlovce – Oponice, SV Nitrianska Blatnica – Vozokany – Krtovce Hajná Nová Ves, SV Radošina s obcami Radošina, Veľké Ripňany, Lužany, Malé Ripňany, Biskupová a obce Kapince, Malé Zálužie, Nové Sady (okr. Nitra), Urmince.

Bez verejného vodovodu sú obce: **Ardanovce**, **Blesovce**, **Lipovník**, Nemečky, Orešany, Svrbice, **Šalgovce**, **Urmince**.

Podiel obyvateľov bývajúcich v domoch napojených na verejnú kanalizačnú sieť s ČOV v okrese Topoľčany dosiahol 53,6 %.

Tento nepriaznivý stav je odrazom zaostávania budovania verejných kanalizácií za výstavbou verejných vodovodov, napriek dlhodobo proklamovanej zásade, že výstavba verejných vodovodov musí byť spojená s vytvorením podmienok na bezpečné odvádzanie a zneškodňovanie odpadových vôd.

ČOV využívaná mestom Topoľčany odkanalizuje okrem mesta aj 5 priľahlých obcí (Jacovce, Bošany, Solčany, Nitriansku Stredu, Čeladince). V obci Tovarníky je kanalizačný zberač napojený na Topoľčany. Samostatnú splaškovú kanalizáciu a ČOV má vybudovanú iba skupina troch bytových domov v centre obce Bojná. Ranč pod Babicou má vybudovanú biologickú ČOV. Rekreačná oblasť Duchonka má vlastnú ČOV. Ďalšie zariadenia sa nachádzajú v obciach **Hrušovany, Kovarce, Oponice, Prašice, Radošina, Šalgovce a Veľké Dvorany**.

V území 38 obcí okresu Topoľčany je bez vybudovanej kanalizačnej siete 22 obcí (Ardanovce, Blesovce, Horné Chlebany, Horné Obdokovce, Horné Štitáre, Chrabrany, Krnča, Krušovce, Kuzmice, Lipovník, Ludanice, Lužany, Malé Ripňany, Nemčice, Nitrianska Blatnica, Norovce, Práznovce, **Rajčany, Tesáre, Tvrdomestice, Urmince, Velušovce a Závada**) a len 7 obcí má vybudovanú ČOV (**Hrušovany, Kovarce, Oponice, Prašice, Radošina, Šalgovce a Veľké Dvorany**).

Odpadové hospodárstvo

Zdrojom komunálnych odpadov v okrese sú obyvatelia miest a obcí, ich návštevníci, fyzické osoby a právnické osoby, ktoré na území okresu sídlia alebo tu majú zriadené svoje prevádzky.

SYSTÉM ODPADOVÉHO HOSPODÁRSTVA

Nakladanie s komunálnym odpadom upravujú všeobecné záväzné nariadenia miest a obcí okresu Topoľčany. Účelom odpadového hospodárstva v zmysle zákona o odpadoch je predchádzať vzniku odpadov, obmedzovať ich tvorbu, znižovať nebezpečné vlastnosti odpadov a prednostne zabezpečiť zhodnocovanie odpadov pred ich zneškodňovaním.

Systém zberu zmesového komunálneho odpadu a systém triedeného zberu odpadu si organizujú mestá a obce okresu. Zbierajú a vyvážajú sa predovšetkým druhy odpadu – tuhý komunálny odpad, papier, plast, kovy, sklo, biologicky rozložiteľný odpad, elektroodpad z domácností, objemový odpad a drobný stavebný odpad.

ZARIADENIA NA ZHODNOCOVANIE ODPADOV

Podľa Registra zariadení na zhodnocovanie odpadu, ktorý vedie Slovenská agentúra životného prostredia - Centrum odpadového hospodárstva a environmentálneho manažérstva v Bratislave je v okrese Topoľčany evidovaných 5 zariadení na zhodnocovanie odpadu.

SKLÁDKY ODPADOV

Skládka odpadov je zákonom o odpadoch definovaná ako miesto so zariadením na zneškodňovanie odpadov, kde sa odpady trvalo ukladajú na povrchu zeme alebo do zeme. Za skládku odpadov sa považuje aj miesto, na ktorom pôvodca odpadu vykonáva zneškodňovanie svojich odpadov v mieste výroby (interná skládka), ako aj miesto, ktoré sa trvalo, teda dlhšie ako jeden rok, používa na dočasné uloženie odpadov.

V okrese Topoľčany je evidovaná 1 prevádzková skládka odpadov – Názov: Kamence – Lachcová Agačina, Prevádzkovateľ: Skládka komunálneho odpadu Bojná, s.r.o., Trieda: NNO – nie nebezpečný odpad, Obec: Bojná.

V okrese Topoľčany sa nenachádza spaľovňa komunálneho odpadu a zariadenia na spoluspaľovanie odpadov. Priemyselný odpad sa v okrese Topoľčany spaľuje v spaľovni prevádzkovej spoločnosťou DUSLO, a. s., Šaľa.

V obciach riešeného územia je zavedený jednotný systém nakladania s odpadmi, za ktorý občania platia ročný poplatok. Odpad je zneškodňovaný skládkovaním a separovaním. S vybratými spoločnosťami zber a zvoz odpadov obce riešia na základe zmluvného vzťahu. Podrobnosti o nakladaní s komunálnymi a drobnými stavebnými odpadmi sú upravené Všeobecne záväzným nariadením jednotlivých obcí.

Tabuľka 26 Množstvo odpadu vyprodukovaného v roku 2021 v riešenom území

Názov odpadu	Množstvo (t)
Tuhý komunálny odpad	6 188,22
Papier	535,73
Plast	781,91
Sklo	572,27
Biologicky rozložiteľný odpad	3 910,41
Objemový odpad	1 063,79
Drobný stavebný odpad	310,71

Zdroj: vlastné spracovanie, 2023

V okrese sa nachádzajú 4 kompostárne (v obci Bojná, Nemčice, Nitrianska Blatnica a Topoľčany). Najväčšia z nich je v meste Topoľčany s rozlohou 1,7 ha, ktorá ročne spracuje 5 000 ton bioodpadu a vyprodukuje 400 ton kompostu za rok. V meste Topoľčany sa nachádza aj spaľovňa komunálneho odpadu so spaľovacím výkonom 830 kg.hod-1 KO.

Sociálna infraštruktúra

Sociálna infraštruktúra vplýva na životnú úroveň obyvateľov a uspokojuje jeho potreby. Je podmienená štruktúrou osídlenia, ale taktiež veľkosťou sídiel. Sústreďenie sa verejných a súkromných zdrojov do priestoru a ich smerovanie do rozvoja sociálnej infraštruktúry podporuje dynamiku jej rozvoja, pričom sa uchováva rôznorodosť a identita vlastníckych foriem. Pri sociálnej infraštruktúre sa najčastejšie berie do úvahy: domový a bytový fond, školstvo, sociálne služby, zdravotníctvo a služby obyvateľstvu.

Domový a bytový fond

Obytná funkcia patrí k základným funkciám obce. Stav bytového a domového fondu ako aj príležitosti na bývanie sú dôležité faktory ovplyvňujúce ďalší rozvoj obce, či prilákanie nových obyvateľov.

Pri poslednom sčítaní obyvateľov domov a bytov v roku 2021 bolo v skupine 38 obcí 13342 domov, z toho 94,63% sú rodinné domy. Štruktúru domového a bytového fondu daného územia zobrazuje tabuľka 27.

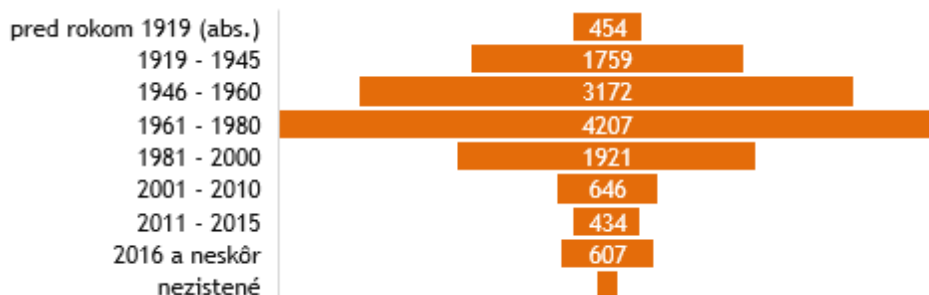
Tabuľka 27 Počet domov podľa typu domu v riešenom území r. 2021

Ukazovateľ	Domy		Byty	
	abs.	%	abs.	%
Rodinný dom	12626	94,63	12714	87,48
Bytový dom	212	1,59	1295	8,91
Polyfunkčná budova	39	0,29	48	0,33
Ostatné budovy na bývanie	142	1,06	143	0,98
Neskolaudovaný rodinný dom	57	0,43	57	0,39
Núdzový objekt, neurčený na bývanie	46	0,34	46	0,32
Inštitucionálne alebo kolektívne zariadenia	48	0,36	57	0,39
Ostatné	161	1,21	161	1,11
Nezistený	11	0,08	12	0,08
Spolu	13342	100,00	14533	100,00

Zdroj: SODB, 2021, vlastné spracovanie, 2023

Dominantná časť domov - 9300 domov (69,70%) bola postavená v rokoch 1946 až 1980. Po roku 1980 nastalo zníženie výstavby a bolo postavených 3608 domov. Vývoj od predposledného sčítania obyvateľstva, domov a bytov v roku 2011 poukazuje na opätovný nárast počtu domov. Výstavbu v jednotlivých obdobiach zobrazuje graf 5.

Graf 5 Štruktúra domového fondu podľa výstavby v riešenom území

Zdroj: SODB, 2021, vlastné spracovanie, 2023

Pre vidiecke prostredie je charakteristická nízkopodlažná výstavba domov, ktorá v štruktúre domového fondu dosahuje 67,06% (8947 domov). Viac ako jedna štvrtina (26,31% - 3510 domov) je dvojpodlažných a trojpodlažné dosahujú len 5,08% (678 domov). Ostatné domy sú 4 a 5 podlažné.

Vo vlastníctve domov dominujú fyzické osoby, ktoré vlastní 90,77% (12110) domov, k ďalším vlastníkom domového fondu patria kombinácia vlastníkov 653 (4,89%), štát (12 domov), obec (22 domov), cirkev (21 domov), zahraničný vlastník (66 domov) a obchodná spoločnosť (26 domov). Nezistené vlastníctvo bolo u 36 domov.

V domoch je 14 533 bytov, ktorých vlastnícka štruktúra je podobná ako domová. Najviac bytov je vo vlastnom rodinnom dome (86,58% - 12582 bytov). Obecných bytov je 334 (2,30%) a bytov obývaných vlastníkom je 925 (6,43%). Ďalej v obciach sú služobné byty (60 bytov), družstevné (15), byty v nájme (133). Iná forma využívania je u 345 bytov. U 129 bytov forma vlastníctva nebola zistená (tabuľka 28).

Tabuľka 28 Počet bytov podľa počtu obytných miestností v riešenom území r. 2021

Bytov spolu	obytná miestnosť									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	nezistené
14 533	419	1361	4647	4054	2377	944	364	126	91	150
100,00	2,88	9,36	31,98	27,90	16,36	6,50	2,50	0,87	0,63	1,03

Zdroj: SODB, 2021, vlastné spracovanie, 2023

Podľa počtu izieb je najpočetnejšou kategóriou 3 izbový byt. V území je ich 4 667 a tvoria takmer jednu tretinu (31,98 %) z bytového fondu. Za nim nasledujú 4 izbové byty s 27,90 % (tabuľka 28). Vysoký je podiel bytov aj s 5 obytnými miestnosťami, ktorý dosahuje 16,36%.

Školstvo

Výchovno-vzdelávacia činnosť detí v predškolského veku je realizovaná v **materských školách**. Materské školy poskytujú celodennú výchovu a vzdelávanie deťom od 2 - 6 rokov. V riešenom území sa v školskom roku 2021/2022 nachádzalo 28 materských škôl. Materské školy sa nachádzajú v obciach Čeladince, Horné Obdokovce, Horné Štitáre, Hrušovany, Chrabrany, Jacovce, Koniarovce, Kovarce, Krnča, Krušovce, Kuzmice, Ludanice, Malé Ripňany, Nemčice, Nitrianska Blatnica, Oponice, Prašice, Práznovce, Preseľany, Radošina, Rajčany, Solčany, Šalgovce, Tesáre,

Tovarníky, Urmince, Veľké Dvorany a Závada. V niektorých obciach sú spojené so základnou školou. Ako poukazuje tabuľka 29 počet detí v škôlkach rastie.

Tabuľka 29 Vývoj počtu žiakov v MŠ a ZŠ v riešenom území

školský rok	počet detí v MŠ	počet detí v ZŠ
2017/18	998	2 341
2018/19	1 009	2 337
2019/20	988	2 356
2020/21	972	2 391
2021/22	1 005	2 376

Zdroj: vlastné spracovanie, 2022

Základných škôl v území je 16. Nachádzajú sa v obciach Čeladince, Horné Obdokovce, Jacovce, Kovarce, Krná, Krušovce, Ludanice, Nitrianska Blatnica, Oponice, Prašice, Presel'any, Radošina, Solčany, Šalgovce, Tesáre a Urmince. Podobne ako rastie počet detí v predprimárnom vzdelávaní, rastie i počet žiakov v primárnom stupni vzdelávania (tabuľka 29). Pre ich vzdelávanie v niektorých obciach budovy základných škôl či materských, nespĺňajú súčasné technické podmienky, vyžadujú značnú rekonštrukciu, modernizáciu, ich vybavenosti a obce im musia venovať zvýšenú pozornosť. Vzdelávanie detí zabezpečujú fundovaní pedagogickí pracovníci. Chod zariadení zabezpečuje spolu s nimi tiež nepedagogický personál (tabuľka 30).

Tabuľka 30 Počet pracovníkov v školstve v riešenom území v školskom roku 2021/2022

pedagogickí pracovníci		nepedagogickí pracovníci	
v MŠ	v ZŠ	v MŠ	v ZŠ
108	246	67	87

Zdroj: vlastné spracovanie, 2022

Zdravotníctvo a sociálna starostlivosť

V okrese sa Topoľčany sa nachádza 230 ambulantných zariadení, z ktorých dominantná časť je koncentrovaná v meste Topoľčany. Tu je lokalizovaná i všeobecná nemocnica a služby ADOS.

V 11 obciach riešeného územia z 38 obcí okresu Topoľčany sú vybudované zdravotné strediská. Ordinácie praktického lekára pre dospelých sú v obciach Horné Obdokovce, Jacovce, Kovarce, Krušovce, Ludanice, Nitrianska Streda, Prašice, Presel'any a Radošina, stomatologická ambulancia je v obciach Jacovce, Kovarce, Krušovce, Ludanice, Prašice, Radošina a Urmince. Gynekologická ambulancia je v Radošine a ambulancie detského lekára sa nachádzajú v obciach Ludanice, Prašice, Presel'any, Radošina a Urmince. Niektoré ambulancie poskytujú zdravotné služby aj pre susedné obce. V prípade potreby špecializovaného vyšetrenia obyvateľia obcí dochádzajú za zdravotníckymi službami hlavne do okresného mesta Topoľčian alebo do krajského mesta Nitry. Aby obyvatelia nemuseli odchádzať za liekmi do mesta, v blízkosti zdravotných stredísk boli zriadené lekárne. Z 33 lekární v okrese Topoľčany, v riešenom území sa nachádza 9 lekární (obce Horné Obdokovce, Jacovce, Kovarce, Krušovce, Ludanice, Prašice, Presel'any, Radošina a Solčany).

Vo sfére základnej zdravotníckej starostlivosti sa hľadajú nové prístupy optimálnejšieho zabezpečenia služieb ošetrojúceho lekára a zdravotníckych zariadení, uvažuje sa i o možnosti zriadenia súkromných ordinácií, resp. rodinných lekárov.

Sociálna starostlivosť je realizovaná v zariadeniach sociálnych služieb. Zariadenia sociálnych služieb v zriaďovateľskej pôsobnosti NSK (tabuľka 31) sa nachádzajú okrem mesta Topoľčany aj v obciach riešeného územia - v Kovarciach a Horných Štitároch. Súčasťou sociálneho zariadenia Môj Domov Topoľčanoch je i zariadenie v Prašiciach. Zariadenia ponúkajú sociálne a zdravotné služby

s celodennou starostlivosťou, prihládajúc na sociálny a zdravotný stav klienta v domove sociálnych služieb a špecializovaných zariadeniach.

Tabuľka 31 Zariadenia sociálnych služieb v zriaďovateľskej pôsobnosti NSK

Názov zariadenia	Druh poskytovanej služby	Adresa
„MÔJ DOMOV“, Zariadenie sociálnych služieb Topoľčany	ZPS, DSS, ŠZ, Útulok, Domov na pol ceste, ZPB	P. O. Hviezdoslava 66, 95501 Topoľčany
„PENZIÓN“, Zariadenie sociálnych služieb Topoľčany	ZPS, DSS, ŠZ	Čsl. Armády 1870, 95501 Topoľčany
„V KAŠTIELI“, Zariadenie sociálnych služieb Horné Obdokovce	DSS, ŠZ	Horné Obdokovce č. 1, 95608
„HARMÓNIA“, Zariadenie sociálnych služieb Horné Štitáre	DSS, ŠZ	Horné Štitáre, 95603
„CLEMENTIA“, Zariadenie sociálnych služieb Kovarce	DSS, ŠZ	SNP. č.11, 95615 Kovarce
„HARLEKÝN“, Zariadenie sociálnych služieb Topoľčany	DSS, ŠZ, Zariad. dočasnej starost. o deti	Závodného 2678/1, 95501 Topoľčany

Zdroj: Úrad NSK, aktuálnosť údajov k 14.5.2020

Kultúra

Strediskami kultúry sú múzeá, galérie, divadlá, knižnice, kultúrne domy, osvetové strediská atď. Poskytujú služby širokej verejnosti a vyvíjajú kultúrne aktivity lokálneho, regionálneho, nadregionálneho niekedy až medzinárodného charakteru. Kultúra pôsobí na vzdelanostnú úroveň obyvateľov, sprostredkúva informácie a poznatky z nielen z kultúry, histórie, vedy a techniky, prehľbuje vzťah k vlastnému regiónu a jeho identite, k starostlivosti o životné prostredie. Rozvíja záujmovo umeleckú činnosť, vyhľadáva, uchováva a rozvíja ľudové tradície. Zároveň, umožňuje obyvateľom naplňovať voľný čas rôznymi kultúrnymi aktivitami záujmovej činnosti detí, mládeže a dospelých. Na vidieku sa koncentruje kultúrny život hlavne v kultúrnych domoch a v letnom období v niektorých obciach i na amfiteátroch. K pravidelným kultúrnym podujatiam obcí patria Fašiangy, Stavanie mája, MDD, Deň obce, Hodové slávnosti, Stretnutie s dôchodcami – Deň úcty k starším, Mikuláš, Vianočné trhy, atď. Z toho dôvodu vidiecke obce venujú veľkú pozornosť stavu svojich kultúrnych stánkov.

V niektorých obciach sú zriadené expozície zo života obyvateľov, resp. sa nachádzajú rôzne zbierky exponátov z minulosti. Napr. múzejná expozícia „Ľud pod Marhátom v dávnej minulosti“ je lokalizovaná v Nitrianskej Blatnici, v Apponyiho poľovníckom múzeu v Oponiciach sú zbierky poľovníckych trofejí, obrazové zbierky, dobový mobiliár viažuce sa na rod Apponiocov, Apponyiovská knižnica v kaštieli v Oponiciach. Ďalšia expozícia bola sprístupnená v obci Kovarce, v krypte Kostola sv. Mikuláša zameraná na Antona Welsa, pradedu herečky Audrey Hepburnovej.

Takmer v každej obci (okrem Ardanoviec a Veľkých Dvoran) sa nachádza knižnica. Knižnice okrem práce s knihami poskytujú rôzne literárne akcie pre deti a dospelých. Tým, že zabezpečujú informačné, vzdelávacie, kultúrne a sociálne akcie pre miestne komunity, stali sa prirodzenými centrami týchto komunit.

Šport

Šport zohráva v živote človeka dôležitú úlohu. Telesná kultúra je organizovaná alebo neorganizovaná, individuálna alebo skupinová činnosť, súvisiaca s telovýchovnou, turistickou,

športovou a pohybovo – rekreačnou aktivitou. Šport, ako jedna zo zložiek telesnej kultúry, je špecifická, organizovaná pohybová, súťažná činnosť, zameraná na dosahovanie maximálnych výkonov. V území sa každoročne organizujú rôzne podujatia ako napr. futbal, rôzne behy a pochody, turnaje a iné.

Pre rozvoj športových aktivít slúžia detské ihriská, futbalové ihriská, viacúčelové ihriská, telocvične, ktoré sú v jednotlivých obciach rôzne zastúpené a vybudované. Športové zariadenia sú miestom stretávania sa rôznych komunít a preto im obec venuje zvláštnu pozornosť. Do popretia sa dostávajú zámery vybudovania multifunkčných a detských ihrísk, ktoré slúžia zväčša na športové, relaxačné a kultúrne využitie všetkých komunít v obci.

Ostatná občianska vybavenosť

predstavuje široký komplex zariadení a účelovo upravených plôch, ktorých cieľom je uspokojovanie najrozmanitejších potrieb obyvateľov všetkých vekových kategórií. Okrem vyššie spomínanej občianskej vybavenosti patria k nej i **obecné úrady (OcÚ)** - sídla samospráv, ktorých základnou úlohou je starostlivosť o všestranný rozvoj územia obce a o potreby jej obyvateľov.

Niektoré OcÚ sa nachádzajú nevhodných budovách, potrebujú rekonštrukciu, alebo zateplenie budovy, úpravu okolia atď. Ako vlastníci obecných budov, cintorínov, domov smútkov, verejné osvetlenie kamerový systém atď. hasičských zbrojníc atď. musia dbať o ich technický stav, vybavenosť a efektívnosť ako i bezpečnosť obyvateľov a zvyšovať kvalitu života svojich obyvateľov.

Komerčná infraštruktúra je tvorená prevažne predajňami potravín a predajňami zmiešaného tovaru vo väčšine vidieckych obcí. Takmer každá obec má pohostinstvo a vo väčších obciach sa vyskytujú **stravovacie zariadenia vo forme reštaurácií**.

Nie v každej obci sa nachádza **pošta**. Len v 37 % obcí okresu Topolčany je lokalizovaná pošta. Obec, ktorá má poštový úrad poskytuje služby aj susedným obciam, v ktorých sa pošta nenachádza.

Ekonomická základňa obce

Zaujímavé územie 38 obcí okresu Topolčany je chudobné na nerastné bohatstvo. V území sa nachádzajú keramické íly, stavebný kameň a tehliarske hliny, niektoré z nich sa i ťažia. Stavebný kameň sa ťaží v Závade (Roľnícke podielnícke družstvo Závada) a v Krnči (SLOVSKAL, s. r. o., a PORFIX Sand s. r. o.). V Závade sa tiež ťažia štrky a piesky spoločnosťou sa PREFA - STAV, spol. s r. o. Ložisko tehliarskych surovín s pozastavenou ťažbou sa nachádza v Preseľanoch a ložisko s predpokladanou ťažbou keramických ílov je v Solčanoch. V lokalite Tvrdomestice je realizovaný hydrogeologický prieskum termálnych vôd. Väčšina spomínaných ložísk má kategóriu „Chránené ložiskové územie“ (tabuľka 32).

Tabuľka 32 Lokality ťažby s kategóriou „Chránené ložiskové územie“ v riešenom území

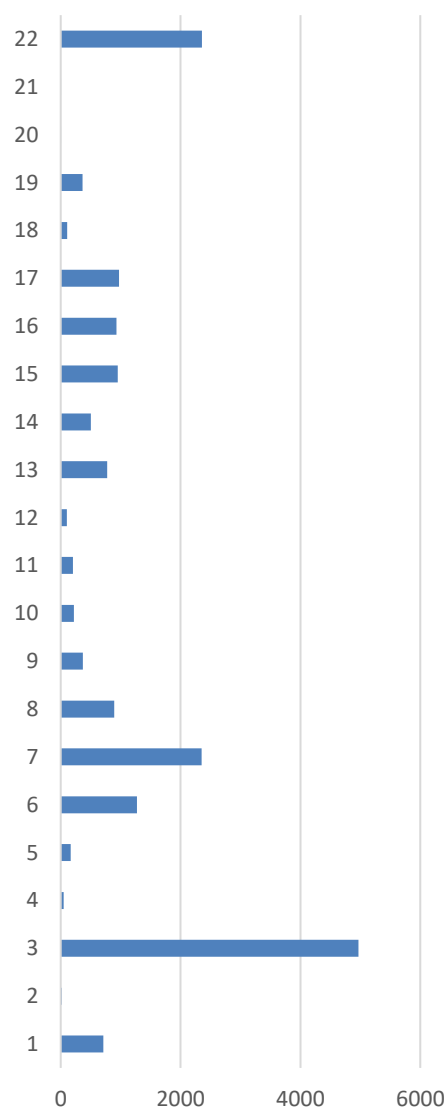
Ložisko	Organizácia	Surovina	Nerast	Využitie
Solčany	ŠGÚDŠ Bratislava	nerudy	keramické íly	Ložisko s predpokladom využívania zásob
Závada	Roľnícke podielnícke družstvo Závada	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Krnča	PORFIX Sand s. r. o.	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko
Preseľany	Organizácia neurčená	stavebné	tehliarske suroviny	Ložisko so zastavenou ťažbou
Krnča	SLOVSKAL, s.r.o.	stavebné	stavebný kameň	Ťažené ložisko

Zdroj: Štátny geologický ústav Dionýza Štúra, 2022

Ekonomickú základňu obcí riešeného územia tvoria hlavne malé a stredné subjekty, podniky, živnostníci, podnikatelia, slobodné povolania. Prevažná časť obyvateľov odchádza za pracovnou príležitosťou do okolitých miest Nitra, Trnava, Hlohovec, Partizánske, Bánovce nad Bebravou, Piešťany a najmä do Topolčian. Dominantná časť ekonomicky aktívnych obyvateľov pracuje v priemysle, stavebníctve a v obchode. Zamestnanosť obyvateľov - vyjadrená ekonomickou aktivitou v jednotlivých odvetviach hospodárstva dokumentuje tabuľka 33 a graf 6.

Tabuľka 33 a graf 6 Počet obyvateľov podľa odvetví ekonomickej činnosti v riešenom území (r. 2021)

P.č.	Ekonomická činnosť	Obyv.
	Spolu	18290
1.	Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	709
2.	Ťažba a dobývanie	17
3.	Priemyselná výroba	4969
4.	Dodávka elektriny, plynu, pary a studeného vzduchu	50
5.	Dodávka vody; čistenie a odvod odpadových vôd, odpady a služby odstraňovania odpadov	164
6.	Stavebníctvo	1273
7.	Veľkoobchod a maloobchod; oprava motorových vozidiel a motocyklov	2351
8.	Doprava a skladovanie	894
9.	Ubytovacie a stravovacie služby	370
10.	Informácie a komunikácia	220
11.	Finančné a poisťovacie činnosti	206
12.	Činnosti v oblasti nehnuteľností	100
13.	Odborné, vedecké a technické činnosti	777
14.	Administratívne a podporné služby	502
15.	Verejná správa a obrana; povinné sociálne zabezpečenie	951
16.	Vzdelávanie	932
17.	Zdravotníctvo a sociálna pomoc	973
18.	Umenie, zábava a rekreácia	110
19.	Ostatné činnosti	363
20.	Činnosti domácností ako zamestnávateľov; nediferencované činnosti v domácnostiach produkujúce tovary a služby na vlastné použitie	1
21.	Činnosti extrateritoriálnych organizácií a združení	4
22.	Nezistené	2354

Zdroj: SODB, 2021, vlastné spracovanie, 2023

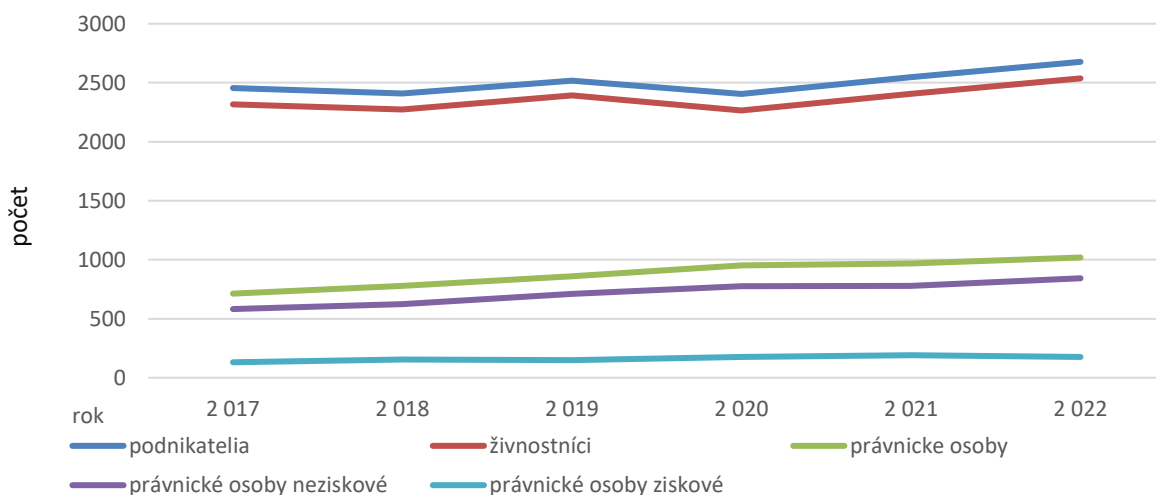
V území 38 obcí okresu sa rozvíjajú viaceré formy podnikania. V roku 2022 bolo tu 2022 podnikateľov - fyzické osoby. Najpočetnejšou formou podnikania prostredníctvom fyzickej osoby sú živnostníci. Živnostníkov je 2537 (r. 2022). Právnických osôb je 1019, z ktorých je 843 (82,72% r. 2022) ziskových a neziskových je 176 osôb (17,27 %).

Tabuľka 34 Vývoj štruktúry podnikateľských osôb v riešenom území (r. 2022)

rok	2017	2018	2019	2020	2021	2022
podnikatelia	2 454	2408	2517	2405	2546	2677
živnostníci	2 316	2 272	2 393	2 265	2 406	2 537
právnické osoby	713	778	860	951	969	1 019
právnické osoby neziskové	582	623	710	776	778	843
právnické osoby ziskové	131	155	150	175	191	176

Zdroj: ŠÚ SR, 2023 vlastné spracovanie, 2023

Graf 7 Vývoj štruktúry podnikateľských osôb v riešenom území v roku 2022

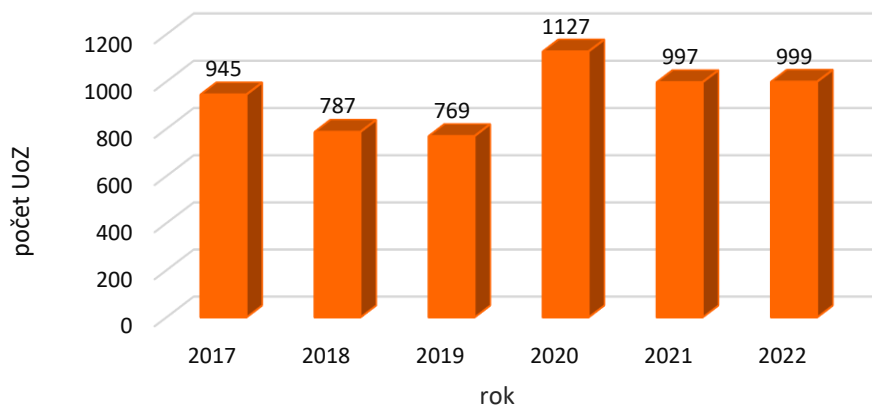

Zdroj: ŠÚ SR, 2023, vlastné spracovanie, 2023

Tabuľka 34 a graf 7 poukazujú na mierny kolísavý ale pozitívny vývoj jednotlivých foriem podnikania v záujmovom území.

Nezamestnanosť je jedným z ukazovateľov trhu práce. V roku 2022 v území 38 obcí okresu Topoľčany bolo 999 nezamestnaných. Pozitívny vývoj (graf 8) bol narušený pandemiou Covidu-19 v roku 2020, kedy mnohé podniky pristúpili k znižovaniu počtu zamestnancov. V súčasnosti i keď dochádza k znižovaniu počtu nezamestnaných, tempo je ovplyvňované energetickou krízou.

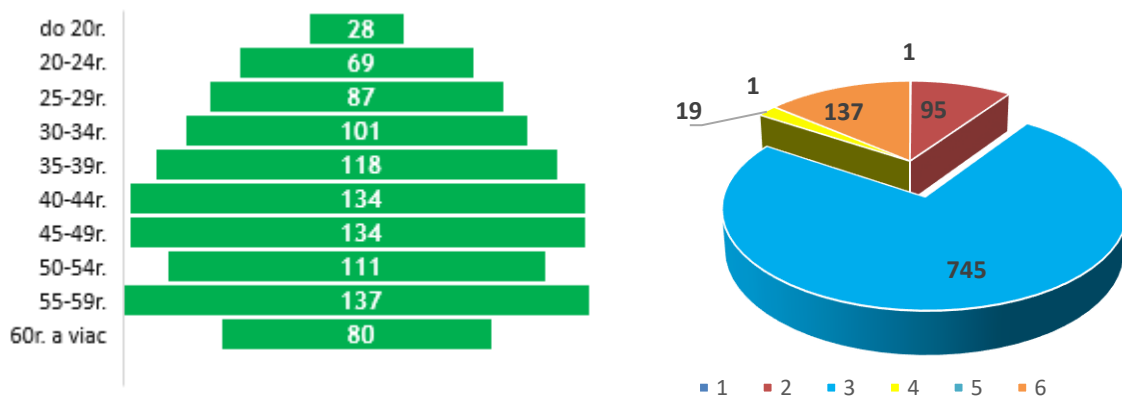
Graf 8 Vývoj nezamestnanosti v riešenom území v rokoch 2017-2022

Zdroj: ÚPSVAR, 2023, vlastné spracovanie, 2023

V štruktúre nezamestnaných podľa veku dominuje kategória 50 a 54 ročných (graf 9). Pre nezamestnanosť daného územia je charakteristické, že vekom stúpa a staršie vekové skupiny po strate zamestnania sa ťažšie uplatňujú na trhu práce. Vo vzdelanostnej štruktúre majú výrazne postavenie nezamestnaní s ukončeným vyšším sekundárnym vzdelaním, ktorí dosahujú podiel až 75% na nezamestnanosti územia (graf 9).

Graf 9 Štruktúra nezamestnaných v osobách podľa veku a podľa vzdelania v riešenom území k 31.12.2022

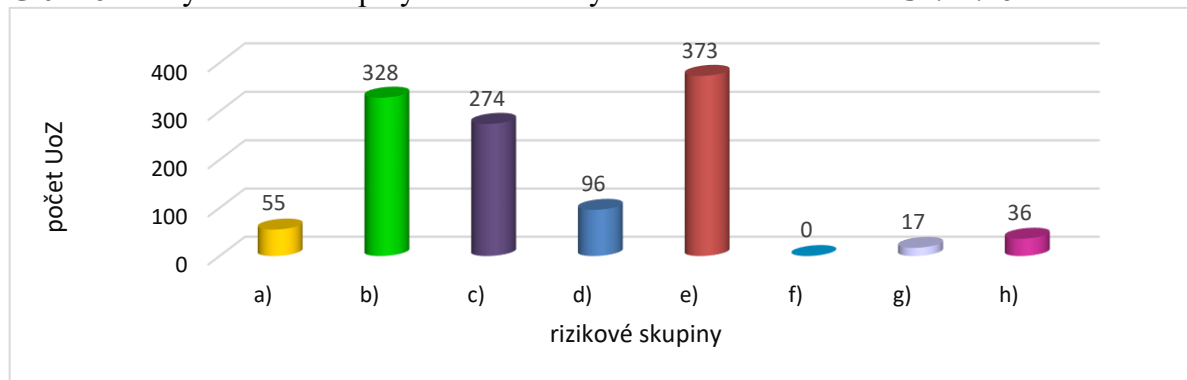

Poznámka: 1 - primárne vzdelanie, 2 - nižšie sekundárne vzdelanie, 3 - vyššie sekundárne vzdelanie, 4 - post sekundárne neterciárne vzdelanie, 5 - terciárne vzdelanie (nie VŠ), 6 - terciárne vzdelanie (VŠ)

Zdroj: ÚPSVAR, 2023, vlastné spracovanie, 2023

K znevýhodneným skupinám nezamestnaných patria absolventi škôl, ktorí nemajú ešte prax a preto, sa ťažšie uplatňujú na trhu práce. Na trhu práce sa ťažšie uplatňujú aj nezamestnaní starší ako 50 rokov. V krízovom období zamestnávateľia často ako prvých prepúšťajú najmä starších zamestnancov v dôchodkovom a preddôchodkovom veku. V danom území tvoria viac ako jednu štvrtinu nezamestnaných (27,43%). Veľmi problematická je dlhodobá nezamestnanosť. Dlhodobo nezamestnaní sú zamestnávateľmi ťažko prijímaní do pracovného procesu z viacerých dôvodov. Častokrát strácajú nielen záujem o prácu ale aj návyky pracovať, nevedia sa začleniť do spoločnosti, dostávajú sa do rizikových skupín a mnohí z nich sa stávajú neuplatniteľnými na trhu práce. Z celkového počtu je dlhodobo nezamestnaných je 274 osôb (graf x). Najpočetnejšou znevýhodnenou kategóriou sú obyvatelia, ktorí nemajú 12 kalendárnych mesiacov pravidelne platené zamestnanie, týchto v území je 373 viac ako jedna tretina z nezamestnaných (37,34%).

Graf 10 Znevýhodnené skupiny nezamestnaných v riešenom území k 31.12.2022

Poznámka: a) absolvent školy, b) občan starší ako 50 rokov veku, c) dlhodobo nezamestnaný občan, d) občan - vzdelanie nižšie ako stredné odborné, e) občan - 12 kal. mes. nemal pravidelne platené zamestnanie, f) štátny príslušník tretej krajiny – azyl/doplňková ochrana, g) osamelý občan – starostlivosť o odkázanú osobu/starajúci sa o dieťa, h) občan so zdravotným postihnutím

Zdroj: ÚPSVAR, 2023, vlastné spracovanie, 2023

Majetok obce

Majetok obcí riešeného územia poukazuje na zložky, ktorými obce disponujú. Jeho základné zložky tvoria - dlhodobý majetok obcí hmotný a nehmotný, finančný majetok a taktiež obežný majetok. Štruktúru majetku skupiny 38 obcí okresu Topoľčany a jej vývoj dokumentuje tabuľka 35.

Tabuľka 35 Majetok obcí riešeného územia a ich vývoj

majetok (€)					
	2017	2018	2019	2020	2021
dlhodobý hmotný	78 220 664,32	88 322 700,56	83 673 558,09	196 430 874,41	89 027 684,49
- pozemky	14 114 848,10	14 888 060,52	14 864 563,02	15 698 146,83	15 716 707,99
- budovy, stavby	56 068 010,65	54 917 082,28	61 198 982,71	62 974 139,13	64 941 485,05
- inventár	1 514 694,43	1 540 730,16	1 725 838,99	1 876 050,88	1 855 729,79
- dopravné prostriedky	1 128 121,76	1 119 004,46	1 164 682,13	1 325 977,86	1 492 544,55
- drobný DHM	501 847,08	538 476,95	551 563,30	565 501,54	1 568 614,23
- ostatný HM	629 030,25	654 862,51	1 719 360,51	1 058 510,88	4 800 214,42
dlhodobý nehmotný	144 238,59	220 147,82	230 612,47	177 330,15	218 194,51
dlhodobý finančný	6 387 124,65	37 113 818,15	6 437 989,52	6 388 894,10	6 393 894,10
obežný majetok	7 754 776,94	8 370 449,18	10 517 697,68	10 182 240,50	11 160 922,53

Zdroj: vlastné spracovanie, 2023

Komplexný pohľad na hospodárenie samospráv podáva tzv. finančné zdravie. Finančné zdravie obce poukazuje do akej miery hospodárenie je udržateľné, či spôsobuje alebo nespôsobuje problémy obce. Zahŕňa viaceré kľúčové parametre finančnej stability

(celkový dlh, dlhová služba, bilancia bežného účtu, záväzky po lehote splatnosti a záväzky aspoň 60 dní po splatnosti) s rôznou váhou za ostatné štyri roky. Samosprávy môžu dosahovať pri ukazovateli finančného zdravia hodnoty v intervale 0 až 6 (tabuľka 36).

Tabuľka 36 Hodnotenie finančného zdravia 38 obcí okresu Topoľčany

Stupnica hodnotenia				
0 - najhoršie najlepšie - 6				
Ardanovce	Blesovce	Čeladince	Čermany	Horné Chlebany
5,5 z max. 6 Výborné	5,6 z max. 6 Výborné	4,9 z max. 6 Dobré	4,1 z max. 6 Dobré	5,9 z max. 6 Výborné
Horné Obdokovce	Horné Štitáre	Hrušovany	Chrabrany	Jacovce

5,4 z max. 6 Výborné	3,9 z max. 6 Dostatočné	5,2 z max. 6 Výborné	5,2 z max. 6 Výborné	5,3 z max. 6 Výborné
Koniarovce	Kovarce	Krnča	Krušovce	Kuzmice
5,5 z max. 6 Výborné	5,4 z max. 6 Výborné	5,4 z max. 6 Výborné	5,7 z max. 6 Výborné	5,8 z max. 6 Výborné
Lipovník	Ludanice	Lužany	Malé Ripňany	Nemčice
4,3 z max. 6 Dobré	5,2 z max. 6 Výborné	5,5 z max. 6 Výborné	5,6 z max. 6 Výborné	5,8 z max. 6 Výborné
Nitrianska Blatnica	Nitrianska Streda	Norovce	Oponice	Prašice
5,1 z max. 6 Výborné	4,8 z max. 6 Dobré	5,1 z max. 6 Výborné	5,1 z max. 6 Výborné	4,9 z max. 6 Dobré
Práznovce	Preseľany	Radošina	Rajčany	Solčany
5,0 z max. 6 Výborné	5,2 z max. 6 Výborné	5,2 z max. 6 Výborné	5,9 z max. 6 Výborné	5,7 z max. 6 Výborné
Šalgovce	Tesáre	Tovarníky	Tvrdomestice	Urmince
5,3 z max. 6 Výborné	5,4 z max. 6 Výborné	5,9 z max. 6 Výborné	5,6 z max. 6 Výborné	5,2 z max. 6 Výborné
Veľké Dvory	Velušovce	Závada		
5,4 z max. 6 Výborné	6,0 z max. 6 Výborné	5,6 z max. 6 Výborné		

Zdroj: <http://www.hospodarenieobci.sk/profil/samosprava/505242>

3. ROZVOJOVÁ STRATÉGIA

Strategická časť Spoločného PHRSR 38 obcí okresu Topoľčany vychádza úzko nadväzuje na analytickú časť. Strategická časť obsahuje stratégiu rozvoja pri zohľadnení vnútorných originalít a určuje hlavné ciele a priority rozvoja pri rešpektovaní princípov regionálnej politiky v záujme dosiahnutia vyváženého udržateľného rozvoja územia a zvýšenia kvality života obyvateľov, s využitím vnútorného potenciálu obcí ako aj z exogénnych vplyvov, ktoré tu pôsobia.

Stratégia rozvoja obsahuje víziu územia, formuláciu a návrh stratégie, výber a popis strategických cieľov a zámerov v jednotlivých oblastiach rozvoja. Pre každú oblasť identifikuje parciálne oblasti a v rámci nich, na základe strategickej vízie formuluje ciele, zábery a následné konkrétne opatrenia (aktivity), ktorých realizácia zabezpečí dosiahnutie vytýčených cieľov. Ich cieľom je v čo najväčšej miere uspokojovať potreby občanov, umožňovať SMART (inteligentný, rozumný) rozvoj podnikateľských aktivít a cestovného ruchu v územiach obcí a ostatných oblastí, v čo najväčšej miere využívať prírodný, kultúrny a historický potenciál obcí pre ich vyvážený, trvalo udržateľný rozvoj a poskytovať bývanie v čistom, zdravom a zelenom prostredí.

Strategická časť obsahuje:

- víziu rozvoja obce,
- strategický cieľ,
- prioritné oblasti v jednotlivých politikách.

Ťažisko dokumentu vychádza z rozvojových priorít štátu a Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja NSK do roku 2030 vypracovaného ako IÚS NSK na programovacie obdobie 2021-2030. Zároveň berie do úvahy aj celoštátne programové dokumenty ako Program Slovensko, Plán obnovy a odolnosti a ďalšie. Zohľadňuje jeho vnútorné špecifiká ako aj predpokladaný vplyv vonkajšieho prostredia

Vízia a ciele zachytávajú obdobie do roku 2030. Globálny cieľ definuje strednodobé strategické ciele územia, ktoré vyplývajú z jeho potenciálu a rozvojových potrieb. Vychádza zo súčasných aj budúcich rozvojových potrieb územia, ktoré budú saturované prostredníctvom vnútorných aj vonkajších impulzov.

3.1 Vízia rozvoja a hlavný cieľ

Vízia rozvoja 38 obcí okresu Topoľčany do roku 2030:

„Atraktívne, zdravé a zelené miesta pre život obyvateľov a návštevníkov s dobre rozvinutou infraštruktúrou, rozvíjajúcou sa ekonomikou, rozmanitou občianskou vybavenosťou, s rôznorodou ponukou služieb a s pestrým kultúrnym a športovým životom s využívaním moderných SMART systémov.“

Hlavný cieľ do roku 2030:

V čo najväčšej miere zvyšovať kvalitu života obyvateľov a návštevníkov obcí, umožňovať SMART (inteligentný, rozumný) rozvoj podnikateľských aktivít a cestovného ruchu v jednotlivých územiach a v čo najväčšej miere využívať prírodný, kultúrny a historický potenciál obcí pre ich vyvážený, trvalo udržateľný rozvoj a poskytovať bývanie v čistom a zelenom prostredí.

3.2 Štruktúra priorít

Strategický cieľ sa bude dosahovať prostredníctvom špecifických cieľov, ktoré sa budú naplňovať na základe stanovených opatrení a aktivít zaradených do prioritných oblastí:

1. **Hospodárska oblasť**
2. **Sociálna oblasť**
3. **Environmentálna oblasť**
4. **Rozvoj vidieka s dôrazom na participáciu a spoluprácu**

Strategický cieľ je definovaný podľa vízie nasledovne:

Nadalej zvyšovať a rozvíjať ponuku služieb, občianskej a technickej vybavenosti, na požadovanej úrovni využívaním SMART technológií pri zabezpečení spokojnosti obyvateľstva a návštevníkov obcí, rozvíjať malé a stredné podnikanie, rozvíjať komunitný spoločenský, kultúrny a športový život, dávať dôraz na ochranu životného prostredia a tým zvyšovať kvalitu života obyvateľov a environmentálnu stabilitu krajiny obcí.

Tabuľka 37 Prioritné oblasti, špecifické ciele, opatrenia Spoločného PHRSR 38 obcí okresu Topoľčany na roky 2022-2030

PRIORITNÉ OBLASTI	ŠPECIFICKÉ CIELE	OPATRENIA
1 Hospodárska oblasť	1.1 Dobudovanie dopravnej infraštruktúry a jej skvalitnenie v SMART oblasti	1.1.1 Technická a dopravná infraštruktúra
	1.2 Rozvoj, rekonštrukcia, skvalitnenie technickej infraštruktúry a služieb verejnej správy s využitím SMART oblasti	1.2.1 Výstavba a modernizácia infraštruktúry pre domovú a bytovú výstavbu
	1.3 Zvyšovanie informovanosti obyvateľov a návštevníkov obce a podpora nových aktivít v cestovnom ruchu	1.3.1 Rozvoj cestovného ruchu a tradícií
	1.4 Rozvoj udržateľnej ekonomiky	1.4.1 Podpora rozvoja MSP
2 Sociálna oblasť	2.1 Dobudovanie a zvýšenie kvality poskytovaných služieb a občianskej vybavenosti využitím aplikácií SMART oblasti	2.1.1 Zvýšenie kvality občianskej vybavenosti a bezpečnosti v obci
	2.2 Dobudovanie, modernizácia a zvýšenie kvality a dostupnosti sociálnych, zdravotníckych služieb a infraštruktúry	2.2.1 Zvýšenie kvality zdravotníckej infraštruktúry a služieb
		2.2.2 Zvýšenie kvality sociálnej vybavenosti a služieb verejnosti
	2.3 Dobudovanie, rekonštrukcia, modernizácia a zvýšenie kvality kultúrnej a voľnočasovej infraštruktúry a podpora ich aktivít	2.3.1 Rekonštrukcia kultúrnych a historických pamiatok
		2.3.2 Rozvoj a zvýšenie kvality kultúrnej a voľnočasovej infraštruktúry
		2.3.3 Rozvoj a zvýšenie kvality kultúrnych a voľnočasových aktivít
	2.4 Podpora vzdelávania, dobudovanie, rekonštrukcia,	2.4.1 Podpora náučného a inovatívneho vzdelávania

	<i>modernizácia a zvyšovanie kvality školskej infraštruktúry a vzdelávania</i>	2.4.2 Zvýšenie kvality školskej infraštruktúry
		2.4.3 Rekonštrukcia a modernizácia školských budov a infraštruktúry
	<i>2.5 Dobudovanie, rekonštrukcia, modernizácia a rozširovanie možností športových a voľnočasových aktivít a zvyšovanie kvality športovej infraštruktúry</i>	2.5.1 Zvyšovanie kvality športu, športovej infraštruktúry a trávenia voľného času
	<i>2.6 Zatraktívnenie a skrášlenie obce a jej verejných priestranstiev pre obyvateľov a návštevníkov</i>	2.6.1 Modernizácia verejných priestranstiev a zatraktívnenie vzhľadu obce
3 Environmentálna oblasť	<i>3.1 Zvýšenie energetickej náročnosti verejných a školských budov</i>	3.1.1 Modernizácia a energetická efektívnosť verejných budov a školskej infraštruktúry
	<i>3.2 Ochrana životného prostredia a zvýšenie stability krajiny</i>	3.2.1 Podpora protipovodňových opatrení a ich dobudovanie
		3.2.2 Zmierňovanie dopadov klimatických zmien
		3.2.3 Environmentálna infraštruktúra
	<i>3.3 Podpora environmentálnej výchovy a ochrany životného prostredia</i>	3.3.1 Ochrana prírody, starostlivosť o životné prostredie a osвета
4 Rozvoj vidieka s dôrazom na participáciu a spoluprácu	<i>3.4 Dobudovanie a zvýšenie kvality infraštruktúry odpadového hospodárstva</i>	3.4.1 Systém nakladania s odpadmi
	<i>4.1 Podpora rozvoja spolupráce na lokálnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni</i>	4.1.1 Budovanie partnerstiev, rozvoj sieťovania a spolupráce
	<i>4.2 Vytváranie podmienok pre rozvoj a tvorbu stratégií územného rozvoja</i>	4.2.1 Rozvoj a spracovanie dokumentov

Zdroj: vlastné spracovanie, 2023

Z ekonomického hľadiska je efektívnejšie určité typy služieb zabezpečovať v rámci širšieho územia, čo umožní dosahovať úspory z rozsahu. Výsledkom bude postupné znižovanie nákladov na jednotku poskytovaných služieb.

Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja 38 obcí okresu Topolčany na roky 2022-2030 zahŕňa špecifické ciele, ktoré je efektívnejšie riešiť integrovaným spôsobom v rámci širšieho územia a v spolupráci viacerých rozvojových partnerov - sú to aj integrované územné investície (IUI), ktoré sú zakomponované do Programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja do roku 2030.

3.2 Popis intervenčnej logiky

Prioritná oblasť: 1 Hospodárska oblasť

Územie 38 obcí okresu Topolčany možno charakterizovať ako vidiecke poľnohospodárske územie s rozvinutou poľnohospodárskou základňou, bohatým prírodným a kultúrohistorickým potenciálom pre rozvoj cestovného ruchu, rozvíjajúcimi sa podnikateľskými aktivitami, ktorých konkurencieschopnosť znižuje nekomplexne a nedostatočne rozvinutá dopravná a technická infraštruktúrou a nedostatočne využitý vnútorný potenciál

Špecifický cieľ: 1.1. Dobudovanie dopravnej infraštruktúry a jej skvalitnenie

Špecifický cieľ 1.1 prispeje k dobudovaniu a modernizácii dopravnej infraštruktúry a tým, zároveň i k zvýšeniu jej kvality, zefektívneniu dopravnej obsluhy, zlepšeniu bezpečnosti, plynulosti dopravy a k dostupnosti služieb ako i k zlepšeniu podmienok pre podnikateľské prostredie. Podporuje také formy dopravy, ktoré znížia zaťaženie životného prostredia, prispejú k dekarbonizácii a prechodu na ekologickjšiu dopravu. Zároveň prispeje k dobudovaniu a modernizácii cestnej infraštruktúry, podpore motorovej a nemotorovej (cyklistickej) dopravy a zvýšeniu hospodárskej činnosti a atraktivity pre obyvateľov obcí a ich návštevníkov. Vybudovaním cyklokomunikácií sa odbremení nielen cestná doprava ale vytvoria sa i podmienky pre rekreačné využitie, čo sa podpisuje i na zdraví obyvateľov, najmä v znížení srdcovo-cievnych ochorení, znížení ochorení na cukrovku a k zníženiu obezity, atď. Doplnková infraštruktúra cyklotrás umožňuje rozvoj malého a stredného podnikania. Umožní výstavbu, revitalizáciu multifunkčných verejných priestorov, rozširovanie a modernizáciu siete chodníkov, miestnych komunikácií so zameraním na kvalitu komunikácií, jej mostných objektov a súčastí, ako aj bezpečnosť pešej a cyklistickej dopravy a infraštruktúry s využitím SMART oblasti.

Zámerom realizácie investícií tohto typu je dosiahnuť úsporu času, zvýšiť mobilitu, znížiť nehodovosť, zvýšiť kvalitu života obyvateľov a znížiť negatívne externality.

Opatrenie 1.1.1 Technická a dopravná infraštruktúra

Väzba na PHRSR Nitrianskeho samosprávneho kraja:

Strategická priorita: 3 Efektívna infraštruktúra a udržateľná mobilita

Strategický cieľ: 3.1 Zlepšiť dopravnú obslužnosť územia a udržateľnú mobilitu

Špecifický cieľ: 1.2 Rozvoj, rekonštrukcia, skvalitnenie technickej infraštruktúry a služieb verejnej správy s využitím SMART oblasti

Špecifický cieľ prispeje k vybudovaniu nových lokalít pre IBV, k výstavbe bytoviek, nájomných, sociálnych bytov, výstavbe bývaní pre znevýhodnené osoby a nízkopříjmové skupiny. Podporí výstavbu dopravnej, technickej a environmentálnej infraštruktúry s využitím SMART oblasti, čím sa zlepší kvalita a bezpečnosť bývania obyvateľov a prispeje sa aj k zníženiu a ohrozeniu osôb vylúčených z dôvodu straty bývania a k ich sociálnej integrácii. Opatrenie umožní budovanie infraštruktúry a vytváranie možností bývania pre znevýhodnené osoby a pre nízkopříjmové skupiny, budovanie pobytových zariadení komunitného typu a transformáciu existujúcich zariadení a vytváranie možností pre podporované a chránené bývanie pre rôzne skupiny obyvateľov.

Opatrenie 1.2.1 Výstavba a modernizácia infraštruktúry pre domovú a bytovú výstavbu

Väzba na PHRSR Nitrianskeho samosprávneho kraja:

Strategická priorita: 4 Sociálny rozvoj územia a podpora komunit

Strategický cieľ: 4.2 Rozvoj inkluzívneho bývania

Špecifický cieľ: 1.3 Zvyšovanie informovanosti obyvateľov a návštevníkov obce a podpora nových aktivít v cestovnom ruchu

Špecifický cieľ 1.3 prispeje k zvýšeniu atraktivity územia a využitiu endogénneho potenciálu územia v rozvoji udržateľného cestovného ruchu prostredníctvom podpory rozvoja jednotlivých foriem CR a ich infraštruktúry, tvorby produktov cestovného ruchu založených na špecifikách územia ako sú napr. náučne trasy, vínne cesty, tradície, kulinárstvo, rozhľadne, cyklotrasy aj s cykloinfraštruktúrou (stojany pre parkovanie bicyklov, odpočívadlá, dobíjacie stanice pre elektrobicykle), informačné systémy. Opatrenie prispeje k zvýšeniu kapacity a kvality infraštruktúry a služieb cestovného ruchu s dôrazom na inovácie a využívanie digitálnych technológií, zavádzanie inteligentných riešení na zvyšovanie informovanosti obyvateľov a návštevníkov. Podporené aktivity v oblasti cestovného ruchu a komunitného rozvoja budú viesť aj k lepšej dostupnosti a obslužnosti regionálnych turisticky zaujímavých destinácií, kultúrnych a prírodných aktivít, ako aj k ich lepšej marketingovej prezentácii a propagácii. Opatrenie predpokladá rozvoj udržateľného cestovného ruchu, zlepšenie kvality a dostupnosti informácií pre návštevníkov, zvýšenie interaktivity a digitalizácia expozícií kultúrnych a prírodných aktivít cestovného ruchu, prípravu projektovej dokumentácie, zavádzanie inteligentných riešení na úsporu spotreby energie v objektoch poskytujúcich služby cestovného ruchu.

Opatrenie 1.3.1 Rozvoj cestovného ruchu a tradícií

Väzba na PHRSR Nitrianskeho samosprávneho kraja:

Strategická priorita: 1 Konkurencieschopná a znalostná ekonomika

Strategický cieľ: 1.4 Zvýšenie využitia endogénneho potenciálu územia pre rozvoj udržateľného cestovného ruchu

Strategická priorita: 4 Sociálny rozvoj územia a podpora komunit

Špecifický cieľ: 4.6 Rozvoj kultúry a športu

Špecifický cieľ 1.4 Rozvoj udržateľnej ekonomiky

Špecifický cieľ 1.4. má podporiť rozvoj malého a stredného podnikania a tým vytvoriť pracovné príležitosti v obciach a prispieť k rozvoju miestnej ekonomiky, využitím potenciálu územia, vytváraním podmienok pre malé a stredné podnikanie, zriadenie obecných, sociálnych podnikov a tak posilniť rast vidieckeho hospodárstva a jeho konkurencieschopnosť. Podporuje subjekty sociálnej ekonomiky (sociálneho hospodárstva) poskytujúce infraštruktúru sociálneho podnikania, chránených dielní a iných sociálnych typov, subjektov zameraných na zlepšenia prístupu k zamestnaniu a aktivačným opatreniam a tak umožniť pracovné začlenenie znevýhodnených a zraniteľných osôb

Opatrenie prispieva tiež k prepájaniu miestnych prvovýrobcov, miestnych spracovateľov potravín a miestnych spotrebiteľov prostredníctvom miestnych produkčných systémov a predaja na trhoviskách. Zároveň podporuje rozvoj, zavádzaním a využívaním nových technológií v oblasti malého a stredného podnikania napr. zavádzaním SMART riešení.

Opatrenie 1.4.1 Podpora rozvoja MSP

Väzba na PHRSR Nitrianskeho samosprávneho kraja:

Strategická priorita 1 Konkurencieschopná znalostná ekonomika

Strategický cieľ: 1.1 Zvyšovanie inovačnej výkonnosti regionálnej ekonomiky a rozvoj medzisektorovej spolupráce

Strategická priorita: 4 Sociálny rozvoj územia a podpora komunit

Strategický cieľ 4.4 Zlepšenie podmienok pre rozvoj sociálnej ekonomiky, sociálne a pracovné začlenenie znevýhodnených a zraniteľných osôb

Prioritná oblasť 2 Sociálna oblasť

Sociálna oblasť predstavuje široký komplex zariadení, účelovo upravených plôch a služieb, ktorých cieľom je uspokojovanie najrozmanitejších potrieb obyvateľov všetkých vekových kategórií. Mnohé zariadenia sú charakteristické dezolátnym stavom, je potrebné ich rekonštruovať a modernizovať resp. budovať nové. Občianska vybavenosť a jej šírka vplýva na kvalitu života obyvateľov jednotlivých obcí. Obce realizujú bohatú kultúrnu a športovú činnosť na ktorých sa zúčastňujú rôzne komunity. Kultúrna činnosť sa realizuje hlavne v kultúrnych domoch, ktoré sa vyskytujú v každej obci alebo na amfiteátroch resp. na športových ihriskách. Navonok je prezentovaná vystúpeniami detí, mládeže a dospelých, rôznymi stretnutiami, vystúpeniami folklórnymi atď. V kultúrnych domoch pracujú rôzne kluby, organizácie, folklórne súbory atď. Kultúrne domy v jednotlivých obciach sú širokospektrálne polyfunkčne využívané a práve preto vidiecke obce venujú veľkú pozornosť ich stavu. Mnohé z nich vyžadujú rekonštrukciu a modernizáciu.

Na vidieku sa často kultúra prelína s tradíciou resp. náboženskými obradmi a rôznymi slávnosťami. K pravidelným kultúrnym podujatiam obcí patria Fašiangy, Stavanie mája, MDD, Hodové slávnosti, Stretnutie s dôchodcami, Mikuláš, Vianočné trhy, atď. V niektorých obciach sa nachádzajú obecné múzea, zamerané na prezentáciu na života a tradícií v obci. Svojich významných rodákov obce si uctievajú zriadením pamätných izieb alebo pamätných tabúl. Centrom kultúry sú aj obecné knižnice, ktoré realizujú pre obyvateľov rôzne činnosti a stretnutia. Obce disponujú množstvom kultúrohistorických pamiatok, ktoré tiež vyžadujú starostlivosť. Prehlbujú vzťah k vlastnému regiónu, k jeho identite, uchovávajú a sprístupňujú ľudové tradície s dôrazom na tradičnú a ľudovú kultúru.

Pre rozvoj športových aktivít slúžia detské ihriská, futbalové ihriská, viacúčelové ihriská, telocvične, ktoré sú v jednotlivých obciach rôzne zastúpené a vybudované. V obciach sa každoročne realizujú rôzne športové aktivity napr. futbal, rôzne behy a pochody, turnaje a iné, na ktorých obyvateľstvo sa zúčastňuje aktívne alebo ako diváci. Obce využívajú športové priestory v školách, ktoré fungujú ako športoviská aj pre širokú verejnosť.

Niektoré obce venujú pozornosť budovaniu komunitných centier, ktoré sú zamerané na rôzne cieľové skupiny (najmä osoby z marginalizovaných komunít a znevýhodnené) a činnosti, a tým predchádzať problémovým javom a napätiam a zároveň zabezpečujú verejný poriadok, ochranu zdravia a majetku v komunitách. Zvyšujú bezpečnosť obyvateľov a návštevníkov vybudovaním príslušnej infraštruktúry (napr. osvetlenie, kamerové systémy a uplatňovanie preventívnych opatrení atď.).

Súčasný demografický trend v populácii vidieckych obcí poukazuje na silný trend starnutia obyvateľstva, na ktorý nie sú pripravené. Vysokým podielom staršieho obyvateľstva nad 65 rokov vytvára nové tlaky na sociálnu oblasť. Práve skupina seniorov patrí k najzraniteľnejším skupinám obyvateľstva, ktorá častokrát vyžaduje starostlivosť prostredníctvom zdravotných a sociálnych služieb. Sú odkázaní na nejakú formu sociálnej služby, terénne služby resp. na komplexnú starostlivosť v domoch dôchodcov.

Špecifický cieľ 2.1 Dobudovanie a zvýšenie kvality poskytovaných služieb a občianskej vybavenosti využitím aplikácií SMART oblasti

Špecifický cieľ odráža potrebu skvalitniť životné podmienky obyvateľov obcí výstavbou, rekonštrukciou resp. modernizáciou občianskej vybavenosti ako i zvýšením kvality služieb s využitím SMART technológií. Opatrenie umožňuje zlepšiť podmienky komunitného života, poskytovanie služieb, osvetu a zvýšiť prevenciu nežiadúcich javov. Okrem toho podporuje zavádzanie SMART riešení najmä v oblasti bezpečnosti občanov a poskytovania verejných služieb. Umožňuje tiež zlepšenie IKT vybavenia a zabezpečenie pokrytia vysokokapacitných širokopásmovými sieťami.

Špecifický cieľ je zameraný riešiť nedostatočné vybavenie obcí a zvýšiť ich rozvojový potenciál a kvalitu života a životné prostredie ich obyvateľov.

Opatrenie 2.1.1 Zvýšenie kvality občianskej vybavenosť a bezpečnosti v obci

Väzba na PHRSR Nitrianskeho samosprávneho kraja:

Strategická priorita: 4 Sociálny rozvoj územia a podpora komunít

Strategický cieľ: 4.4 Zlepšenie podmienok pre rozvoj sociálnej ekonomiky, sociálne a pracovné začlenenie znevýhodnených a zraniteľných osôb

Špecifický cieľ 2.3 Dobudovanie, modernizácia a zvýšenie kvality a dostupnosti sociálnych, zdravotníckych služieb a infraštruktúry

Špecifický cieľ 2.3 prispeje k dobudovaniu a k modernizácii sociálnych a zdravotných služieb aj so SMART vybavením. Dôsledku výrazného trendu starnutia obyvateľstva sú nedostatočné rozvinuté sociálne služby pre seniorov a ako i služby pre podporu aktívneho starnutia obyvateľov a ich integráciu na trhu práce resp. využitie jeho potenciálu a sebarealizácie. Mnohí starší ľudia sú odkázaní na nejakú formu sociálnej služby, resp. na komplexnú starostlivosť v rôznych sociálnych zariadeniach napr. domoch dôchodcov

Vo vidieckom prostredí žijú skupiny ľudí vylučované alebo ohrozené vylúčením zo spoločnosti alebo z trhu práce, telesne alebo psychicky znevýhodnené osoby, príslušníci tretích krajín a príslušníci národnostných menšín. Cieľom opatrenia je sociálne začlenenie skupín ohrozených sociálnym vylúčením.

Sociálne a zdravotné služby nie sú komplexné chýbajú resp. nie sú dostatočne vybudované vyžadujú najmä terénnu sociálnu prácu DOS a ADOS. Rovnako dostupnosť zdravotných služieb v niektorých obciach je obmedzená. Nedostatočne je rozvinutá tiež sieť služieb na podporu rodín s deťmi napr. chýbajú jasle, materské školy, atď.

Opatrenia v sociálnej a zdravotnej oblasti sú zamerané na podporu chýbajúcich služieb a ich SMART vybavenia, čím sa zlepši kvalita života ich obyvateľov, hlavne seniorov a znevýhodnených občanov. Zavádzanie inteligentných riešení sa prispeje k úspore spotreby energie v objektoch poskytujúcich sociálne a zdravotné služby

Opatrenia 2.2.1 Zvýšenie kvality sociálnej vybavenosti a služieb verejnosti

2.2.2 Zvýšenie kvality zdravotníckej infraštruktúry a služieb

Väzba na PHRSR Nitrianskeho samosprávneho kraja:

Strategická priorita: 4 Sociálny rozvoj územia a podpora komunít

Strategický cieľ:

4.1 Rozvoj SMART sociálnych a zdravotných služieb s dôrazom na komplexnosť riešení a výsledok

4.4 Zlepšenie podmienok pre rozvoj sociálnej ekonomiky, sociálne a pracovné začlenenie znevýhodnených a zraniteľných osôb

Špecifický cieľ: 2.3 Dobudovanie, rekonštrukcia, modernizácia a zvýšenie kvality kultúrnej a voľnočasovej infraštruktúry a podpora ich aktivít

Špecifický cieľ 2.3 prispeje k budovaniu, rekonštrukcii resp. modernizácii kultúrnej, komunitnej a voľnočasovej infraštruktúry pre podporu aktívneho trávenia voľného času obyvateľov zachovaní, ochrane kultúrno historických pamiatok a kultúrneho dedičstva. V obciach sa dáva dôraz na rekonštrukciu, modernizáciu a vybavenosť kultúrnych domov, ktoré majú širokospektrálne využitie pre občanov ako napr. činnosť rôznych spolkov, organizácií, klubov, súborov cez spoločné

stretávanie obyvateľov, posedenia, zábavy, vystúpenia, výstavy atď. s bezbariérovým vstupom a moderným vybavením s novými technológiami a technológiami v SMART oblasti. Opatrenia podporujú aj participácie občanov na rozvoji kultúrnej činnosti. Podporovaná je výstavba kultúrnych zariadení napr. amfiteátrův v zeleno, resp. v zeleno-modrom prostredí. Zároveň opatrenia umožňujú zachovanie kultúrneho dedičstva a tým posilňujú rozvoj kultúrnej infraštruktúry a turizmu aj prostredníctvom obnovy a revitalizácie kultúrno-historických pamiatok (kostoly, kaštiele, hrady, pamätníky, cintoríny, svetské a cirkevné stavby) , ich multifunkčného využitia pre kultúrny a kreatívny priemysel, cestovný ruch, interaktívnu prezentáciu kultúrneho dedičstva, výchovu a vzdelávanie v tejto oblasti.

Opatrenia 2.4.1 Rekonštrukcia kultúrnych a historických pamiatok

2.4.2 Rozvoj a zvýšenie kvality kultúrnej a voľnočasovej infraštruktúry

2.4.3 Rozvoj a zvýšenie kvality kultúrnych a voľnočasových aktivít

Väzba na PHRSR Nitrianskeho samosprávneho kraja:

Strategická priorita: 4 Sociálny rozvoj územia a podpora komunit

Strategický cieľ: 4.6 Rozvoj kultúry a športu

Strategická priorita: 1 Konkurencieschopná a znalostná ekonomika

Strategický cieľ: 1.4 Zvýšenie využitia endogénneho potenciálu územia pre rozvoj udržateľného cestovného ruchu

Špecifický cieľ: 2.4 Podpora vzdelávania, dobudovanie, rekonštrukcia, modernizácia a zvyšovanie kvality školskej infraštruktúry a vzdelávania

Strategický cieľ 2.4 je zameraný na zvýšenie kapacít zariadení predprimárneho vzdelávania s ohľadom na zvyšovanie inkluzívnosti a kvality pedagogického procesu s ohľadom na špeciálne potreby detí a na podporu primárneho vzdelávania - zvýšenie kvality vyučovacieho procesu, zvýšenie jeho inkluzívnosti a integrácie detí so špeciálnymi potrebami. Opatrenia vytvárajú priestor pre podporu inovácií a alternatívnych spôsobov vzdelávania detí a mládeže ako i na vybudovanie, rekonštrukciu a modernizáciu školskej infraštruktúry outdoorom a indoorom v priestore. Zároveň podporuje a kontinuálne vzdelávanie a rozvoj profesijných kompetencií pedagogických pracovníkov.

Opatrenia 2.5.1 Podpora náučného a inovatívneho vzdelávania

2.5.2 Zvýšenie kvality školskej infraštruktúry

2.5.3 Rekonštrukcia a modernizácia školských budov a infraštruktúry

Väzba na PHRSR Nitrianskeho samosprávneho kraja:

Strategická priorita: 5 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie

Strategický cieľ: 5.1 Zvýšenie kvality a inkluzívnosti predprimárneho a primárneho vzdelávania

Špecifický cieľ: 2.5 Dobudovanie, rekonštrukcia, modernizácia a rozširovanie možností športových a voľnočasových aktivít a zvyšovanie kvality športovej infraštruktúry

Špecifickým cieľom 2.5 bude podporované budovanie a rekonštrukcia športových a telovýchovných objektov, viacúčelových športových areálov, športovísk, detských ihrísk, špeciálnych športových plôch a dráh, cyklotrás, ktoré budú k dispozícii verejnosti pre ich pohybové a športové aktivity s bezbariérovým vstupom. Dôraz sa tiež bude dávať na podporu komunitných športových podujatí iniciovaných zdola, podporu vzdelávacích aktivít smerujúcich k zdravému životnému štýlu pre všetky vekové kategórie, podporu športových podujatí a pohybových aktivít orientovaných na znevýhodnené skupiny.

Moderné športové objekty a zariadenia vybavené SMART technológiami budú priťahovať väčšie množstvo obyvateľov k športu a tým opatrenie prispeje i k zlepšeniu zdravotného stavu obyvateľstva a zníženiu cukrovky, obezity, kardiovaskulárnych chorôb u obyvateľov a zdravému využívaniu voľného času. Pre rozvoj športu budú využívané čo najviac SMART technológie v jednotlivých oblastiach športu.

Opatrenie 2.5.1 Zvyšovanie kvality športu, športovej infraštruktúry a trávenia voľného času

Väzba na PHRSR Nitrianskeho samosprávneho kraja:

Strategická priorita 4: Sociálny rozvoj územia a podpora komunít

Strategický cieľ: 4.6 Rozvoj kultúry a športu

Strategická priorita: 1. Konkurencieschopná znalostná ekonomika

Strategický cieľ: 1.4 Zvýšenie využitia endogénneho potenciálu územia pre rozvoj udržateľného cestovného ruchu

Špecifický cieľ 2.6 Zatraktívnenie a skrášlenie obce a jej verejných priestranstiev pre obyvateľov návštevníkov obce

Strategický cieľ 2.6 prispeje k zvýšeniu atraktivity obce a skrášleniu čistote, verejných priestranstiev, výstavbou verejných zón a zelene, modernizáciou plôch využitím SMART technológií, čím sa vytvorí priestor pre stretávanie sa komunít a realizáciu aktivít

Opatrenie 2.6.1 Modernizácia verejných priestranstiev a zatraktívnenie vzhľadu obce

Väzba na PHRSR Nitrianskeho samosprávneho kraja:

Strategická priorita: 4 Sociálny rozvoj územia a podpora komunít

Strategický cieľ: 4.6 Rozvoj kultúry a športu

Prioritná oblasť: 3 Environmentálne oblasť

V súčasnosti v každej oblasti spojenej s ľudskou činnosťou sa volá po ekologických riešeniach. Vysoká energetická náročnosť ekonomiky vytvára tlak na úsporu energie a tým aj tlak na znižovanie emisií. Vo vidieckych územiach sa do popredia dostáva najmä vysoká energetická náročnosť verejných a obytných budov, podnikateľských subjektov, dopravy atď. Prejavuje sa vysokou spotrebou energie na vykurovanie, osvetlenie, vetranie, chladenie, a pod., čo sa negatívne prejavuje nielen v ekonomickej oblasti ale i v oblasti životného prostredia. Popri doprave sú práve náklady na budovy, zaradované medzi najväčších tvorcov uhlíkovej stopy.

Na jednej strane znižovanie energetickej náročnosti v globále, vyvoláva zmenu závislosti energie na fosílnych zdrojoch, ktorá sa prejavuje vo vyššej orientácii na využívanie alternatívnych zdrojov a na druhej strane sa odzrkadľuje v raste využívania energeticky menej náročných technológií s nižším vplyvom na životné prostredie. Tieto opatrenia by mali prispieť i k výraznému znižovaniu ekologickej záťaže a uhlíkovej stopy na životnom prostredí. Preto i na vidieku je výrazná snaha o výstavbu, resp. o modernizáciu budov, ktorá by bola voči životnému prostrediu čo najohľadupľnejšia.

Územie 38 obcí okresu Topoľčany nepatrí k environmentálne ohrozeným územiám. K jeho hlavným znečisťovateľom patrí poľnohospodárstvo a doprava. V území sa nachádzajú len menšie stacionárne zdroje znečistenia, ktoré znečisťujú vodu, pôdu a ovzdušie. Používanie pevného paliva v domácnostiach je tiež jednou z príčin kumulácie oxidov uhlíka v atmosfére, čo prispieva ku globálnemu otepľovaniu Zeme.

K hlavným problémom životného prostredia obcí patrí nevyhovujúca resp. chýbajúca vodohospodárska a kanalizačná infraštruktúra a rozvinutá infraštruktúra odpadového hospodárstva

resp. spracovanie odpadu. V súčasnosti stav vodohospodárskej infraštruktúry je častokrát tvorený opotrebovanými a materiálne zastaranými vodohospodárskymi sieťami, čím dochádza k uniku vody a k znečisteniu povrchových a podpovrchových vodných zdrojov. Ešte viac pozornosti si zasluhuje problematická verejná kanalizačná infraštruktúra. Situácia v oblasti nakladania s komunálnymi odpadovými vodami je neuspokojivá. Medzi jednotlivými obcami sú veľké rozdiely v oblasti stavu odkanalizovania. Vo viacerých obciach kanalizácia nie je vybudovaná komplexne resp. ani čiastočne, existujúce kanalizačné systémy vyžadujú rekonštrukcie. Viaceré obce nedisponujú ČOV resp. nie sú na ňu napojené.

Vidiecke obce záujmového územia sa vyznačujú sa značným deficitom infraštruktúry v oblasti odpadového hospodárstva, a to hlavne v súvislosti s prechodom na obehovú ekonomiku. V obciach sa väčšina komunálneho odpadu likviduje skládkovaním a zvyšok podlieha materiálnemu či biologickému zhodnocovaniu odpadového hospodárstva. V území je nevyhnutné posilniť infraštruktúru zaoberajúcu sa zberom a triedením odpadov prostredníctvom investícií do technickej a technologickej vybavenosti určenej pre nakladanie s odpadmi resp. vybudovať spracovateľský podnik na spracovanie triedeného odpadu.

Územie niektorých obcí je ohrozované povodňami, ktoré sú späté aj s prebiehajúcimi klimatickými zmenami. Klimatické zmeny najčastejšie sa prejavujú náhlými výkyvmi počasia, ktoré prinášajú nadmernú zrážkovú činnosť alebo naopak obdobia dlhotrvajúceho sucha. Všeobecne sa očakáva sa, že intenzita klimatických zmien bude stúpať, a preto obce sa snažia venovať pozornosť ochrane a prevencii pred živelnými pohromami, budovaním fyzickej infraštruktúry, úprave vodných tokov, alebo aplikácii modro-zelených riešení atď.

V ochrane životného prostredia dôležitú úlohu zohráva enviromentálne vzdelanie, ktoré je potrebné venovať náležitú pozornosť už od materskej škôlky.

Špecifický cieľ 3.1 Zvýšenie energetickej náročnosti verejných a školských budov

Špecifický cieľ 3.1.1 prispeje k zníženiu energetickej spotreby budov, k zvýšeniu podielu obnoviteľných zdrojov na výrobe energie, k výstavbe, modernizácii resp. komplexnej rekonštrukcii budov s využitím nových technológií a SMART technológií a tým i prispeje i k ochrane životného prostredia.

Špecifický cieľ umožní zvýšenie energetickej efektívnosti budov, jednak novou výstavbou, modernizáciou, resp. komplexnejšou rekonštrukciou, využitím nových energetických menej náročných technológií ako je napr. zateplovanie, ekologizácia budov, inštaláciou technológií pracujúcich s obnoviteľnými zdrojmi energií, zavádzanie tepelných čerpadiel pracujúcich na lokálnych zdrojoch energie, solárne techniky, nové technológie osvetlenia, vetrania, chladenia, zelené strechy, ochrana budov proti prehrievaniu, ale aj pred prudkými výkyvmi počasia, ako sú silné vetry, prietrže mračen, krupobitie a pod.

Špecifickým cieľom je zníženie energetickej náročnosti budov a tak zvýšiť ich ekonomický prínos a znížiť ich negatívny vplyv na životné prostredie.

Opatrenie 3.1.1 Modernizácia a energetická efektívnosť verejných budov a školskej infraštruktúry

Väzba na PHRSR Nitrianskeho samosprávneho kraja:

Strategická priorita: 3 Efektívna infraštruktúra a udržateľná mobilita

Strategický cieľ: 3.2 Podporiť efektívnejšie využívanie energetických zdrojov

Špecifický cieľ: 3.2 Ochrana životného prostredia a zvýšenie stability krajiny

Špecifický cieľ 3.2 prispeje k prevencii a ochrane životného prostredia a zvýšeniu stability krajiny voči povodňam na základe prevencii protipovodňovej ochrany a budovania fyzickej infraštruktúry, úpravy vodných tokov, čím sa očakáva zníženie výskytu povodní v územiach, ktoré sú objektom budovania. Zároveň podporuje vypracovávanie rôznych územno-plánovacích a územno-technických podkladov a opatrení zameraných na prevenciu a ochranu majetku a obyvateľov obcí v územiach so zvýšeným povodňovým rizikom

Súčasne umožňuje implementáciu modro-zelených opatrení, ktoré umožnia obciam udržateľne hospodáriť s vodou a prechádzať krízovým obdobiam nedostatku alebo nadbytku zrážkovej činnosti a tak ľahšie sa vyrovnáť s následkami klimatických zmien prostredníctvom zelenej a modrej infraštruktúry.

Zameriava sa na podporu budovania, rekonštrukcie a modernizácii enviromentálnej vodohospodárskej infraštruktúry, ktorá umožni obnovu a rozšírenie kapacít vodného hospodárstva, vrátane zariadení na úpravu a dodávku vody a spracovanie odpadových vôd. Prináša možnosti riešenia problémov prístupu k verejnej kanalizácii, podporuje budovanie/ rekonštrukciu kanalizačných sietí a ČOV.

Špecifickým cieľom je vytvorenie komplexne vybudovanej infraštruktúry vodného hospodárstva, ktorá je nielen významným faktorom pre rozvoj podnikateľského prostredia ale aj domácností, zároveň významne ovplyvňuje kvalitu životného prostredia v obciach a kvalitu života ich obyvateľov.

Opatrenia 3.2.1 Podpora protipovodňových opatrení a ich dobudovanie

3.2.2 Zmierňovanie dopadov klimatických zmien

3.2.3 Environmentálna infraštruktúra

Väzba na PHRSR Nitrianskeho samosprávneho kraja:

Strategická priorita: 2. Kvalitné a čisté životné prostredie.

Strategický cieľ: 2.2 Budovanie infraštruktúry vodného hospodárstva

2.4 Ochrana voči živelným pohromám a zmierňovanie dopadov klimatickej zmeny

Špecifický cieľ 3.3 Podpora environmentálnej výchovy a ochrany životného prostredia

Špecifický cieľ 3.3. prispeje k ochrane prirodzených biotopov vyskytujúcich sa na chránených stanovištiach, podpore prirodzenej skladby drevín a vegetácie, navracaniu pôvodných funkcií prírody a krajiny a tým k zachovaniu biotopov pre súčasné a budúce generácie.

Negatívnym javom v krajine sú nelegálne skládky odpadov resp. čierne skládky. Z hľadiska ich objemu a zloženia odpadov často predstavujú permanentnú environmentálnu záťaž ohrozujúcu ekologickú stabilitu daného územia. Opatrenie podporuje aktivity vedúce k priamej sanácii a následnej rekultivácii nelegálnych skládok odpadov v obci. Prispieva k zníženiu environmentálnej zaťaženia na lokálnej úrovni s pozitívnym dopadom na stav jednotlivých zložiek životného prostredia a kvalitu života obyvateľov.

Zvyšovanie environmentálneho povedomia spoločnosti je kľúčové pre zachovanie udržateľného stavu životného prostredia a jeho funkcie pre súčasnosť i budúcnosť.

Špecifický cieľ aj prostredníctvom environmentálnej výchovy a vzdelávania prispeje k zlepšeniu povedomia obyvateľov a detí o témach ochrany prírody a krajiny, využívaní prírodných zdrojov a zachovaniu prírodnej i krajinnej biodiverzity.

Cieľom špecifického cieľa je pomocou realizácie opatrenia sa dosiahnuť šetrnejšie zaobchádzanie s prírodnými zdrojmi a aplikáciou spoločenských a spotrebiteľských návykov minimalizovať znečistenie životného

Opatrenie 3.3.1. Ochrana prírody, starostlivosť o životného prostredia a osвета

Väzba na PHRSR Nitrianskeho samosprávneho kraja:

Strategická priorita: 2. Kvalitné a čisté životné prostredie

Strategický cieľ: 2.5 Ochrana prírodných zdrojov a zachovanie populačného genofondu území

Špecifický cieľ 3.4 Dobudovanie a zvýšenie kvality infraštruktúry odpadového hospodárstva

Špecifický cieľ 3.4 prispeje nárastu objemu odpadov likvidovaného materiálovým, biologickým alebo energetickým zhodnocovaním a zefektívneniu procesu zberu a zvýšeniu miery vytriedených odpadov, ako i mieru spracovania a likvidácie odpadov, na báze zavádzanie technických a technologických prostriedkov zariadení resp., výstavbou podniku na spracovanie triediaceho odpadu.

Súčasne cieľ prispeje k zlepšeniu vybudovanosti infraštruktúry na zber a triedenie odpadov na lokálnej úrovni a vytvorí podmienky pre zníženie tvorby a likvidáciu nelegálnych skládok odpadov a k zvýšeniu efektívnosti zberu odpadov cez inovácie systémov SMART odpadového hospodárstva.

Opatrenie 3.4.1 Systém nakladania s odpadmi

Väzba na PHRSR Nitrianskeho samosprávneho kraja:

Strategická priorita: 2 Kvalitné a čisté životné prostredie

Strategický cieľ: 2.1 Rozvoj odpadového hospodárstva na báze cirkulárnej ekonomiky

Prioritná oblasť 4 Rozvoj vidieka s dôrazom na participáciu a spoluprácu

Rozvoj vidieckych obcí sa čoraz viac opiera o spoluprácu komún a vytváranie partnerstiev - o budovanie a prehlbovanie spolupráce medzi územnou samosprávou na miestnej a regionálnej úrovni so zástupcami súkromného a neziskového sektora. Vznikajú partnerstvá, ktoré sa podieľajú na plánovaní rozvoja, projektovej činnosti a realizácii spektra aktivít. V rámci sieťovania dochádza k výmene skúseností, znalostí informácií a realizácii spoločných projektov na rôznych úrovniach od lokálnej - obecnej, cez mikroregionálnu, regionálnu až po nadväzovanie vzťahov a väzieb so cezhraničnými a medzinárodnými partnermi v rôznych oblastiach.

Špecifický cieľ 4.1. Podpora rozvoja spolupráce na lokálnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni

Špecifický cieľ 4.1 má prispieť k zabráneniu úpadku vidieckeho hospodárstva a aktivít vidieckych komún na území obcí. Prostredníctvom strategického cieľa má byť zabezpečená konkurencieschopnosť pričom v rámci rozvojového procesu sa musí prihliadať na špecifiká jednotlivých území obcí a rozvoj aktivít komún a organizácií. Rozvoj má byť zabezpečený budovaním a upevňovaním spolupráce a partnerstiev založených na prístupe zdola nahor a integrovanom prístupe k rozvoju vidieka. Podporené je vytváranie, budovanie a prehlbovanie partnerstiev na lokálnej - obecnej, mikroregionálnej, regionálnej až po medzinárodnú úroveň a v rôznych oblastiach výrobnéj a nevýrobnéj sféry. Opatrenie je zamerané na podporu zvýšenia spektr rozvoja schopností a zlepšenia technického vybavenia personálnych kapacít územných samospráv vrátane kapacít verejno-súkromných partnerstiev a v komunite pôsobiach mimovládnych neziskových organizácií alebo v komunite pôsobiach partnerov. Dôraz bude kladený aj na zavedenie systematického prístupu k tvorbe aktivít, využitiu a zdieľaniu dát využívaním SMART riešení. Podporené bude aj zapojenie občianskej spoločnosti a socioekonomických partnerov do verejných politík.

Opatrenie 4.1.1 Budovanie partnerstiev, rozvoj sieťovania a spolupráce

Väzba na PHRSR Nitrianskeho samosprávneho kraja:

Strategická priorita: 6 SMART rozvoj regiónu s dôrazom na participáciu a spoluprácu

Strategický cieľ: 6.1 SMART regióny a obce
6.2 Rozvoj vidieka

Špecifický cieľ: 4.2 Vytváranie podmienok pre rozvoj a tvorbu stratégií územného rozvoja

Špecifický cieľ 4.2 má prispieť k zvýšeniu úrovne riadenia a plánovania rozvojových procesov na území obcí a taktiež k zavádzaniu SMART riešení. Má byť podporené budovanie personálnych, administratívnych a technických kapacít v oblasti plánovania a riadenia rozvoja, vytvorenie potrebných štruktúr ku koordinácii rozvojových procesov, ich facilitácií s regionálnymi aktérmi a budovanie informačnej základne potrebnej k plánovaniu a rozhodovaniu na základe dôkazov

Opatrenie 4.2.1 Rozvoj a spracovanie dokumentov

Väzba na PHRSR Nitrianskeho samosprávneho kraja:

Strategická priorita: 6 SMART rozvoj regiónu s dôrazom na participáciu a spoluprácu

Strategický cieľ: 6.1 SMART regióny a obce
6.2 Rozvoj vidieka

4. PROGRAMOVÁ ČASŤ

Programová časť Spoločného PHRSR 38 obcí okresu Topoľčany na roky 2022-2030 nadväzuje na strategickú časť a obsahuje najmä opatrenia a aktivity na zabezpečenie realizácie programu rozvoja obcí. Programová časť PHRSR obsahuje podrobnejšie rozpracovanie špecifických cieľov v sociálnej, hospodárskej a environmentálnej politike na úroveň projektov a aktivít, ktoré sú tvorené vecne príbuznými skupinami aktivít samospráv vykonávaných mimo bežnú činnosť a smerujúcich k plneniu strategického cieľa rozvoja.

Jednotlivé opatrenia stanovené v prioritných oblastiach budú napĺňané prostredníctvom vytvorených aktivít. Opatrenia a početnosť k nim priradených aktivít zobrazuje tabuľka 38 a ich zoznam podľa prioritných oblastí je uvedený v prílohe Akčné plány obcí.

Tabuľka 38 Prioritné oblasti, špecifické ciele, opatrenia a počet aktivít Spoločného PHRSR 38 obcí okresu Topoľčany na roky 2022-2030

PRIORITNÉ OBLASTI	ŠPECIFICKÉ CIELE	OPATRENIA	POČETNOSŤ AKTIVÍT
1 Hospodárska oblasť	1.1 Dobudovanie dopravnej infraštruktúry a jej skvalitnenie v SMART oblasti	1.1.1 Technická a dopravná infraštruktúra	118
	1.2 Rozvoj, rekonštrukcia, skvalitnenie technickej infraštruktúry a služieb verejnej správy s využitím SMART oblasti	1.2.1 Výstavba a modernizácia infraštruktúry pre domovú a bytovú výstavbu	26
	1.3 Zvyšovanie informovanosti obyvateľov a návštevníkov obce a podpora nových aktivít v cestovnom ruchu	1.3.1 Rozvoj cestovného ruchu a tradícií	17
	1.4 Rozvoj udržateľnej ekonomiky	1.4.1 Podpora rozvoja MSP	9
2 Sociálna oblasť	2.1 Dobudovanie a zvýšenie kvality poskytovaných služieb a občianskej vybavenosti využitím aplikácií SMART oblasti	2.1.1 Zvýšenie kvality občianskej vybavenosti a bezpečnosti v obci	108
	2.2 Dobudovanie, modernizácia a zvýšenie kvality a dostupnosti sociálnych, zdravotníckych služieb a infraštruktúry	2.2.1 Zvýšenie kvality zdravotníckej infraštruktúry a služieb	8
		2.2.2 Zvýšenie kvality sociálnej vybavenosti a služieb verejnosti	19
	2.3 Dobudovanie, rekonštrukcia, modernizácia a zvýšenie kvality kultúrnej a voľnočasovej infraštruktúry a podpora ich aktivít	2.3.1 Rekonštrukcia kultúrnych a historických pamiatok	12
		2.3.2 Rozvoj a zvýšenie kvality kultúrnej voľnočasovej infraštruktúry	34

		2.3.3 Rozvoj a zvýšenie kvality kultúrnych a voľnočasových aktivít	1
	2.4 Podpora vzdelávania, dobudovanie, rekonštrukcia, modernizácia a zvyšovanie kvality školskej infraštruktúry a vzdelávania	2.4.1 Podpora náučného a inovatívneho vzdelávania	2
		2.4.2 Zvýšenie kvality školskej infraštruktúry	5
		2.4.3 Rekonštrukcia a modernizácia školských budov a infraštruktúry	13
	2.5 Dobudovanie, rekonštrukcia, modernizácia a rozširovanie možností športových a voľnočasových aktivít a zvyšovanie kvality športovej infraštruktúry	2.5.1 Zvyšovanie kvality športu, športovej infraštruktúry a trávenia voľného času	56
	2.6 Zatraktívnenie a skrášlenie obce a jej verejných priestranstiev pre obyvateľov a návštevníkov	2.6.1 Modernizácia verejných priestranstiev a zatraktívnenie vzhľadu obce	15
3 Environmentálna oblasť	3.1 Zvýšenie energetickej náročnosti verejných a školských budov	3.1.1 Modernizácia a energetická efektívnosť verejných budov a školskej infraštruktúry	23
	3.2 Ochrana životného prostredia a zvýšenie stability krajiny	3.2.1 Podpora protipovodňových opatrení a ich dobudovanie	18
		3.2.2 Zmierňovanie dopadov klimatických zmien	19
		3.2.3 Environmentálna infraštruktúra	42
	3.3 Podpora environmentálnej výchovy a ochrany životného prostredia	3.3.1 Ochrana prírody, starostlivosť o životné prostredie a osвета	6
	3.4 Dobudovanie a zvýšenie kvality infraštruktúry odpadového hospodárstva	3.4.1 Systém nakladania s odpadmi	40
4 Rozvoj vidieka s dôrazom na participáciu a spoluprácu	4.1 Podpora rozvoja spolupráce na lokálnej, regionálnej a medzinárodnej úrovni	4.1.1 Budovanie partnerstiev, rozvoj sieťovania a spolupráce	5
	4.2 Vytváranie podmienok pre rozvoj a tvorbu stratégií územného rozvoja	4.2.1 Rozvoj a spracovanie dokumentov	4

5. IMPLEMENTAČNÝ PLÁN A PLÁN MONITOROVANIA

5.1 Zabezpečenie realizácie Spoločného programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja 38 obcí okresu Topoľčany

Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja 38 obcí okresu Topoľčany na roky 2022-2030 je strednodobý dokument, prostredníctvom ktorého sa uskutočňuje podpora rozvoja jednotlivých obcí s dôrazom na sociálno-ekonomickú sféru, ako aj ďalšie oblasti rozvoja smerujúce k zvýšeniu kvality života obyvateľov a zachovaniu stability životného prostredia. Charakterizuje sa ako program cielených opatrení, prípadne intervencií, ktorý bol navrhnutý pre oživenie ekonomického a sociálneho rozvoja, ako aj iných oblastí. Konkretizuje opatrenia na dosahovanie strategických cieľov.

Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja je dôležitý najmä preto, že sumarizuje základné informácie k stratégii vo všetkých súvislostiach rozvoja. Slúži ako koncepčný materiál pre formulovanie cieľov rôznych projektových zámerov pre rozvoj jednotlivých obcí. Je tiež podkladom pre žiadosti o finančnú podporu na realizáciu týchto projektových zámerov.

Zodpovednosť za plnenie celého Spoločného programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja 38 obcí na roky 2022-2030 majú jednotlivé zastupiteľstvá obecných úradov so starostami obcí.

Dokument bol vypracovaný v súlade s požiadavkami zákona 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja, ktorý bol zmenený a doplnený zákonom 309/2014 Z. z. Programové a strategické ciele vychádzajú z endogénnych rozvojových faktorov nachádzajúcich sa na území obcí, berú do úvahy exogénne zdroje a tendencie.

Realizačná časť PHRSR nadväzuje na programovú časť a zameriava sa najmä na popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie programu rozvoja obcí, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce s ustanovením merateľných ukazovateľov a na vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja obcí formou akčných plánov.

5.2 Organizačné zabezpečenie manažmentu programu

Najvyšším orgánom je obecné zastupiteľstvo. Starosta každej obce s obecným zastupiteľstvom prijíma rozhodnutia o postupe programu, ustanovuje riadiaci tím, ktorý je poverený riadením procesu. Schvaľuje návrhy a projekty rozvoja a dojednáva partnerské vzťahy. Hodnotí, schvaľuje výsledky a výstupy programu. Zabezpečuje realizáciu programu a rozhoduje o zmenách.

Najvyšší orgán v obci zároveň preberá činnosť riadiaceho tímu. Hlavnou činnosťou manažmentu je dodržať organizačné a technické zabezpečenie programu, vykonávať kontrolu fyzickú, ekonomickú a kvalitatívnu, ako aj pomocou ukazovateľov vykonať monitoring a viesť evidenciu. Ďalšou činnosťou riadiaceho tímu je urobiť priebežné a záverečné hodnotenie a spracovanie správ o stave a výsledkoch.

Zvlášť dôležitá je účasť verejnosti, pretože určuje výslednú legitimitu a dôveryhodnosť celého programu ako aj jeho plnenie a záväznosť. Verejnosť sa v procese tvorby a realizácie programu zúčastňuje prostredníctvom svojich zástupcov a účasťou na prerokovávaní čiastkových a celkových výsledkov.

V záujme každej obce je, aby pri realizovaní jednotlivých aktivít boli oslovené cieľové skupiny, pre ktoré je konkrétna aktivita pripravená a zabezpečiť komunikáciu s nimi prostredníctvom jeho orgánov.

V prípade implementácie PHRSR obecné zastupiteľstvá schvaľujú dokument a každá obec svoj akčný plán, jedenkrát ročne vyhodnotí jeho plnenie vždy do konca mája príslušného roka. Kompetenciou zastupiteľstva je aj rozhodovanie o spolufinancovaní jednotlivých projektov financovaných z doplnkových zdrojov, ale aj z rozpočtu obce. V prípade hodnotenia PHRSR

zastupiteľstvo schvaľuje hodnotiace a monitorovacie správy a rozhoduje o aktualizácii programu. Takisto môže rozdeliť jednotlivé priority programu akčného plánu komisiám OcZ zaoberajúcim sa monitorovaním a hodnotením. Starosta každej obce riadi samotný proces implementácie za svoju obec, podpisuje schválenie strategického dokumentu, vykonáva uznesenia, zastupuje obec nielen vo vzťahu k právnickým a fyzickým osobám, ale aj vo vzťahu k štátnym orgánom.

5.3 Administratívne a inštitucionálne zabezpečenie realizácie PHRSR

Pre skupinu 38 obcí okresu Topoľčany je príprava a realizácia tohto dokumentu vysokou prioritou. Obce majú na riadenie aktivít, projektov, finančnú administratívu a odbornú realizáciu dostatočné kapacity s potrebnou kvalifikáciou a skúsenosťami, resp. spolupracujú s externými odborníkmi v rôznych oblastiach. Projektové dokumentácie, rozpočty a verejné obstarávania k jednotlivým naplánovaným aktivitám sú spracované a vykonávané vždy odborne spôsobilými osobami. Obce disponujú s dostatočnými prevádzkovými kapacitami, t. j. vhodnými kancelárskymi priestormi, výpočtovou a telekomunikačnou technikou, prístupom na internet a ďalšími materiálno-technickými zariadeniami. Toto materiálno-technické zabezpečenie bude k dispozícii ak bude potrebné aj pre externých spolupracovníkov. Obce majú tiež dobré skúsenosti s prípravou a realizáciou množstva investičných aj neinvestičných projektov.

Začiatok realizácie PHRSR sa začína po jeho vypracovaní a schválení v obecnom zastupiteľstve a schvaľuje ju počas celej doby platnosti podľa zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja.

Obce na účely podpory regionálneho rozvoja zabezpečujú a koordinujú vypracovanie a realizáciu Spoločného programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja 38 obcí okresu Topoľčany na roky 2022-2030, pravidelne ho monitorujú a každoročne vyhodnocujú jeho plnenie, zabezpečujú súlad PHRSR s územnoplánovacou dokumentáciou, ak jej spracovanie vyžaduje osobitný predpis. Realizáciu činnosti PHRSR na úrovni programu dokumentuje tabuľka 39.

Tabuľka 39 Realizácia činnosti PHRSR na úrovni programu

činnosť	OcZ	Starosta obce	Komisie obecného zastupiteľstva	OcZ	Hlavný kontrolór
Financovanie	schvaľuje	riadi	hodnotí	vykonáva	
Implementácia	schvaľuje	riadi	hodnotí	vykonáva	
Hodnotenie	schvaľuje	riadi		vykonáva	
Monitorovanie	schvaľuje	riadi	hodnotí	vykonáva	
Kontrola	schvaľuje	riadi	navrhne		vykonáva

Zdroj: vlastné spracovanie, 2023

Za realizáciu PHRSR na programovej a projektovej úrovni bude zodpovedať starosta a obecné zastupiteľstvo. Za finančné riadenie na programovej a projektovej úrovni bude niesť zodpovednosť obec. Monitorovacie a hodnotiace správy PHRSR bude každoročne prerokovávať obec a návrh akčného plánu bude prehodnotený v dvojročnom cykle.

5.4 Komunikačná stratégia

Nevyhnutnosť tvorby dokumentu vychádza najmä z podpory zdrojov EÚ a štátneho rozpočtu, na ktoré sa obsah dokumentu viaže. Spoločný PHRSR 38 obcí okresu Topoľčany na roky 2022-2030 predstavuje nástroj komunikácie 38 obcí, pre ktoré vymedzuje hlavné problémy, identifikuje priority, riadi rozvoj a iniciuje zmeny. Realizácia aktivít akčného plánu jednotlivých obcí v PHRSR je zabezpečená koordinovaným prístupom a spolupracou so všetkými aktérmi regionálneho rozvoja na území každej obce.

Súčasťou PHRSR je aj tvorba komunikačnej stratégie. Komunikácia každej obecnej samosprávy s

občanmi je okrem výkonných povinností pokladaná za jednu z dôležitých základných činností. Prostredníctvom komunikačnej stratégie obec nielen informuje občanov o svojej činnosti, o svojich zámeroch, plánoch a výsledkoch, ale aj získavajú spätnú väzbu, názory i nápady od občanov.

Komunikačná stratégia obce vo vzťahu k PHRSR je zameraná na jeho obyvateľov ako hlavnú cieľovú skupinu. Okrem občanov sa sústreďuje aj na podskupiny: zamestnanci, organizácie a partneri. Komunikačná stratégia vo vzťahu k občanom a organizáciám predstavuje dosiahnutie včasného stavu informovanosti občanov a organizácií o realizácii aktivít PHRSR v dostatočnom rozsahu a primeranou formou. Komunikačná stratégia voči partnerom nevyžaduje mimoriadne opatrenia.

Za hlavný komunikačný nástroj sa považuje webová stránka obce. Sekundárnymi komunikačnými nástrojmi sú informačné tabule, úradná tabuľa a obecný rozhlas.

Obec vyhodnocuje plnenie PHRSR za každý rok. K aktualizácii akčného plánu, prípadne k iným zmenám v dokumente požíva tiež verejnosť aj prostredníctvom rôznych foriem jej zapojenia. Verejné zhromaždenie občanov k pripomienkovaniu, zvoláva podľa potreby, najmenej však raz za dva roky.

5.5 Väzby na strategické dokumenty kraja

Spoločný program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja 38 obcí okresu Topoľčany na roky 2022-2030 úzko nadväzuje na jednotlivé dokumenty, ktoré boli vypracované na celoslovenskej a regionálnej úrovni. Na celoslovenskej úrovni ide o dokumenty Agendy 2030.

Slovensko implementuje Agendu 2030 prostredníctvom jej integrácie do všetkých verejných politík na národnej, regionálnej, ale aj miestnej úrovni. Do PHRSR sa premietajú ciele Vízie a stratégie rozvoja Slovenska do roku 2030. Na regionálnej úrovni ide o Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja z februára 2012 a jeho zmeny a doplnky a Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja do roku 2030.

Pre 38 obcí okresu Topoľčany uvádzame súlad s prioritami, cieľmi a opatreniami PHRSR NSK na nové obdobie:

Priorita: 1 Konkurencieschopná a znalostná ekonomika

Strategický cieľ: 1.1 Zvyšovanie inovačnej výkonnosti regionálnej ekonomiky a rozvoj medzisektorovej spolupráce

Opatrenie: 1.1.4 Podpora aktérov alternatívnej ekonomiky

Indikatívne aktivity:

- podpora vzniku, rozvoja a udržania sociálneho podnikania
- podpora budovania inovačnej a technologickej kapacity v sociálnych podnikoch, podnikoch striedanej ekonomiky a v rodinných firmách
- poskytovanie poradenských služieb a zahrnutie aktérov alternatívnej ekonomiky do plánovacích procesov regionálnej územnej samosprávy

Strategický cieľ: 1.4 Zvýšenie využitia endogénneho potenciálu územia pre rozvoj udržateľného cestovného ruchu

Opatrenie: 1.4.1 Podpora vzniku integrovaných produktov v cestovnom ruchu

Indikatívne aktivity:

- Prepojenie regionálnych aktív cestovného ruchu na cyklotrasy
- Sprístupnenie aktív cestovného ruchu cykloturistickými a inými trasami
- Rozvoj tematických kultúrnych trás regionálneho a nadregionálneho významu vrátane ich značenia a výstavby doplnkovej infraštruktúry na trasách

- Príprava projektovej dokumentácie
- Podpora existujúcich a nových tematických produktov rôzneho zamerania v území
- Organizácia spoločných podujatí

Opatrenie: 1.4.2 Zvýšiť kvalitu infraštruktúry a služieb cestovného ruchu

Indikatívne aktivity:

- Zavádzanie inovácií pri poskytovaní služieb cestovného ruchu (osobitne ekoinovácií)
- Investície do manažmentu, služieb a infraštruktúry podporujúcich udržateľný cestovný ruch
- Zlepšenie kvality a dostupnosti informácií pre návštevníkov
- Zvýšenie interaktivity a digitalizácia expozícií kultúrnych a prírodných aktív cestovného ruchu
- Príprava projektovej dokumentácie
- Budovanie infraštruktúry pre realizáciu vodných športov, aktivít a rekreácie (na vodných plochách),
- Modernizácia zariadení pre organizovanie výstav, vrátane zavádzania nových technológií
- Zavádzanie inteligentných riešení na úsporu spotreby energie v objektoch poskytujúcich služby cestovného ruchu

Priorita 2. Kvalitné a čisté životné prostredie.

Strategický cieľ: 2.1 Rozvoj odpadového hospodárstva na báze cirkulárnej ekonomiky

Opatrenie: 2.1.2 Podpora zavádzania nových produktových riešení spracovania a druhotného využívania odpadov v súlade s princípmi cirkulárnej ekonomiky

Indikatívne aktivity:

- Energetické zhodnocovanie odpadov (plazmové splyňovanie odpadov, termálna konverzia, konverzia skládkových plynov)
- Recyklácia komunálnych odpadov a opätovné využívanie materiálov (KO, kovy, plasty, stavebné odpady, tuky a oleje)
- Podpora aeróbného a anaeróbného spracovania biologicky rozložiteľných odpadov
- Úpravy existujúcich skládok odpadov pre zaistenie ich udržateľnosti (ochrana pred únikom odpadov do spodných a povrchových vôd, mechanického odnosu odpadov, konverzia plynov)

Opatrenie: 2.1.4 Investície do rozvoja odpadového hospodárstva na miestnej úrovni

Indikatívne aktivity:

- Technické zariadenia a technologické celky zamerané na zber, spracovanie a likvidáciu odpadov: zberné dvory, kompostárne odpadov, bioplynové stanice
- Technické prostriedky so zameraním na spracovanie odpadov: triediace linky, zberače a drvič odpadov, zariadenia na zhodnocovanie odpadov
- Digitálne informačné prostriedky na evidenciu a analýzu objemov odpadov spracovaných/zlikvidovaných podľa jednotlivých druhov odpadov

Opatrenie: 2.1.5 Sanácia a rekultivácia ilegálnych skládok odpadov

Indikatívne aktivity:

- Pasportizácia ilegálnych skládok odpadu v katastroch obcí (rozsah, obsah, zloženie, objem)
- Spracovanie podkladových dokumentov pre likvidáciu a následnú rekultiváciu ilegálnych skládok odpadov
- Vytvorenie dlhodobého programu sanácie a rekultivácie ilegálnych skládok odpadov
- Sanácie a rekultivácie ilegálnych skládok odpadov

Strategický cieľ 2.2 Budovanie infraštruktúry vodného hospodárstva

Opatrenie: 2.2.1 Budovanie a obnova vodovodných sietí a vodovodných zariadení

Indikatívne aktivity:

- Výstavba a rekonštrukcie verejných vodovodov v sídlach nad 2000 EO
- Výstavba, intenzifikácia alebo modernizácia úpravovní vôd
- Výstavba a rekonštrukcie vodovodných a technických zariadení v sídlach do 2000 EO spolu so súbežnou výstavbou stokovej siete

Opatrenie 2.2.2 Budovanie a obnova kanalizačných sietí a zariadení na spracovanie odpadových vôd

Indikatívne aktivity:

- Výstavba a resp. dobudovanie kanalizačných sietí a technických zariadení v aglomeráciách nad 2000 EO
- Obnova verejnej stokovej siete a čistiarní odpadových vôd v aglomeráciách nad 2 000 EO

Strategický cieľ 2.4 Ochrana voči živelným pohromám a zmierňovanie dopadov klimatickej zmeny

Opatrenie: 2.4.1 Podpora príprav na implementáciu ochranných opatrení voči živelným pohromám

Indikatívne aktivity:

- Zabezpečenie preventívnych opatrení v súvislosti s nadmernou zrážkovou činnosťou
- Vypracovanie podkladov a plánov adaptačných opatrení voči živelným pohromám na regionálnej úrovni

Opatrenie: 2.4.2 Podpora realizácie stavebných či rekonštrukčných prác objektov proti živelným pohromám

Indikatívne aktivity:

- Priame budovanie a rekonštrukcia fyzických zariadení na miestach exponovaných voči zvýšenému povodňovému riziku a riziku vzniku pôdnych zosuvov, a v miestach kde to bude environmentálne prijateľné a ekonomicky efektívne (protipovodňové ochranné línie, nábrežné múry, úprava korýt opevňovaním, iné

Opatrenie: 2.4.5 Podpora realizácie „green SMART“ riešení s preventívnym účinkom voči živelným pohromám a klimatickej zmene

Indikatívne aktivity:

- Podpora implementácie vodozádržných opatrení na adaptáciu voči klimatickej zmene v sídlach a voľnej krajine
- Výstavba rybovodov, sklzov a ostatných biokoridorov pre migráciu vodných živočíchov
- Stabilizácia svahov, meandrovanie vodných tokov, vegetačné opevňovanie brehov korýt tokov, čistenie korýt od odpadov a naplavených konárov
- Výstavba a rekonštrukcia suchých poldrov a zalesňovanie povodí

Opatrenie: 2.4.6 Podpora realizácie „green smart“ riešení zameraných na zlepšenie vodného manažmentu, zmierňovanie účinkov teplotných vln a zlepšovanie sanitárnych podmienok v urbanizovanej krajine

Indikatívne aktivity:

- Zakladanie a obnova prvkov zelenej a modrej infraštruktúry v mestách a mestských oblastiach
- Zakladanie dažďových záhrad v intravilánoch sídiel na zber dažďovej vody za účelom udržiavania vody v krajine a zmierňovanie následkov sucha

- Podpora biologickej a krajinej biodiverzity a zvyšovanie kvality ekosystémových služieb krajinného územia
- Zvyšovanie priepustných plôch v urbanizovanom území za účelom infiltrácie zrážkovej vody do podlažia

Strategický cieľ: 2.5 Ochrana prírodných zdrojov a zachovanie populačného genofondu území

Opatrenie: 2.5.4 Podpora zvyšovania environmentálneho povedomia spoločnosti

Indikatívne aktivity:

- Podpora vzniku environmentálnych centier so zameraním na zvyšovanie zvyšovania environmentálneho povedomia, osvedy a informovanosti
- Podpora aktivít zameraných na propagáciu, šírenie osvedy o environmentálnej udržateľnosti životného prostredia (obehové hospodárstvo, ochrana prírody a krajiny, udržateľné vodné hospodárstvo, boj s klimatickou zmenou)

Priorita: 3 Efektívna infraštruktúra a udržateľná mobilita

Špecifický cieľ: 3.1 Zlepšiť dopravnú obslužnosť územia a udržateľnú mobilitu

Opatrenie: 3.1.1 Dobudovať a modernizovať cestnú sieť a infraštruktúru

Indikatívne aktivity:

- Výstavba nových úsekov diaľnic R8 (Nitra – Topolčany – Hradište – križovatka s R2)
- Výstavba a modernizácia ciest I. triedy, vrátane výstavby preložiek, prestavby križovatiek, budovania obchvatov miest a obcí, rekonštrukcie mostov a odstraňovania kritických nehodových lokalít na infraštruktúre
- Rekonštrukcia, výstavba a modernizácia ciest II. a III. triedy, vrátane prestavby križovatiek, budovania obchvatov miest a obcí, rekonštrukcie mostov
- Výstavba a modernizácia miestnych komunikácií so zameraním na zvýšenie kvality komunikácie, jej mostných objektov a súčastí a na bezpečnosť pešej a cyklistickej dopravy
- Podpora budovania infraštruktúry pre alternatívne pohony

Opatrenie: 3.1.5 Dobudovať bezpečnú a kvalitnú cyklo-dopravnú infraštruktúru

Indikatívne aktivity:

- Podpora cyklistickej a inej nemotorovej dopravy
- Výstavba cyklotrás v mestských a prímestských oblastiach v mestách a obciach združených v územiach Udržateľného mestského rozvoja (UMR) so zámerom zvýšenia podielu cyklistickej dopravy na celkovej del'be prepravnej práce

Strategický cieľ: 3.2 Podporiť efektívnejšie využívanie energetických zdrojov

Opatrenie: 3.2.1 Podpora energetickej efektívnosti a udržateľného energetického mixu v regióne

Indikatívne aktivity:

- Obnova verejných historických a pamiatkovo chránených budov
- Znižovanie energetickej náročnosti podnikov – budovy, technologické zariadenia a dopravné prostriedky
- Podpora zlepšovania energetickej hospodárnosti a obnovy bytových budov
- Podpora zlepšovania energetickej hospodárnosti a obnovy verejných budov, vrátane športovísk

Priorita: 4 Sociálny rozvoj územia a podpora komún

Strategický cieľ 4.1 Rozvoj SMART sociálnych a zdravotných služieb s dôrazom na komplexnosť riešení a výsledok

Opatrenie: 4.1.1 Integrácia sociálnych a zdravotných služieb

Indikatívne aktivity:

- budovanie a dobudovanie kapacít pre chýbajúce a nedostatočne zabezpečené služby
- zriadenie integrovaných centier sociálnych a zdravotných služieb
- dobudovanie zariadení dlhodobej sociálnej a zdravotnej starostlivosti a následnej starostlivosti komunitného typu
- zabezpečenie komunitných sociálnych služieb s použitím telekomunikačných technológií
- sociálne poradenstvo, tútoring, mentoring a koučing
- integrácia terénnych sociálnych a zdravotných služieb
- informačná podpora sociálnych a zdravotných služieb
- vznik partnerstiev na miestnej a regionálnej úrovni pri plánovaní a vykonávaní sociálnych služieb

Opatrenie: 4.1.3 Zabezpečenie dostupnosti zdravotných služieb

Indikatívne aktivity:

- dobudovanie infraštruktúry ambulantnej zdravotnej starostlivosti
- podpora rodinnej a komunitnej zdravotnej starostlivosti

Opatrenie: 4.1.4 Smart vybavenie sociálnych a zdravotných služieb

Indikatívne aktivity:

- materiálo-technické vybavenie sociálnych a zdravotných služieb (vrátane DOS a ADOS)

Strategický cieľ 4.2 Rozvoj inkluzívneho bývania

Opatrenie: 4.2.1 Transformácia pobytových sociálnych služieb a podpora nezávislého života znevýhodnených osôb

Indikatívne aktivity:

- budovanie zariadení sociálnych služieb komunitného typu (podporované bývanie)
- transformácia sociálnych služieb – deinštitucionalizácia
- budovanie a obnova infraštruktúry pre chránené a aktívne bývanie
 - zabezpečenie nadväzných služieb pre chránené a aktívne bývanie
- vznik partnerstiev na miestnej a regionálnej úrovni

Opatrenie: 4.2.2 Rozvoj sociálneho bývania pre nízkopríjmové skupiny obyvateľov

Indikatívne aktivity:

- vytváranie možností sociálneho bývania pre nízkopríjmové skupiny obyvateľov

Strategický cieľ 4.4 Zlepšenie podmienok pre rozvoj sociálnej ekonomiky, sociálne a pracovné začlenenie znevýhodnených a zraniteľných osôb

Opatrenie: 4.4.2 Rozvoj striebornej ekonomiky a podpora aktívneho starnutia

Indikatívne aktivity:

- rozvoj infraštruktúry a smart vybavenie pre rozvoj striebornej ekonomiky
- rozvoj infraštruktúry a smart vybavenie pre podporu aktívneho starnutia
- vytváranie flexibilných foriem práce pre seniorov
- informovanosť, vzdelávanie a poradenstvo pre aktívne starnutie a striebornú ekonomiku

Strategický cieľ 4.6 Rozvoj kultúry a športu

Opatrenie 4.6.1 Zvýšiť kvalitu a dostupnosť kultúrnej a športovej infraštruktúry pre všetkých obyvateľov

Indikatívne aktivity:

- Modernizácia technickej infraštruktúry kultúrnych zariadení v zriaďovanej a nezriaďovanej kultúre
- Rozvoj kultúry mestských a vidieckych oblastí cez moderné typy múzeí
- Rekonštrukcia a výstavba ihrísk, viacúčelových športových areálov a športových a telovýchovných objektov
- Rekonštrukcia a výstavba športovej infraštruktúry a rekreačných cyklotrás
- Rekonštrukcia a tvorba športovo-oddychových zón v obciach
- Revitalizácia regionálnej športovej infraštruktúry a rekreačných cyklotrás
- Príprava projektovej dokumentácie
- Kultúra a ekonomický rozvoj (intervencie do kultúry podporujúce rozvoj ekonomiky)
- Kultúra a sociálna inklúzia (napr. inštalácia indukčných slučiek, inštalácia a siete hlasových a signalizačných zariadení) a podpora sociálnych inovácií

Opatrenie: 4.6.2 Udržateľná obnova, zachovanie a využitie kultúrneho dedičstva

Indikatívne aktivity:

- Obnova NKP, kultúrnych pamiatok, pamiatkových objektov, kultúrnych inštitúcií a zariadení, expozícií a zbierok, ostatnej kultúrnej infraštruktúry, vrátane sakrálnych objektov
- Obnova a budovanie infraštruktúry v okolí NKP, kultúrnych pamiatok a ostatnej kultúrnej infraštruktúry, zázemia pre udržateľný rozvoj prírodných lokalít, kúpeľníctva a trávenia voľného času
- Príprava projektovej dokumentácie
- Interaktívna prezentácia kultúrneho dedičstva
- Výchova a vzdelávanie v oblasti kultúrneho dedičstva
- Propagácia kultúrneho dedičstva

Opatrenie: 4.6.4 Rozvoj športových aktivít a klubov s dôrazom na zvyšovanie participácie občanov

Indikatívne aktivity:

- Propagácia zdravého životného štýlu obyvateľov
- Monitorovanie využitia regionálnej športovej infraštruktúry
- Rozvoj a podpora talentu

Opatrenie: 4.7.4 Rozvoj komunit prostredníctvom činnosti komunitných centier

Indikatívne aktivity:

- budovanie a dobudovanie komunitných centier
- vybavenie a smart vybavenie komunitných centier

Strategická priorita: 5 Kvalitné a inkluzívne vzdelávanie

Špecifický cieľ: 5.1 Zvýšenie kvality a inkluzívnosti predprimárneho a primárneho vzdelávania

Opatrenie: 5.1.1 Rozvoj inovatívneho a alternatívneho predprimárneho a primárneho vzdelávania

Indikatívne aktivity:

- rozvoj profesijných kompetencií pedagogických a odborných zamestnancov
- tvorba a úprava inovatívnych nástrojov a spôsobov vzdelávania • uplatňovanie alternatívnych

spôsobov v predprimárnom a primárnom vzdelávaní

- zabezpečenie a podpora využívania IKT v materských a základných školách

Priorita: 6 SMART rozvoj regiónu s dôrazom na participáciu a spoluprácu

Strategický cieľ: 6.1 SMART regióny a obce

Opatrenie 6.1.2 Zvýšenie bezpečnosti občanov

Indikatívne aktivity:

- Prevencia a zlepšenie schopnosti územia reagovať na sociálno-patologické javy a krízové situácie
- Budovanie SMART systémov a prvkov posilnenia bezpečnosti občanov
- Príprava projektovej dokumentácie pre investície do bezpečného fyzického prostredia obcí, miest a regiónov

Opatrenie 6.1.3 Zvýšenie dostupnosti verejných služieb

Indikatívne aktivity:

- Modernizácia a digitalizácia poskytovaných verejných služieb
- Vývoj a aplikácia modelových SMART riešení verejnej

Opatrenie: 6.1.4 Zlepšenie IKT vybavenia a konektivity vo verejných inštitúciách a zvýšenie dostupnosti vysokorýchlostného internetu

Indikatívne aktivity:

- Zavádzanie vysokokapacitných širokopásmových sietí
- Pokrytie obcí a verejne dostupných miest komunitného života WiFi, vrátane zdravotníckych a vzdelávacích inštitúcií
- Budovanie pasívnej časti infraštruktúry elektronickej telekomunikačnej siete
- Modernizácia IKT infraštruktúry vo verejných budovách
- Zavádzanie optickej dátovej siete vo verejných budovách

Strategický cieľ 6.2 Rozvoj vidieka

Opatrenie: 6.2.1 Integrované stratégie rozvoja a územná spolupráca

Indikatívne aktivity:

- Podpora tvorby a implementácie stratégií integrovaného rozvoja územia územných partnerstiev
- Rozvoj spolupráce a budovanie medzisektorových partnerstiev pri strategickom plánovaní, tvorbe, implementácii a hodnotení verejných politík
- Podpora aktivít medzi-obecnej a medzi-regionálnej spolupráce v oblasti rozvoja inteligentných miest a regiónov
- Podpora činnosti združení a spolkov
- Vytváranie podmienok pre rozvoj udržateľných komunit
- Podpora aktívneho občianstva, mládežníckych organizácií a komunitných aktivít
- Príprava projektovej dokumentácie pre investície zvyšujúce kvalitu verejných politík a odolnosť demokracie prostredníctvom projektov spolupráce v komunite občianskej spoločnosti a komunity partnerov a samosprávy

Strategický cieľ 6.3 Cezhraničná spolupráca

Opatrenie 6.3.1 Podpora medzinárodnej, cezhraničnej a medziregionálnej spolupráce

Indikatívne aktivity:

- Podpora cezhraničnej spolupráce v oblasti rozvoja inteligentných miest a regiónov

- Účasť v medzinárodných sieťach, platformách, projektoch a partnerstvách
- Spolupráca a twinning so samosprávami zo zahraničia

5.6 Väzba na ciele Partnerskej dohody na roky 2021 - 2027

Cieľ politiky 1 – Inteligentnejšia a konkurencieschopnejšia Európa

Cieľ politiky 2 – Zelenšia nízkouhlíková Európa

Cieľ politiky 3 – Prepojenejšia Európa

Cieľ politiky 4 – Sociálnejšia a inkluzívnejšia Európa vykonávajúca európsky pilier sociálnych práv

Cieľ politiky 5 – Európa bližšie k občanom

5.7 Akčný plán PHRSR do roku 2030

Súčasťou tvorby Spoločného PHRSR 38 obcí okresu Topoľčany na roky 2022-2030 je akčný plán – ktorý obsahuje opatrenia, prostredníctvom ktorých sa naplňajú jednotlivé priority vyjadrené prostredníctvom strategických cieľov rozvoja každej obce. Všetky opatrenia sú pre obce veľmi dôležité, avšak vzhľadom na finančné a inštitucionálne vybavenie obcí je potrebné nastaviť časový harmonogram.

Akčný plán predstavuje konkrétny harmonogram činností/projektov/aktivít súvisiacich s rozvojom jednotlivých obcí v nadväznosti na prioritné oblasti sociálno-ekonomického rozvoja. Akčný plán vychádza zo stratégie, je jej logickou súčasťou a realizuje sa prostredníctvom konkrétnych projektov a aktivít. Akčný plán je spracovaný pre jednotlivé prioritné oblasti a obsahuje aj predpokladané termíny plnenia jednotlivých úloh, zoznam inštitúcií zodpovedných za ich plnenie a náklady na realizáciu aktivít.

Časový harmonogram realizácie jednotlivých cieľov a priorít, ktoré sú opísané v tomto Spoločnom PHRSR je viazaný na možnosť čerpania finančných prostriedkov z jednotlivých rozpočtových kapitol obcí, účelovo viazaných finančných prostriedkov alebo finančných prostriedkov z fondov EÚ a iných zdrojov. Jednotlivé etapy realizácie projektových zámerov v obciach budú pokračovať v nadväznosti na seba tak, aby sa jednotlivé fázy neprekrývali, ale priamo na seba nadväzovali a vytvorili tak ucelený harmonický celok. Harmonogram realizácie jednotlivých aktivít je spracovaný formou akčného plánu zahrňujúci predpokladaný rozpočet v eurách, stav pripravenosti aktivity a vytvára samostatnú prílohu.

5.8 Monitorovanie a hodnotenie

Monitorovanie je systematický proces, ktorého cieľom je sledovať, či realizované opatrenia a aktivity sú v súlade so stanovenými cieľmi a nakoľko sa stanovené ciele naplňajú. Monitorovanie si vyžaduje vytvoriť systém zberu, triedenia a uchovávanía relevantných informácií o vecnom a finančnom plnení programu rozvoja každej obce, ako aj funkčnú inštitucionálnu štruktúru schopnú tento systém naplňať. Monitorovanie bude prebiehať na základe vopred definovaných monitorovacích indikátorov výsledku stanovených pre jednotlivé opatrenia. Údaje získané monitorovaním sa využijú na priebežné sledovanie výkonnosti – dosahovaných výsledkov. Výsledky monitorovania výkonnosti sa prezentujú v monitorovacej správe, ktorá sa vypracováva každoročne.

Tabuľka 40 Vecný a časový harmonogram hodnotenia plnenia Spoločného PHRSR 38 obcí okresu Topoľčany

rok	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031
Správa o plnení PHRSR	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Termín spracovania monitorovacej správy	05/24	05/25	05/26	05/27	05/28	05/29	05/30	05/31	05/32
Hodnotenie: plnenie výdavkov a výstupov/operatívne návrhy	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Hodnotenie: plnenie cieľov/plnenie ukazovateľov/operatívne návrhy	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Porovnanie plánu so skutočnosťou/merateľné ukazovatele	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno
Prerokovanie správy v OZ	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno	áno

Zdroj: vlastné spracovanie, 2023

Zber monitorovacích indikátorov, ktoré sú uvedené v akčnom pláne dokumentu, sa bude realizovať a vyhodnocovať raz ročne na úrovni opatrení. Riadiaci tím na každom obecnom úrade ročne zhotoví monitorovaciu správu o plnení týchto indikátorov. Túto predloží na zastupiteľstve obce na prerokovanie stanoviska a následne na prerokovanie kontrolórovi. Sledované monitorovacie indikátory sa porovnávajú v každej správe s počiatočným stavom a s predchádzajúcim monitorovaním. Hodnotenie je vykonávané pravidelne za účelom merania efektivity voči cieľom programu. Vykonáva sa v priebehu realizácie jednotlivých projektov a po ich ukončení. Nevyhnutnou podmienkou monitoringu je organizačné a metodické zabezpečenie riešenia operatívnych problémov a z nich vyplývajúce zmenové riadenie.

Hodnotí sa relevantnosť (posúdenie vzájomnej súvislosti priorít samosprávy, zámerov a strategických cieľov), účinnosť (hodnotenie miery dosiahnutia strategických cieľov programu, širších plánovaných aj neplánovaných prínosov a pozitívnych resp. negatívnych vplyvov realizácie programu), efektívnosť a hospodárnosť (posúdenie efektívnosti vstupov k dosiahnutým výstupom, či za rovnaké vstupy bolo možné získať vyššie výstupy, alebo či bolo možné za nižšie vstupy získať rovnaké výstupy), užitočnosť a dopad (porovnanie plánovaného, resp. dosiahnutého vplyvu cieľov programu s potrebami cieľovej skupiny) a stabilita a udržateľnosť (posúdenie perspektívnosti pôsobenia očakávaných kladných zmien vyplývajúcich z realizácie častí programu po ich ukončení, či sa očakávané kladné zmeny nestanú zastaranými v krátkom časovom období).

Ukazovatele, ktoré hodnotiaci rámec sleduje sa budú sledovať nasledovne:

- Hodnotiace ukazovatele na úrovni dopadu sa budú sledovať na konci roku 2026
- Hodnotiace ukazovatele na úrovni výsledku sa budú sledovať sumárne v strednodobom horizonte implementácie stratégie (na konci roku 2030)

Hodnotiace správy sa budú predkladať v dvoch časových obdobiach:

Záverečná hodnotiacia správa – bude spracovaná po ukončení obdobia relevantnosti PHRSR. Táto správa bude hodnotiť najmä celkový dopad implementácie stratégie.

Strednodobá hodnotiacia správa – bude sledovať sumárne hodnotenie implementácie stratégie v strednodobom časovom horizonte (2026) na úrovni výsledkov.

Tabuľka 41 Vecný a časový harmonogram hodnotiacich správ plnenia Spoločného PHRSR 38 obcí okresu Topolčany na roky 2022-2030

rok	2026	2030
Hodnotiaca správa obce	strednodobá	záverečná
Termín spracovania hodnotiacej správy	06/2026	06/2030
Hodnotenie plnenia cieľov: efektívnosť a účinnosť ich plnenia	áno	áno
Hodnotenie plnenia cieľov: relevantnosť, užitočnosť, udržateľnosť	áno	áno
Referenčné porovnanie výkonnosti obce s inou obcou	áno	áno
Návrh opatrení na dosahovanie výsledkov/komentár	áno	áno
Prerokovanie správy v zastupiteľstve	áno	áno

Zdroj: vlastné spracovanie, 2023

Riadiaci tím každej obce vytvorí systém monitorovania, hodnotenia a aktualizácie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja – zabezpečuje monitorovanie plnenia akčného plánu za obec a jeho aktualizáciu. Samospráva raz ročne získa a spracuje pripomienky obecného úradu, poslancov a verejnosti, zvyčajne počas zostavovania rozpočtu na ďalší rok, taktiež vyhodnotí dosiahnuté výsledky a dopady realizovaných opatrení a aktivít. Aktualizáciu Akčného plánu PHRSR obce uskutočnia každé 3 - 4 roky. Riadiaci tím zabezpečí fungovanie partnerstva, informovanie verejnosti o realizácii PHRSR a v prípade potreby verejné prerokovanie aktualizácie PHRSR a akčného plánu.

Monitorovanie a hodnotenie plnenia programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja každej obce je možné na základe stanovených merateľných ukazovateľov pri jednotlivých aktivitách. Hodnoty jednotlivých merateľných ukazovateľov sa zbierajú po rokoch. Ako merateľné ukazovatele sú navrhnuté najmä tie, ktoré sa týkajú výstupov v danej oblasti. Ďalej sú to merateľné ukazovatele výsledkov sledujúce strednodobý efekt alebo merateľné ukazovatele vplyvov sledujúce dlhodobý efekt a dôsledky na cieľovú skupinu. Okrem toho sú medzi merateľné ukazovatele zaradené aj ukazovatele popisujúce samotnú cieľovú skupinu v danej oblasti. Všetky aktivity a ich merateľné ukazovatele sú rozpísané v prílohe Akčné plány obcí. Doplnenie tejto prílohy bude v rámci aktualizácie PHRSR na základe doplnených aktivít do akčných plánov jednotlivých obciach.

6. PLÁN VYUŽITIA ZDROJOV VRÁTANE FINANČNÉHO PLÁNU

6.1 Finančný plán

Spoločný PHRSR 38 obcí Topolčany predstavuje integrovanú stratégiu, ktorej implementácia zahŕňa opatrenia realizované jednotlivými obcami, príp. ďalšími rozvojovými partnermi. Tieto opatrenia môžu byť financované z rôznych zdrojov. Stratégia tiež obsahuje opatrenia, ktoré zatiaľ nie sú finančne pokryté, ale financovanie ktorých je v dokumente navrhnuté.

Jednou z kľúčových otázok pre realizáciu PHRSR je jeho schopnosť v priebehu realizácie programu rozvoja zaistiť zdroje potrebné na jeho financovanie. Preto je pri realizácii jednotlivých projektov nevyhnutné finančné plánovanie.

Každý projekt obce musí mať spolufinancovanie buď z vlastných zdrojov alebo z úverových bankových zdrojov, príp. sponzorov. Preto by obce mali vopred plánovať svoje finančné toky a vyčleniť pre každý rok realizácie projektu, resp. projektov, potrebné financie. Tieto financie sa musia stať súčasťou rozpočtu každej obce a sú účelovo viazané na jednotlivé aktivity.

Na finančné zabezpečenie cieľov, úloh a aktivít budú obce využívať finančné prostriedky predovšetkým z verejných a rôznych iných zdrojov:

- z rozpočtu obce (vlastné zdroje),
- z rozpočtu Nitrianskeho samosprávneho kraja,

- z rozpočtu mikroregiónu, z „MAS“
- zo štátneho rozpočtu vrátane finančných prostriedkov z rozpočtových kapitol ministerstiev (dotačné tituly jednotlivých rozpočtových kapitol ministerstiev a Úradu Vlády SR),
- štátne účelové fondy (Environmentálny fond, Štátny fond rozvoja bývania, Recyklačný fond),
- bankové úvery,
- príspevky od právnických a fyzických osôb,
- sponzorské príspevky,
- príspevky medzinárodných inštitúcií, organizácií, nadácií a pod.,
- prostriedky vyplývajúce z medzinárodných zmlúv o poskytnutí grantu uzatvorených medzi SR a inými štátmi (Nórsky finančný mechanizmus, bilaterálne dohody, Švajčiarsky finančný mechanizmus),
- európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF), ktoré Slovensko čerpá prostredníctvom Partnerskej dohody SR:
 - ✓ operačné programy programového obdobia 2014 – 2020
 - ✓ Plán obnovy a odolnosti SR
 - ✓ Program Slovensko 2021 – 2027
 - ✓ dotácie z Európskych fondov
 - ✓ štátny rozpočet
 - ✓ zahraničné programy
 - ✓ iné dotačné programy

Financovanie jednotlivých aktivít bude viaczdrojové, pričom štruktúra zdrojov financovania bude závisieť od aktuálnej finančnej situácie jednotlivých obcí a od vonkajších ekonomických podmienok. Pri získavaní zdrojov pre financovanie aktivít PHRSR sa bude využívať metóda aktívneho vyhľadávania finančných zdrojov. Finančné vyčíslenie jednotlivých aktivít je stanovené kvalifikovaným odhadom, pričom konkrétne rozpočty budú súčasťou žiadostí o nenávratný finančný príspevok alebo žiadostí o dotácie.

Tabuľka 42 Indikatívny finančný plán realizácie Spoločného PHRSR 38 obcí okresu Topoľčany v €

Oblasť	v €
1 Hospodárska	87 291 983
2 Sociálna	56 171 460
3 Environmentálna	121 846 367
4 Rozvoj vidieka s dôrazom na participáciu a spoluprácu	187 000
SPOLU	265 496 810

Zdroj: Akčné plány obcí, vlastné spracovanie, 2023

Pri schvaľovaní financovania jednotlivých aktivít programu sa bude prihliadať na ich potrebu a dopad na hospodársky a sociálny rozvoj každej obce. Najvyššiu prioritu majú aktivity, ktoré vyplývajú priamo z legislatívy a aktivity riešiace havarijnú alebo mimoriadnu situáciu. Do druhej kategórie (vysoká priorita) sú zaradené aktivity vyplývajúce zo všeobecne-záväzných nariadení, strategických dokumentov a investičné projekty s ukončenou prípravnou fázou (spracovaná projektová dokumentácia a právoplatné stavebné povolenie). Tretiu kategóriu (stredná priorita) majú projekty, ktoré majú možnosť uchádzať sa o zdroje EÚ a štátneho rozpočtu. V nízkej kategórii sa nachádzajú projekty zadefinované ako zámery bez ukončenej prípravnej fázy (bez pripravenej projektovej dokumentácie). Prioritizácia a hierarchia projektov bude tvorená na úrovni obecného zastupiteľstva jednotlivých obcí.

7. RIZIKÁ IMPLEMENTÁCIE A ICH PREVENCIA

7.1 Popis rizík a prehľad opatrení na ich minimalizáciu

V priebehu tvorby PHRSR sa môžu vyskytnúť riziká, ktoré môžu ovplyvniť efektívnosť a úspešnosť procesu jeho tvorby a implementácie. V spolupráci so všetkými zainteresovanými stranami je potrebné identifikovať potenciálne problémy skôr než sa vyskytnú, nastaviť plán ich riadenia a nastaviť postupy na zníženie pravdepodobnosti ich výskytu, prípadne na minimalizáciu ich dopadov na tvorbu PHRSR.

Pri realizácii projektov môžu nastať rôzne problémy (technické, ekonomické, sociálne, ekologické) resp. riziká. Základnou prevenciou v prvom rade je kvalitná príprava ale aj pravidelné monitorovanie a hodnotenie jednotlivých aktivít počas ich realizácie. Práve ich monitorovanie akčného už v počiatoch môžu identifikovať problémy resp. riziká a môžu sa navrhnúť opatrenia na ich odstránenie resp. zmiernenie.

K najčastejším rizikám patria:

- nekvalitná projektová dokumentácia
- chyby vo verejnom obstarávaní
- nedostatok finančných zdrojov, nezískanie NFP alebo dotácie
- nezaujem obyvateľov (potenciálnych užívateľov) atď.

Riziká realizácie konkrétnych projektov a aktivít sú podrobne pre každý projekt uvedené i v rámci prípravy projektov a aktivít.

Na elimináciu rizík má obce k dispozícii vždy odborné a skúsené osoby, ktoré zabezpečujú všetky náležitosti týkajúce sa správnej realizácie v súlade s právoplatnými zákonmi na Slovensku a opatreniami v rámci rôznych zmlúv. Obce týmto eliminujú aj riziko spojené s oneskorenými procesmi v rámci verejného obstarávania a ohrozenia jeho plynulého priebehu.

8. ODPORÚČANIA A POŽIADAVKY VYPLÝVAJÚCE ZO SPRACOVANIA PHRSR

8.1 Záverečná správa

Potreba spracovania nového PHRSR pre skupinu 38 obcí okresu Topolčany bola identifikovaná v roku 2021, kedy bolo prijaté rozhodnutie spracovania daného dokumentu. Gestorom tvorby PHRSR boli starostovia jednotlivých obcí. Koordinátorom tvorby PHRSR bola Mgr. Jana Bieliková, riaditeľka Regionálnej rozvojovej agentúry Topoľčiansko, ktorá bola zároveň spracovateľom celého dokumentu. Za jednotlivé obce koordinovali aktivity starostovia jednotlivých obcí.

Prípravné práce na tvorbe PHRSR začali v prvej polovici roku 2021 a to zberom relevantných informácií a podkladov. Zistenia boli následne konzultované a kontrolované.

Pokiaľ to bolo možné, prebiehali aj osobné stretnutia s vedením obcí a projektovou manažérkou, na základe čoho boli identifikované ciele PHRSR. Tie boli konfrontované s prioritami vedenia a potrebami rozvoja územia, a takto prehodnotené boli jedným zo vstupných materiálov tvorby PHRSR pre nové obdobie.

V roku 2021 a aj v roku 2022 prebiehal aktívny zber dát charakterizujúci súčasný stav v obciach a zároveň boli zosumarizované štatistické údaje za jednotlivé obce. Neskôr prebiehali stretnutia jednotlivých pracovných skupín s cieľom získať kvalitatívne informácie o súčasnom stave v sledovaných oblastiach, zmapovať problémové oblasti, priority ich rozvoja do ďalšieho obdobia. V pracovných skupinách boli zastúpení odborníci, občania obcí, ale aj poslanci a pracovníci obecných úradov. Aj vďaka týmto stretnutiam uzrel svetlo sveta materiál, ktorý bol neskôr podkladom pre

vytvorenie akčného plánu PHRSR – jednotlivé aktivity. Následne na to boli formulované špecifické ciele a opatrenia.

Spracovaná bola aj SWOT analýza, ktorá odzrkadľuje ďalšie plusy a mínusy na území obcí. Po vyhodnotení analytickej fázy tvorby PHRSR bola pripravená Vstupná správa pre spracovanie strategického dokumentu Spoločného PHRSR skupiny 38 obcí okresu Topoľčany na roky 2023 – 2030.

V mesiacoch jún a júl 2022 bol rozpracovaný návrh vlastnej stratégie, implementačného plánu, plánu financovania, monitorovania a vyhodnocovania PHRSR a to aj na základe konzultácií s so starostami, projektovými manažérmi a relevantnými zamestnancami obecných úradov.

Finálna podoba dokumentu bola odovzdaná v máji 2023.

8.2 Zdroje informácií

- Atlas krajiny Slovenskej republiky 2002
- Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Nitrianskeho samosprávneho kraja do roku 2030
- Koncepcia rozvoja kultúry v Nitrianskom samosprávnom kraji na roky 2021-2027 (s výhľadom do roku 2030)
- Regionálna rozvojová agentúra Topoľčiansko
- Sčítanie obyvateľstva, domov a bytov 2021
- Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja
- Koncepcia rozvoja kultúry Nitrianskeho samosprávneho kraja na roky 2008-2015
- Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v regióne Nitrianskeho samosprávneho kraja na roky 2018 – 2023
- Koncepcia stredného školstva v Nitrianskom samosprávnom kraji na roky 2021 – 2027
- Regionálna Inovačná Stratégia 2021-2027
- Regionálna stratégia výchovy a vzdelávania v stredných školách v Nitrianskom samosprávnom kraji pre školský rok 2022/2023
- Regionálny Akčný Plán Nitrianskeho samosprávneho kraja na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách na roky 2021-2022
- Regionálny plán udržateľnej mobility NSK
- RÚSES okresu Topoľčany, (2020)
- SMART koncepcia regionálneho rozvoja NSK do roku 2027
- Stratégia rozvoja cyklotrás v NSK na roky 2021 – 2027
- Stratégia rozvoja vidieka Nitrianskeho samosprávneho kraja 2016 – 2022
- Strategický a marketingový plán rozvoja cestovného ruchu v NSK na roky 2014 – 2020
- Územný plán regiónu Nitrianskeho kraja
- Hochmuth, Z., 2008: Krasové územia a jaskyne Slovenska, Geographia Cassoviensis, ročník II., 2 / 2008, str.210
- interné materiály 38 obcí
- <https://www.shmu.sk/sk>
- <https://www.minzp.sk>
- <https://www.vupop.sk>
- <https://www.enviroportal.sk>
- <https://www.upsvr.gov.sk>
- <https://www.upsvr.gov.sk>
- <http://www.hospodarenieobci.sk/profil/samosprava/505242>

8.3 Zoznam tabuliek a grafov

Tabuľka 1 SWOT analýza Spoločného PHRSR 38 obcí okresu Topoľčany na roky 2022-2030
Tabuľka 2 Kľúčové disparity a hlavné faktory rozvoja obce
Tabuľka 3 Geomorfologické členenie okresu Topoľčany
Tabuľka 4 Klimatická klasifikácia podľa Končeka (1961 – 2010) okresu Topoľčany
Tabuľka 5 Meteorologické stanice na území okresu Topoľčany
Tabuľka 6 Priemerné mesačné a ročné teploty vzduchu (°C) za obdobie 1961 – 2010 na klimatologických staniciach okresu Topoľčany
Tabuľka 7 Priemerné mesačné a ročné úhrny zrážok v mm za obdobie 1981 – 2010 na zrážkomerných staniciach okresu Topoľčany
Tabuľka 8 Priemerné mesačné a ročné počty dní so snehovou pokrývkou za obdobie 1981 – 2010 na zrážkomerných staniciach okrese Topoľčany
Tabuľka 9 Útvary podzemných vôd v kvartérnych sedimentoch okresu Topoľčany
Tabuľka 10 Útvary podzemných vôd v predkvartérnych horninách okresu Topoľčany
Tabuľka 11 Hlavné hydrogeologické regióny okresu Topoľčany
Tabuľka 12 Chránená krajinná oblasť Ponitrie
Tabuľka 13 Prehľad maloplošných chránených území okresu Topoľčany
Tabuľka 14 Chránené vtáčie územie Tribeč
Tabuľka 15 Prehľad území európskeho významu a ich prekryv s národnou sieťou chránených území v okrese Topoľčany
Tabuľka 16 Počet a výmera mokradí v okrese Topoľčany
Tabuľka 17 Prehľad chránených stromov v okrese Topoľčany
Tabuľka 18 Zastúpenie kategórií pôd ohrozených vodnou eróziou v okrese Topoľčany
Tabuľka 19 Výskyt environmentálnych záťaží v okrese Topoľčany
Tabuľka 20 Vývoj počtu obyvateľov v riešenom území 38 obcí v rokoch 2017 - 2021
Tabuľka 21 Vývoj vekovej štruktúry obyvateľov v riešenom území v období rokov 2017-2022
Tabuľka 22 Počet obyvateľov podľa najvyššieho dosiahnutého vzdelania v riešenom území r. 2021
Tabuľka 23 Národnostná štruktúra v riešenom území r. 2021
Tabuľka 24 Počet obyvateľov podľa náboženského vyznania v riešenom území r. 2021
Tabuľka 25 Základné údaje o sieti cestných komunikácií na území okresu Topoľčany (stav k 1.1.2020)
Tabuľka 26 Množstvo odpadu vyprodukovaného v roku 2021 v riešenom území
Tabuľka 27 Počet domov podľa typu domu v riešenom území r. 2021
Tabuľka 28 Počet bytov podľa počtu obytných miestností v riešenom území r. 2021
Tabuľka 29 Vývoj počtu žiakov v MŠ a ZŠ v riešenom území
Tabuľka 30 Počet pracovníkov v školstve v riešenom území v školskom roku 2021/2022
Tabuľka 31 Zariadenia sociálnych služieb v zriaďovateľskej pôsobnosti NSK
Tabuľka 32 Lokality ťažby s kategóriou „Chránené ložiskové územie“ v riešenom území
Tabuľka 33 Počet obyvateľov podľa odvetví ekonomickej činnosti v riešenom území (r. 2021)
Tabuľka 34 Vývoj štruktúry podnikateľských osôb v riešenom území (r. 2022)
Tabuľka 35 Majetok obcí riešeného územia a ich vývoj
Tabuľka 36 Hodnotenie finančného zdravia 38 obcí okresu Topoľčany
Tabuľka 37 Prioritné oblasti, špecifické ciele, opatrenia Spoločného PHRSR 38 obcí okresu Topoľčany na roky 2022-2030

Tabuľka 38 Prioritné oblasti, špecifické ciele, opatrenia a počet aktivít Spoločného PHRSR 38 obcí okresu Topoľčany na roky 2022-2030

Tabuľka 39 Realizácia činnosti PHRSR na úrovni programu

Tabuľka 40 Vecný a časový harmonogram hodnotenia plnenia Spoločného PHRSR 38 obcí okresu Topoľčany

Tabuľka 41 Vecný a časový harmonogram hodnotiacich správ plnenia Spoločného PHRSR 38 obcí okresu Topoľčany na roky 2022-2030

Tabuľka 42 Indikatívny finančný plán realizácie Spoločného PHRSR 38 obcí okresu Topoľčany v €

Graf 1 Vývoj počtu obyvateľov v riešenom území v rokoch 2017 – 2021

Graf 2 Vývoj vybraných prirodzeného pohybu obyvateľstva v riešenom území v rokoch 2017 – 2021

Graf 3 Vývoj vybraných demografických ukazovateľov v riešenom území rokoch 2017 – 2021

Graf 4 Veková štruktúra obyvateľstva podľa produktivity v riešenom území v roku 2022

Graf 5 Štruktúra domového fondu podľa výstavby v riešenom území

Graf 6 Počet obyvateľov podľa odvetví ekonomickej činnosti v riešenom území (r. 2021)

Graf 7 Vývoj štruktúry podnikateľských osôb v riešenom území v roku 2022

Graf 8 Vývoj nezamestnanosti v riešenom území v rokoch 2017-2022

Graf 9 Štruktúra nezamestnaných v osobách podľa veku a podľa vzdelania v riešenom území k 31.12.2022

Graf 10 Znevýhodnené skupiny nezamestnaných v riešenom území k 31.12.2022

Obrázok 1 Vymedzenie riešeného územia

Obrázok 2 Širšie územné vzťahy okresu Topoľčany

8.4 Zoznam použitých skratiek

CR – cestovný ruch

CR – cestovný ruch

CHA – chránený areál

CHKO – chránená krajinná oblasť

NR, TO, PE, PD, ZM - značky okresov

OKST- obecný klub slovenských turistov

KST- klub slovenských turistov

ČOV – čistiareň odpadových vôd

EÚ – Európska únia

EŠIF - európske štrukturálne a investičné fondy

MSP – malé a stredné podnikanie

CHA – chránený areál

CHKO – chránená krajinná oblasť

MSK-64- Medvedevova – Sponheuerova - Kárníkova stupnica

MŽP SR – Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky

MŠ – materská škola

NLC – Národné lesnícke centrum

NPPC – VUPOP

NSK - Nitriansky samosprávny kraj

NUTS - Nomenklatúra územných štatistických jednotiek

OcÚ – obecný úrad

OcZ – obecné zastupiteľstvo
 OP – operačný program
 OP KŽP – Operačný program Kvalita životného prostredia
 OP II – Operačný program Integrovaná infraštruktúra
 PD – projektová dokumentácia
 PHRSR – Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce
 RÚSES
 PP- prírodná pamiatka
 PR- prírodná rezervácia
 PRV – Program rozvoja vidieka
 RRA – regionálna rozvojová agentúra
 ROEP – konanie o obnove evidencie pozemkov
 SODB – sčítanie obyvateľov, domov a bytov
 SR – Slovenská republika
 SHMÚ - Slovenský meteorologický ústav
 ŠOP SR – Štátna ochrana prírody Slovenskej republiky
 ÚP – územný plán
 ÚGKK SR – Úrad geodézie , kartografie a katastra SR
 ÚPSVAR - Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
 ÚPD – územnoplánovacia dokumentácia
 VÚPOP - Výskumný ústav pôdoznanectva a ochrany pôdy
 NPPC- Národné poľnohospodárske a potravinárske centrum
 ZŠ – Základná škola
 Z. z. – zbierka zákonov

8.5 Prílohy

Akčné plány jednotlivých obcí